

БАС РЕДАКТОР

Т.Т. Аяпова – ф.ғ.д., профессор

БАС РЕДАКТОР ОРЫНБАСАРЫ:

Г.О. Сейдалиева – PhD, қауымдастырылған профессор м.а.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ:

Ж.А. Абуов – ф.ғ.д., профессор

Б.Е. Букабаева – ф.ғ.к., доцент

З.А. Кемелбекова – ф.ғ.к., доцент

З.Баданбекқызы – ф.ғ.к., доцент

К.Х. Абдрахманова - ф.ғ.к., университет профессоры

Ж.Б. Жауыншиева – пед.ғыл. магистрі., аға оқытушы

Али Али Шабан – PhD, Каир (Египет)

Фатима Шнан-Давен – PhD, (Франция)

Әлімсейіт Әбілғазы – ф.ғ.д., профессор (ҚХР)

У.И. Иноятова – п.ғ.д., (Өзбекстан)

Осман Кабадайы – PhD, (Турция)

НӨМІРГЕ ЖАУАПТЫ ТҰЛҒА:

С.Е. Есенаман – магистр, аға оқытушы және
(кезек бойынша редколлегия мүшелері)

ҒЫЛЫМИ РЕДАКТОРЛАР:

Г.О. Сейдалиева – PhD, қауымдастырылған профессор м.а. (қазақ/орыс тілі)

С.Е. Есенаман – магистр, аға оқытушы (ағылшын тілі)

С.С. Есимкулова – пед.ғыл. магистрі., аға оқытушы (қазақ/ағылшын тілі)

Е.З. Есбосынов – ф.ғ.к., доцент (түрік тілі)

Журнал Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігіне
12.02.2013 жылы тіркеліп, №13343-Ж куәлігі берілді.

Шығарылу мерзімі жылына 4 рет

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Аяпова Т.Т. – д.ф.н., профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА:

Сейдалиева Г.О. – PhD, ассоциированный профессор

СОСТАВ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Абуов Ж.А. – д.ф.н., профессор
Букабаева Б.Е. – к.ф.н., доцент
Кемелбекова З.А. – к.ф.н., доцент
Баданбекқызы З. – к.ф.н., доцент
Абдрахманова К.Х. – к.ф.н., профессор университета
Жауыншиева Ж.Б. – магистр пед наук, старший преподаватель
Шабан Али Али – PhD, Каир (Египет)
Шнан-Давен Фатима – PhD, (Франция)
Әбілғазы Әлімсейіт – д.ф.н., профессор (КНР)
Иноятова У.И. – д.п.н., (Узбекистан)
Кабадайы Осман – PhD, (Турция)

ОТВЕТСТВЕННЫЙ ЗА ВЫПУСК ЖУРНАЛА:

Есенаман С.Е. – старший преподаватель, магистр пед.наук

НАУЧНЫЕ РЕДАКТОРЫ :

Сейдалиева Г.О. – PhD, ассоциированный профессор (казахский/русский язык)
Есенаман С.Е. – магистр пед. наук, старший преподаватель (английский язык)
Есимкулова С.С. – магистр пед.наук, старший преподаватель (казахский/английский)
Есбосынов Е.З. – к.п.н, доцент (турецкий язык)

*Журнал зарегистрирован в Министерстве культуры и информации
Республики Казахстан 12 февраля 2013 г. №13343-Ж*

Периодичность 4 раза в год

EDITOR-IN-CHIEF

T.T. Ayapova – *doctor of Philological sciences, professor*

EDITOR-IN-CHIEF’S ASSISTANTS:

G.O. Seydalieva – *PhD, associate professor, senior teacher*

EDITORIAL STAFF:

Zh.A. Abuov – *doctor of philological sciences, professor*

B.E. Bukabayeva – *candidate of philological sciences, associate professor*

Z.A. Kemelbekova – *candidate of philological sciences, associate professor*

Z.Badanbekkyzy – *candidate of philological sciences, associate professor*

K.Kh. Abdrakhmanova – *candidate of philological sciences, university professor*

Zh.B. Zhauynshieva – *master of pedagogical sciences, senior teacher*

Ali Ali Shaban – *PhD, Kair (Egypt)*

Fatima Shnah-Daven – *PhD, (France)*

Alimseyit Abilkazy – *PhD, (China)*

U.I. Inoyatova – *doctor of Philological, (Uzbekistan)*

Osman Kabadayı – *PhD, (Turkey)*

EXECUTIVE SECRETARY:

S.Yessenaman – *MA, senior teacher*

SCIENTIFIC EDITORS:

G.O. Seydalieva – *PhD, associate professor, senior lecturer (Kazakh/Russian language)*

S.Y. Yessenaman – *MA, senior teacher (English)*

S.S. Esimkulova – *master of pedagogical sciences, senior teacher (Kazakh/English)*

E.Z. Yesbosynov – *candidate of philological sciences, associate professor (Turkish language)*

*Journal is registered at the Ministry of Culture and Information
of the Republic of Kazakhstan (Certificate №13343-J) 2013, February 12*

Periodicity 4 times a year

**ШЕТЕЛ ТІЛІНДЕ БІЛІМ БЕРУ
ИНОЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ
FOREIGN LANGUAGE EDUCATION**

МРНТИ 14.35.09

Утегенова К.Ч.¹ Махажанова Л.М.² Алиярова Л.М.³ Куанышбаева А.Н.⁴

^{1 2 3 4} КазНУ им.Аль-Фараби

^{1 4} преподаватели, магистры гуманитарных наук

^{2 3} старшие преподаватели, магистры гуманитарных наук

Алматы, Казахстан

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Аннотация

Основной целью обучения иностранному языку в статье является формирование и развитие коммуникативного иностранного языка, его беглости. Иностранный язык является источником социально-экономического, научно-технического и культурного развития общества в соответствии с современными требованиями. Сейчас уровень методики обучения иностранному языку высок. Используются интерактивный подход к обучению языку, игры, дискуссии, а также информационные технологии, Интернет, компьютеры.

Наше имя – главный символ больших надежд на развитие образования и науки в направлении инновационных технологий на пороге XXI века. Говорят, что будущее образованного поколения не будет мрачным. Системная реформа среднего образования имеет большое социальное значение в становлении Казахстана как независимого государства. Важной особенностью реализации реформы образования является необходимость модернизации существующего процесса обучения.

Использование различных новых технологий для повышения качества образования в школах набирается опыта и дает результаты. В стране осуществляется демократизация и гуманизация образования. Помимо родного языка, английский не только улучшает разговорные навыки ученика и общее развитие, но и учит его культуре общения с окружающими. Улучшение способности учащихся говорить на иностранном языке является основной целью содержания образования, предоставляемого в школе. Чтобы учащиеся могли правильно общаться на иностранном языке, они должны слушать и понимать произносимое слово.

Роль овладения языком очень важна для того, чтобы учащиеся правильно говорили на иностранном языке. Помимо поиска новых слов в тексте словаря работа проводится путем выполнения упражнений с различными регулярными выражениями, словами с дополнительными значениями. На первый взгляд может показаться, что в старших классах фонетический материал не нужен, но важно запомнить некоторые фонетические особенности, такие как тембр голоса и акцент. Все это повышает интерес учащегося к языку и способствует эффективности урока.

Ключевые слова: учебная программа, мотивация учащихся, коммуникативная компетентность, критерии, уровень, языковые навыки, языковая компетентность, лингводидактика (языковое образование), Интернет, интерактивные уроки, аутентичные материалы.

Утегенова К.Ч.¹ Махажанова Л.М.² Алиярова Л.М.³ Куанышбаева А.Н.⁴
^{1 2 3 4} Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ,

^{1 4} оқытушылар, гуманитарлық ғылымдарының магистрлері
^{2 3} аға оқытушылар, гуманитарлық ғылымдарының магистрлері
Алматы қ., Қазақстан

ШЕТЕЛ ТІЛІН ОҚЫТУДЫҢ ЗАМАНАУИ ӘДІСТЕРІ

Аңдатпа

Мақалада шет тілін оқытудың негізгі мақсаты коммуникативті шет тілін қалыптастыру және дамыту, оны еркін меңгерту болып табылады. Шет тілі – заман талабына сай қоғамның әлеуметтік-экономикалық, ғылыми-техникалық және мәдени дамуының қайнар көзі. Қазір шет тілін оқыту әдістемесінің деңгейі жоғары. Тілді оқытуда интерактивті әдіс, ойын, пікірталас, сонымен қатар ақпараттық технологиялар, интернет, компьютер қолданылады.

Біздің есіміміз 21 ғасыр табалдырығында инновациялық технологиялар бағытында білім мен ғылымды дамытуға деген зор үміттің басты белгісі. Білімді ұрпақтың болашағы бұлыңғыр болмайды дейді. Қазақстанның тәуелсіз мемлекет ретінде дамуында орта білім беруді жүйелі реформалаудың әлеуметтік маңызы зор. Білім беру реформасын жүзеге асырудың маңызды ерекшелігі – қалыптасқан оқыту процесін жаңғырту қажеттілігі.

Мектептерде білім сапасын арттыруда түрлі жаңа технологияларды қолдану тәжірибе жинақтап, өз нәтижесін беруде. Елімізде білім беруді демократияландыру және ізгілендіру жұмыстары жүргізілуде. Ағылшын тілі ана тілімен қатар оқушының сөйлесу дағдысын және жалпы дамуын арттырып қана қоймай, оны басқалармен қарым-қатынас мәдениетіне де үйретеді. Оқушылардың шет тілінде сөйлеу қабілетін арттыру – мектепте берілетін білім мазмұнының негізгі мақсаты. Оқушылардың шет тілінде дұрыс қарым-қатынас жасауы үшін олар айтылған сөзді тыңдап, түсінуі керек.

Оқушылардың шет тілінде дұрыс сөйлеуі үшін тілді меңгерудің рөлі өте маңызды. Сөздік мәтінінен жаңа сөздерді іздеумен қатар, түрлі тұрақты тіркестер, қосымша мағынасы бар сөздермен жаттығулар орындау арқылы жұмыс жүргізіледі. Бір қарағанда, орта мектепте фонетикалық материал қажет емес сияқты көрінуі мүмкін, бірақ дауыс тембрі мен екіпіні сияқты кейбір фонетикалық ерекшеліктерді есте ұстаған жөн. Осының барлығы оқушының тілге деген қызығушылығын арттырып, сабақтың нәтижелі өтуіне ықпал етеді.

Кілт сөздер: оқу бағдарламасы, оқушы мотивациясы, коммуникативтік құзыреттілік, критерийлер, деңгей, тілдік дағдылар, тілдік құзыреттілік, лингводидактика (тілдік білім), интернет, интерактивті сабақтар, аутентикалық материалдар.

Utegenova K.Ch. ¹ Makhazhanova L.M. ² Aliyarova L.M. ³ Kuanyshbayeva A.N. ⁴
^{1 2 3 4} Al-Farabi Kazakh National University
^{1 4} teachers, masters of humanitarian sciences
^{2 3} senior teachers, masters of humanitarian sciences
Almaty, Kazakhstan

MODERN METHODS OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE

Abstract

To increase students' interest in the subject by changing the methods of teaching English, to consolidate the material obtained in the lesson, resulting in the formation of children's oral culture.

Everyday life proves that society needs creative activity and a creative person due to the changes taking place in society, and in this regard, today there is a great demand for educational institutions and teachers. The main purpose of teaching English is to form the basis for students to be able to communicate in English in real life.

The history of teaching English dates back hundreds of years, the history of teaching English in high school dates back to 1947. Many changes have taken place since then. Crossing the threshold of the XXI century with the aim of developing education and science in the direction of innovative technologies is the main symbol of great hope.

The development of new approaches contributes to the teaching and development of foreign languages. Good knowledge of English is important for the comprehensive development of students, quality education, achieving good results in life. In this regard, there are many methods that allow you to effectively teach modern English. Therefore, every teacher should be able to use best practices while developing their creativity. Thus, the educational process in the country's schools has changed radically, new types, methods of teaching, innovative pedagogical technologies in a new direction have emerged, which have led to a complete renewal of the content of education.

The basic principles of tiered, differentiated learning, project-based learning, communicative learning, information-communication learning, ensuring the formation of individuals is development. The purpose of training is determined by the curriculum.

Key words: curriculum, student motivation, communicative competence, criteria, level, linguistic skills, competence in the language, linguodidactics (language education), Internet, interactive lessons, authentic materials.

Introduction. One of the priorities in the modernization of education is the teaching of foreign languages at school. Changes in attitudes to learning a foreign language are included in state educational programs: today it is not just a subject, but a vital skill. According to the program, knowledge of a foreign language means not only knowledge of a set of rules and grammatical structures, but also the ability to use the language in everyday life. The increase in attitudes to foreign languages coincides with the current trend of the competence approach in the learning process, according to which communication in a foreign language is one of the ten main competencies of man in the new millennium [2, 22-6.]

Political, economic and social changes in the modern world have not affected the educational process. In order to successfully enter higher education and to be competitive in the labor market in the future, graduates must be able to think critically and creatively, apply theory in practice, and express their views clearly and concisely. In today's world, new approaches and methods of teaching are being introduced in connection with the humanization of the pedagogical process and the granting of the status of the main subject of education to the student. A special emphasis is on interactive teaching methods [1-electronic source].

The term interactivity is used today both technically and pedagogically. In the first case, interactivity is a feature of the software interface for organizing user interaction. In the second sense, the term interactivity is used to describe a number of teaching methods, where the main feature is human interaction, ie the relationship between teacher and student. The word "interactive" comes from the English word "interact" - interaction, interaction.

"Interactive learning" can be defined as communication and interaction between teacher and student in the learning process in order to solve linguistic and communicative problems. Interactive activity includes the organization and development of dialogic speech aimed at solving important issues, mutual understanding, interaction for each of the participants in the learning process. Interactive learning is primarily aimed at developing dialogic communication in the group.

Research data and methods. Compared to traditional teaching, the interaction between teacher and students changes interactively. The teacher's activity allows the students to be active. In this case, the teacher acts as a coordinator and moderator of students' actions, directing their behavior in the right direction. The main task of the teacher in interactive learning is to create conditions for comfortable interaction of students in order to solve specific learning problems through the involvement of their own social experience. In interactive learning, the learning process is such that virtually every student participates in the cognitive process and acquires new knowledge.

As you know, the purpose of this method is to develop students' communicative competence, which involves the ability to use a foreign language as a means of communication in various spheres of life. The advantage of interactive methods is that they allow you to overcome psychological barriers when using English and allow students to gain experience in its use. Acquiring new skills in the process of using interactive methods, students are more likely to participate in teacher-organized classes, where much of their study time is devoted to foreign speaking practice.

Results and their discussion. Traditionally, interactive teaching methods include presentations, stories, role-plays, discussions, brainstorming, competitions with practical tasks and their subsequent discussion, design of plans and projects, creative activities, use of multimedia computer programs and involvement of English-speaking specialists.

Here are some of them:

There are several types: educational, thematic, biographical and interactive. Regardless of the type of discussion chosen, it not only encourages students to actively participate in the discussion of the issue, but also promotes the development of critical thinking, as well as the search for optimal arguments to maintain the point of view. The following types of interactive games can be distinguished in the form of discussions:

1. Round table - a collective game, solving general problems.
2. Scientific debate - a reading-dialogue in which students of different directions defend their opinions against others.
3. Competition in small groups is a motivational game that motivates schoolchildren to be active.
4. Situation - a game that develops the ability to act quickly and imagine.
5. Judicial sitting role-playing game and search for constructive answers.
6. Training - a form of learning using different forms of small group work to improve skills in the process of modeling and discussing different social situations close to reality.
7. Debriefing - analysis and discussion of the results of previous work, structuring of experience. Identify and evaluate the achievements and failures of teachers and students; planning for further activities [4, 35-6].

Discussion forms of learning are purposeful and orderly exchanges of ideas, statements, in order to "find the truth" or to form a certain point of view in the participants. The main condition is to limit the discussion to one issue or topic. Any opinion expressed during the discussion must be substantiated.

Brainstorming. This interactive method deserves special attention, because its main principle is to walk on its own. Brainstorming allows students to engage in a discussion of a specific problem. The task of the students is to suggest as many options as possible to solve the problem, and the teacher should take into account all the answers of students, because each can be a genius and use a creative, non-standard approach, even if at first glance it seems inconvenient. Lack of training, which is a feature of "brainstorming", contributes to the active use of vocabulary, as well as the choice of vocabulary and grammatical structures based on the specific speech situation and task. Time constraints stimulate creative thinking and a non-standard way of solving a problem.

Role play. The most accessible activity for students is a method of processing impressions from the outside world. Role-playing clearly demonstrates the features of thinking and imagination, emotionality, activity that develops the need for communication. Fun games increase the level of activity of the student and he can solve more difficult problems than a simple lesson. However, this does not mean that all lessons should be in the form of games. Game is one of these methods and it works only when combined with others: listening, talking, reading. Role-playing is very important for the development of the individual. The success of the educational game is determined by the capabilities of the participants, as well as their age. There are two main functions of learning activities: developmental - ensuring the creative potential of students in the learning process, the independence and mastery of the necessary methods of learning, the organization of communication, the regulation of interpersonal relationships, the emergence of behavioral mechanisms; does [3, 45-6].

Let's take a look at some examples of the most interesting interactive games for students. The following are games that cover the vocabulary of the studied topic and general words:

1. Grab a minute - a game in which the student is given 1 minute to describe the term written on an interactive map. The participant should provide more information about the given topic or term, its meaning, examples of use. The winner is the person who provides the most complete and reliable information about the topic or term indicated on the card.
2. An item description is a game in which you need to describe a word or phrase displayed on interactive maps without naming the root word and using gestures. In addition, the rest of the student group plays an active role, they have to predict the word. You can use this game as a warm up activity.
3. Chain story-logic game, a manifestation of imagination and individuality. The essence of the game is to continue the story of the previous student.

The above games can be played in the second part of the lesson to increase student activity and improve information perception. They do not require significant training and depend on the theoretical level of students. In addition to the theoretical basis, the forms of the discussion group should include the validity of the answers.

Use of interactive technologies presented in the lesson: effective repetition of learned vocabulary, replenishment of vocabulary; deep mastery of correct articulation skills; to develop attention, memory, thinking; to develop skills of working in pairs, groups, etc. b. promotes.

It should be noted that the above examples are not limited to the number of interactive methods. Many methods of interactive teaching allow the teacher to choose. However, it should be noted that each lesson using interactive forms of work needs to be carefully prepared. Because, firstly, it is necessary to replace them with traditional tasks, to predict and prevent student fatigue, and secondly, innovative tasks should help to create conditions for success for each student [5, 70-6.].

The structure of English lessons using interactive technologies consists of four stages:

1. Preparation. This stage deals with organizational issues, such as handouts, venues and the necessary technical equipment.
2. Introduction. At this stage it is important to explain the rules, goals, the task is technically formed, divided into groups, assigned roles and reminds students about the time allocated for the "game".
3. Driving. It is obligatory to discuss the cases given by the teacher, to search for solutions independently or in groups, to find answers.
4. Reflection and results. The elements of this stage are discussion, evaluation, feedback on the results of the "game".

It should be noted that the choice of forms of interactive methods requires a personal approach of the teacher. Thus, the use of interactive technologies requires, on the one hand, a detailed analysis of student and teacher activities, on the other hand, careful lesson planning.

Conclusion. The use of interactive forms and methods in teaching English allows to increase the number of speaking experiences in the classroom, be interesting for students, help to master the material and use it in subsequent lessons, performs didactic and various developmental functions. The use of interactive learning technologies at different stages of a foreign language lesson not only increases students' motivation to learn the language, but also improves the classroom atmosphere, which promotes cooperation and mutual understanding between students and teachers. Mutual trust, equality, partnership in relationships create satisfaction of students in the learning process, the desire to participate in it. Thus, the teacher becomes a mentor in the independent educational and creative activities of students. While there are many advantages, there are also disadvantages to keep in mind: with the frequent use of interactive games, it becomes mechanical, loses creative interest. Therefore, it is necessary to diversify games and combine interactive teaching methods with traditional methods.

List of used literature

1. Бағиев Г.Л. Guidance to practical marketing activities using case-method / G.L. Бағиев, В.Н. Naumov. [Electronic resource]. - Access mode: <http://www.marketing.spb.ru>
2. Buchbinder A.P. Basic methods of teaching foreign languages / AP Бухбиндер, В. Strauss; under ed. V.A. Buchbinder, W. Strauss. - Kyiv: Higher School, 1966.

3. Гальскова Н.Д. Theory and practice of teaching foreign languages. Primary school: Methodical manual / N.D. Гальскова, З.Н. Nikitenko. - М.: Iris Press, 2004 - 240 p.
4. Konyshva AV Game method in teaching a foreign language. - Spb.: Caro; Minsk: Chetyre chetverti, 2008. - 192 p.
5. Language teaching: methods and approaches. - Longman, 2002.

МРНТИ 14.35.09

Исмаилова Д.Б.¹
¹КазНПУ им. Абая
¹преподаватель, магистр педагогических наук.
Алматы, Казахстан

ВЛИЯНИЕ ИГРОВОГО ОБУЧЕНИЯ НА ОВЛАДЕНИЕ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКОМ УЧАЩИМИСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

Аннотация

Игры имеют огромное значение в современном обществе. Они заставляют учащихся выражать свои мысли, отстаивать свое мнение по разным вопросам. Важнейшими составляющими естественного общения являются игры, это такие условия и обстоятельства, которые побуждают учащихся к речевой деятельности, касающейся личных интересов учащихся.

Результаты статьи позволяют нам сделать выводы о положительном влиянии обучения. Учащиеся, участвующие в игровых образовательных мероприятиях, демонстрируют более высокий уровень мотивации, активности и успешности в овладении иностранным языком. В статье также подчеркивается важность индивидуального подхода и гибкости методов, учитывающих разнообразие стилей обучения и потребностей школьников.

Ключевые слова: игра, общение, мотивация, эффективность игр, речевая деятельность

Исмаилова Д.Б.¹
¹Абай атындағы ҚазҰПУ
¹оқытушы, педагогика ғылымдарының магистрі
Алматы, Қазақстан

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ШЕТЕЛ ТІЛІН МЕНГЕРУІНЕ ОЙЫНҒА НЕГІЗДЕЛГЕН ОҚЫТУДЫҢ ӘСЕРІ

Аңдатпа

Ойындар қазіргі қоғамда үлкен маңызға ие. Олар оқушыларды өз ойларын білдіруге, әртүрлі жағдайларда пікірлерін қорғауға көмектеседі. Табиғи қарым-қатынастың маңызды компоненттері-ойындар, бұл оқушыларды олардың жеке мүдделеріне әсер ететін сөйлеу әрекеттеріне итермелейді әрі пікірін анық жеткізеді.

Мақаланың нәтижелері ойынға негізделген оқытудың оқыту тиімділігіне оң әсері туралы қорытынды жасауға мүмкіндік береді. Ойынға негізделген білім беру іс-шараларына қатысатын студенттер шетел тілін меңгеруде мотивацияның, белсенділіктің және ашықтықтың жоғары деңгейін көрсетеді. Мақалада сонымен қатар оқушылардың оқу стильдері мен қажеттіліктерінің әртүрлілігін ескеретін әдістердің жеке көзқарасы мен икемділігінің маңыздылығы көрсетілген.

Кілт сөздер: ойын, қарым-қатынас, мотивация, ойын тиімділігі, сөйлеу әрекеті

Ismailova D.B¹

¹Abai kazakh national pedagogical university

¹teacher, master of pedagogical sciences

Almaty, Republic of Kazakhstan

THE IMPACT OF GAME-BASED LEARNING ON FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION FOR ELEMENTARY STUDENTS

Abstract

Games are of great importance in modern society; they force students to express their thoughts, assert their opinions on different things.

The most important constituents of natural communication are games; these are such conditions and circumstances which prompt students to speech activity concerning the personal interests of students.

The results of the article allow us to draw conclusions about the positive impact of game-based learning. Students participating in gaming educational activities show a higher level of motivation, activity and success in mastering a foreign language. The article also highlights the importance of individual approach and flexibility of methods, taking into account the diversity of learning styles and needs of school students.

Key words: game, communication, motivation, effectiveness of games, speech activity

Introduction

One of the most effective methods of teaching communication is role-playing games, as they bring speech activity closer to the natural norms of real life, help to develop communication skills and process lexical material [1] That is, a role-playing game as one of the main forms of organizing a speech situation is a means of strengthening group communication, that is, dialogic learning. Its purpose is to develop speech skills, consolidate language material [2].

The game, as a method of learning, as a method of transferring the experience of the older generation to the younger generation, has been used by people since ancient times. Plato understood children's play as an imitation of adult activity and believed that the child should receive education through play, believing that play is a preparation for life. In folk pedagogy, in preschool and extracurricular institutions, the game is widely used.

In a brief psychological dictionary edited by A.V. Petrovsky and M. Yaroshevsky, the concept of "play" is expressed as follows: "play is the main activity of the child. The game is a type of activity under conditional conditions aimed at reconstructing and mastering the established social experience in socially fixed ways of carrying out subject activities, disciplines of Science and culture" [3].

A. S. Makarenko wrote in his work "on education in the family": "...what is a child in the game, he is often at work and in life, when he grows up... a good game has the power of work and the power of thought." [4]

For F. Schiller, the game is a pleasure, it is associated with a free manifestation of excess existence. According to him, "the theme of the invitation to the game, presented in a general scheme, can be called alive, all the aesthetic qualities of the phenomenon, in short, everything that is called beauty in the broadest sense of the word." It turned out that for F. Schiller, the game is an aesthetic activity. The excess of Free forces from external needs is a condition for the emergence of aesthetic pleasure, which is conveyed by F. Schiller through Play [5].

According to the game theory formulated by G. Spencer, the excess of Free forces from external needs finds a way out of the game. But the presence of a reserve of unspent Forces does not explain the direction of their expenditure and why they are poured into the game, and not into other actions. Such a theory cannot explain the game [6].

The theory of K. Gross is popular. According to Gross the essence of the game in the fact that it serves as a preparation for further important activities; during the game, the child improves his abilities

during training. The main advantage of this theory, which has gained special popularity for him, is that it connects the game with development and seeks its meaning in the role of development.

Trying to reveal the reasons for the game. K. Bueller put forward the theory of functional pleasure as the main motive of the game. Some features of the game are correctly indicated here: this is not the practical result of influencing the subject, but the action itself, the game is not a task, but a pleasure [7].

The game form of the lesson is developed in the classroom using game situations and techniques that act as a means of motivation, motivation of students. Despite the specific conditions of the game and the limited use of language material, it definitely has a surprise. Therefore, playing within certain limits is characterized by spontaneity of speech. Speech communication, including not only speech, but also facial expressions, gestures, etc., has a clear purpose [8].

All this makes it possible to define the game as the highest type of pedagogical activity. In the game, all students are equal. The game is available to every student, even a person who does not have sufficient knowledge of the language. In addition, in language training, a weak student can become the first in the game: an atmosphere of passion and joy, a sense of equality, a sense of the possibility of tasks – all this helps the student to overcome shyness, has a positive effect on learning results, and the fear of mistakes is reduced. In this case, the language material is imperceptible, students feel a sense of satisfaction.

Materials and methods

It has long been known that the use of the game method provides a wide range of opportunities for training. Many scientific figures engaged in the methodology of teaching foreign languages drew attention to the effectiveness of using games and game moments in the classroom.

Among foreign psychologists and teachers on the issue under discussion, the research of F. Schiller, G. Spencer, K. Gross, and K. Bueller stands out.

Kazakh scientists, including N.K. Akhmetov, G.S. Khaidarov, and others, have conducted studies on game theory. In the course of the research work, such research methods as comparison, observation, analysis, formulation, examination of the literature of domestic and foreign scientists were used.

Results and discussion

The experiment we conducted showed that the level of knowledge of students is average. The indicators are shown in diagram 1. As a percentage, you can see the following results: level of knowledge of students:

- High Level-4 students (17%);
- Average level-10 students (44%);
- Low level-9 students (39%).

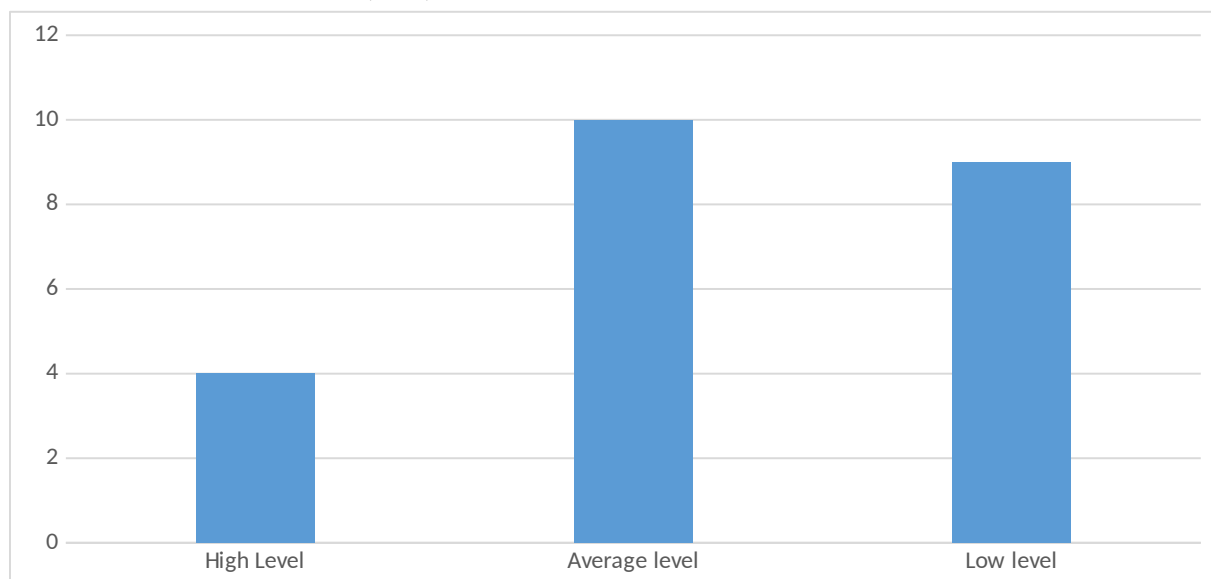

Diagram 1.

We have allocated 3 lessons for the formative period. The purpose of the formative experiment was to use role-playing games in English lessons to form students' cognitive interest.

To increase the cognitive interest of students on the topic "a milk tooth", a story – role-playing game "a milk tooth" was held. Here we used the game and dialogic speech.

Goal: to activate speech phrases, use words and phrases related to the topic "a milk tooth".

Situation: two children on the shore meet a crying shark. Two children, a shark and a dentist, are selected. The remaining assistants bring the necessary tools.

Tommy: Look, Peter, who is it?

Peter: It's a shark and he is crying. Let's ask what wrong with him?

Tommy: Hello! Why are you crying?

Shark: I have a toothache.

Peter: Oh, it's too bad! Let's go to the dentist now. He'll help you.

Shark: O'k, I couldn't more patience.

Tommy: Hello, doctor! May we come in?

Doctor: Oh, yes. So, who is a patient?

Shark: I am a patient. Doctor I have a toothache. Please, help me.

Doctor: Oh, it is a milk tooth! You needn't afraid about it.

Shark: Ummh...

Doctor: That's all, my little friend.

Charlie and James Role Play

Students showed interest in the game and took an active part in the lesson. At the end of the lesson, the results were determined.

The second lesson on the topic " Help to your friend " was held. We are talking about " What happened to Sasha?". We used dialogue, the students worked in pairs.

Goal: to develop students' communicative activity using exercises, stories.

We found the following results: high level – 5 students (30%); average level – 10 students (52%); low level – 9 students (17%).

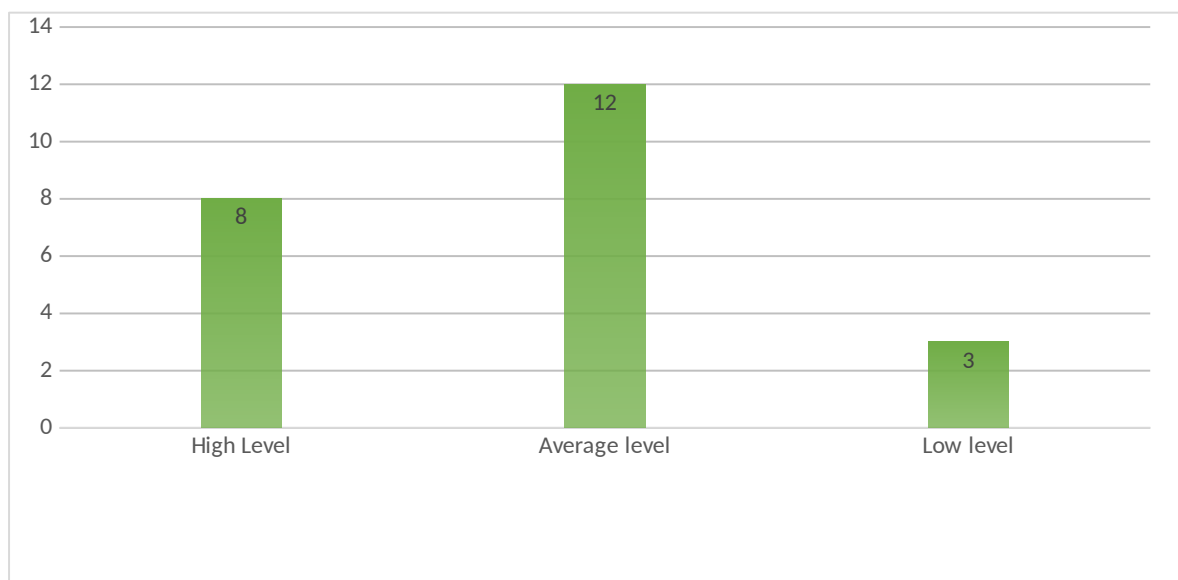
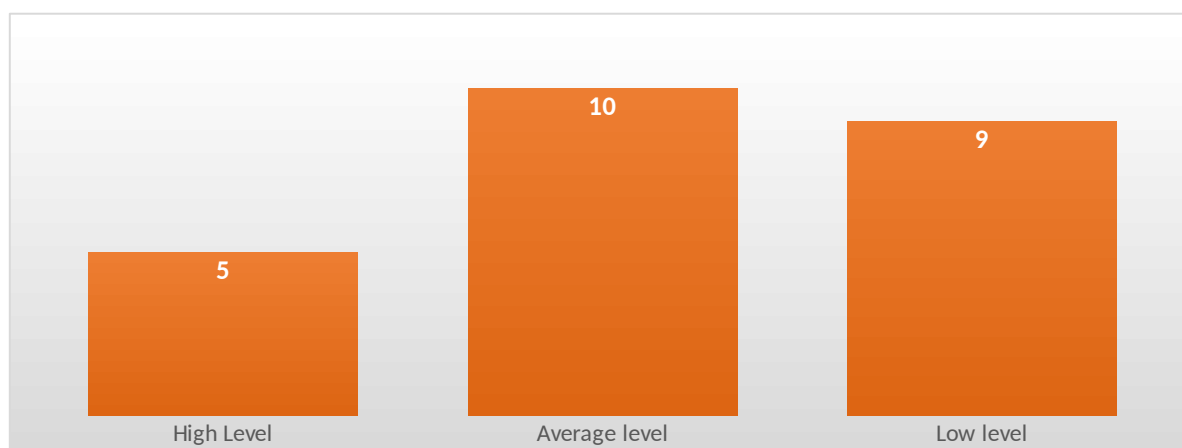

Diagram 2.

In the third lesson, we asked, " Where is Wendy?".

Goal: to activate speech skills, use the word get (got) in speech. Four characters participate in the game: Wendy, Steve, Mary and Wendy's mother.

Diagram 3.

Thus, 8 students had a high level, 12 students had an average level, and 3 students had a low level. Our formative experiment showed that the high level of students' knowledge increased by 13%, and the low level decreased by 25%. Based on this, we can say that cognitive interest has significantly increased in the lesson with the use of a plot – role-playing game.

During the control period, we conducted 1 lesson. We held a lesson on the topic "the kind of sport". We conducted verification work on past materials of role-playing games.

The purpose of this experiment was to control the assimilation of lexical material.

The test consists of three parts: listening, reading, and completing grammar tasks.

Based on the results of the verification test, we came to the conclusion that during the lessons conducted by students using Story – role-playing games, they learned lexical material effectively and quickly. Thus, in the 4th " A " Class, nine students showed a high level of vocabulary proficiency (39%), eleven students – an average level (48%) and three students (13%).

Conclusion

The role-playing game stimulates speech activity, because students are in a situation where there is a need to say something, ask, identify, and prove it. The game activates children's desire to communicate with each other and with the teacher. The game allows shy, insecure students to speak out and thus overcome the barrier of uncertainty. In the games, students learn elements of communication, for example, to start a conversation, support it, interrupt the interlocutor in time, agree with him or deny him, purposefully listen to the interlocutor, ask clarifying questions, etc.

Thus, games have a positive impact on the formation of cognitive interests, contribute to the conscious development of a foreign language. They contribute to the development of such qualities as independence, initiative, and fostering a sense of collectivism. Students work actively, diligently, help each other, listen carefully to their comrades.

References:

1. Galskova N. D. modern methods of teaching foreign languages: a teacher's guide. - 2nd edition., pererab. and additional. MOSCOW: ARCTI PUBL., 2003.
2. Zhilkina D. N. solving communicative problems in the process of teaching a foreign language. 1992
3. Winter I. A. psychology of teaching foreign languages in school. Moscow: Enlightenment Publ., 1991.
4. Kolesnikova O. A. role-playing games in teaching foreign languages. 1989
5. Livingstone K. role-playing games in teaching foreign languages. Moscow: Higher School, 2007.
6. Table book of a foreign language teacher. Minsk. High School publishing house, 2006.
7. Milrud R. P. teaching students speech activity in a foreign language lesson. Yes-YESSH, 1991
8. Strange D. Chatterbox II. - Oxford University Press, 1997.

МРНТИ 14.25.09

Kozhakanova A.S, ¹ Tautenbayeva A.A²

*¹ 2nd year Master's Degree student, Faculty of Philology
Abay Kazakh National Pedagogical University, Kazakhstan*

*²Scientific supervisor: Candidate of Pedagogical Sciences
Associate Professor at T. Zhurgenov Kazakh National Academy of Arts, Kazakhstan*

“USING INTELLECTUAL GAME TECHNOLOGY IN TEACHING FOREIGN LANGUAGE TO SECONDARY SCHOOL STUDENTS”

Abstract

This article discusses distinctive use of intellectual gaming technologies in teaching foreign languages to secondary school students. To write this work, the following methods were used: analysis of scientific articles regarding pedagogy, as well as articles about such a teaching technique as intellectual games. The relevance of this work lies in solving the problem of motivating students to learn in new conditions, requiring a modern approach on the part of teachers, in particular, more advanced teaching methods and techniques. Therefore, the purpose of this work is to increase the cognitive motivation of schoolchildren in the process of learning a foreign language through the use of the method of intellectual games. We found that when using game forms in lessons, including intellectual games, the effective development of various skills of students can be traced: the ability to analyze, compare, generalize the phenomena they study, and also develops the ability to work with linguistic reference literature, etc.

Key words: intellectual games, secondary school students, features of secondary schoolchildren, cognition, thinking, communication skills, emotional experience, motivation, positive learning

Кожасканова А.С, ¹ Таутенбаева А.А²

*¹ Магистрант 2 курса филологического факультета
Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Казахстан*

*²Научный руководитель: кандидат педагогических наук
Доцент Казахской национальной академии искусств им. Т.Жургенова, Казахстан*

«ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫХ ИГРОВ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ СРЕДНИХ ШКОЛЬНИКОВ»

Аннотация

В данной статье рассматривается особое использование интеллектуальных игровых технологий при обучении иностранным языкам учащихся средних школ. Для написания данной работы были использованы следующие методы: анализ научных статей по педагогике, а также статей о такой методике обучения, как интеллектуальные игры. Актуальность данной работы заключается в решении проблемы мотивации учащихся к обучению в новых условиях, требующих современного подхода со стороны преподавателей, в частности, более совершенных методов и приемов обучения. Поэтому целью данной работы является повышение познавательной мотивации школьников в процессе изучения иностранного языка посредством использования технологии интеллектуальных игр. Мы установили, что при использовании на уроках игровых форм, в том числе интеллектуальных, прослеживается эффективное развитие различных умений учащихся: умения анализировать, сравнивать, обобщать изучаемые явления, а также развивается умение работать со справочной лингвистической литературой и т. д.

Ключевые слова: интеллектуальные игры, учащиеся средних классов, особенности учащихся средних школ, познание, мышление, коммуникативные навыки, эмоциональный опыт, мотивация, позитивное обучение

Қожақанова А.С., ¹ Таутибаева А.А.²

¹ Филология факультеті магистратурасының 2 курс студенті
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті, Қазақстан

²Ғылыми жетекшісі: п.ғ.к

Т.Жүргенов атындағы Қазақ ұлттық өнер академиясының доценті, Қазақстан

«ОРТА МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНА ШЕТ ТІЛІН ОҚЫТУДА ИНТЕЛЛЕКТУАЛДЫ ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯСЫН ПАЙДАЛАНУ»

Аңдатпа

Бұл мақалада орта мектеп оқушыларына шет тілдерін оқытуда интеллектуалды ойын технологияларын пайдалану талқыланады. Бұл жұмысты жазу үшін келесі әдістер қолданылды: педагогикаға қатысты ғылыми мақалаларды талдау, сонымен қатар интеллектуалды ойындар сияқты оқыту техникасы туралы мақалалар. Бұл жұмыстың өзектілігі студенттерді жаңа жағдайда оқуға ынталандыру мәселесін шешуде, мұғалімдер тарапынан заманауи көзқарасты, атап айтқанда, оқытудың анағұрлым жетілдірілген әдістері мен әдістерін талап етеді. Сондықтан бұл жұмыстың мақсаты интеллектуалды ойын технологиясын қолдану арқылы мектеп оқушыларының шет тілін меңгеру процесінде танымдық ынтасын арттыру болып табылады. Ойын түрлерін сабақта, оның ішінде интеллектуалды ойындарды пайдалану барысында оқушыларда әртүрлі дағдылар дамитынын байқауға болады: олар зерттейтін құбылыстарды талдау, салыстыру, жалпылау, сонымен қатар лингвистикалық анықтамалық әдебиеттермен жұмыс істеу қабілетін дамытады және т.б.

Кілт сөздер: интеллектуалды ойындар, орта мектеп оқушылары, орта мектеп оқушыларының ерекшеліктері, таным, ойлау, коммуникативті дағдылар, эмоционалдық тәжірибе, мотивация, позитивті оқыту

Introduction. The goal of modern methods of teaching is to develop programmatic communicative and cognitive skills in the foreign language under study, which entails achieving this goal through the use of appropriate non-traditional, intensive technologies and forms of language teaching in the learning process. According to well-known specialists in the field of theory and practice of teaching foreign languages, intellectual game forms of educational activity are one of them, and their usage is especially warranted in the middle stage of schooling.

There has been a considerable movement in both the theory and practice of teaching in this direction over the previous few decades, including an increase in the usage of intellectual game forms of educational activity. This was made feasible by a substantial reworking of the idea of intellectual game in science and social practice, with the goal of understanding and interpreting it as a genuine social category. The high assessment of the didactic potential of game forms of educational work in the development of cognitive skills in the foreign language being studied, particularly at the middle stage of schooling, is due to the following factor: game forms' demonstrated ability in practice to stimulate and maintain students' interest in the language being studied better than others, as well as activation of their cognitive activity.

A.N. Leontyev, a prominent Russian scientist-psychologist, underlined that game forms of educational activity provide the circumstances for a considerable rise in enthusiasm for educational activities in the field of the foreign language being learned. Taking this into account, the scientist thought it was vital to integrate such incentive in the educational process alongside communicative, cognitive, and aesthetic ones.[1]

According to E.I. Passov, the educational, intellectual game includes the following characteristics: "motivation; lack of force; individualized, deeply personal activities; training and education in and through the team; development of mental functions and abilities; learning with passion." [2]

A.A. Derkach emphasizes another feature of the game form of educational work, namely the ability to act as a means of purposeful control by the teacher of students' mental activity, the ability to carry out in different forms of work: individual, pair, group, and collective forms of work in the classroom.

An intellectual game, according to A.A. Derkach, is differentiated by the fact that "it is used in the educational process as a task containing an educational task (problem, problematic situation), the solution to which will ensure the achievement of a certain educational goal". [3, p. 4].

D.B. Elkonin created the following theoretically and practically relevant classification of the primary strategies to encourage kids during games:

1) Communication motivations: youngsters communicate with one another and establish relationships by addressing game difficulties.

2) Moral motivations: Children seek to defend their point of view during the game.

3) Victory reasons (reaching a goal): Throughout the game, the student aspires for victory and understands how to do it.

4) Responsibility motivations: despite the game's equality concept, the outcome is based on each player separately and on his particular traits.

5) Motivations for personal relevance: The game's impersonal learning process takes on personal importance.

6) Cognitive motives: Students' cognitive activity is stimulated by the success circumstance. Furthermore, something in the game that the students have not detected ignites their brain activity and drives them to seek an explanation." [4]

Intellectual game activity has a "two-facedness," as evidenced by the fact that it is typically implemented as amusement. It also offers the educational potential of quick growth of foreign language communication skills and capacities, as well as cognitive enrichment of its participants. Through active engagement in game types of instructional activity, students attain the following multi-level goals:

1) the goal of simply enjoying the game process;

2) the functional essence goal of following the rules, acting out plots and roles;

3) the pedagogical orientation goal of solving game tasks: mastering new foreign language lexical material and using it in coherent speech;

4) creating conditions for achieving another pedagogical goal.

The essence of the latter is that students engage in solving specific problems defined in the game by participating in an intellectual language game, as a result of which new words and expressions of the foreign language being studied are acquired, as well as foreign language communicative skills are developed. In this way, students realize the game's most crucial didactic aim. Throughout the course of the game, "life situations are modeled, the properties, qualities, states, skills, and abilities necessary for an individual to perform social, professional and creative functions are consolidated."

Learning a foreign language becomes more enjoyable, engaging, and informative for kids when intellectual games are used in the classroom. One of the technique's primary purposes is to spark pupils' cognitive curiosity. Schoolchildren gain rewards throughout the intellectual play process because they are active players in the game and utilize their own cognitive talents to turn the knowledge that the instructor offers them in this game. Exercises based on this method not only make the process of learning a foreign language instructive for students, but they also help the instructor vary and keep classes interesting by allowing students to work autonomously. The teacher's role is to guide pupils in the proper completion of the prescribed intellectual assignment.

The teacher may use this strategy to not only create an engaging and instructional lecture for pupils, but also to assess their knowledge throughout the game. Intellectual games are among the most popular teaching techniques in schools today, and they also rank high in the usage of a foreign language in the classroom as a generally recognized form of speech growth for students. Incorporating intellectual games into the educational process enhances class efficacy greatly, allows for the sensible combination and variation of tasks, eliminates overwork, and maintains high performance throughout the training term.

Because they allow pupils to regularly repeat and consolidate previously taught principles owing to their emotional behavior and interest, intellectual games are an efficient technique of consolidating grammatical and lexical abilities.

In today's environment, there are several strategies and methods for improving pupils' creative engagement. Cognitive and pedagogical challenges in the classroom need the use of intellectual game

approaches, which are an important element of the process of teaching pupils a foreign language. Many recent textbooks, including foreign textbooks (English File Third Edition, Speakout), feature game-based assignments.[5] This sort of task is frequently used in the classroom to teach foreign languages.

One of the benefits of this teaching method is that all students, regardless of ability, are included in the game process.[6] Schoolchildren who do not completely express themselves in classes, i.e. are inactive and have not adequately prepared to carry out a task, actively participate in these activities. They can work with the entire class without reluctance, signaling that employing this strategy can help them achieve better in school.

However, the complexity of all exercises should be adequate for secondary school pupils. They do, after all, have different qualities.

Currently, understanding the age features of schoolchildren is vital not only for parents, but also for school instructors, who must also be psychologists in order to properly carry out their teaching tasks. This topic allows you to compare the physical development features of pupils in elementary, secondary, and senior high school.

I'd like to point out that current pupils are much inferior to their parents during their youth in every manner. At the time, there were no computer games or other cutting-edge technology. Our youngsters are more knowledgeable, engaged, and literate than ever before.

A key characteristic of modern schoolchildren is their broad knowledge of any topic. If children in the past had a thirst for knowledge, they now have access to a wealth of information. Modern children can navigate the constantly changing information space quite easily. Children who have grown up in an electronic environment are well versed in new technologies and are extremely impatient with the technical incompetence of others.

Age is regarded as a relatively closed period of development in the cultural-historical concept of L.S. Vygotsky, the significance of which is determined by its place in the general cycle of development and in which the general laws of development each time find a qualitatively unique expression. Age-related characteristics exist as the most typical, most distinguishing characteristics of age, indicating the general direction of development. This or that age period is sensitive to the development of specific mental processes and properties, psychological characteristics of the individual, and thus to a specific type of influence. As a result, a child at each age stage requires a unique approach to himself. [7]

Secondary school is the most difficult age for children because it marks the transition from childhood to adolescence. It is distinguished by a profound restructuring of the entire organism as well as an increase in vital activity in general.

Secondary school students have a traditional selective approach to learning. One of the distinguishing characteristics of a modern schoolchild is the desire for knowledge that is important for future success.

- Perception is characterized by purposefulness at this age. The ability to switch and distribute attention is being developed and improved. This has an impact on the developing ability to listen to the teacher while taking notes on conversations and lectures, as well as monitor the form and content of one's answers.

- Thinking - the nature of a teenager's mental work undergoes significant changes. Learning is the most important activity at this age. Lessons-lectures, writing reports and essays, and doing practical work all have a great deal of meaning for the student. General intellectual characteristics, such as theoretical conceptual thinking, are formed. All of this occurs as acquired concepts improve, as does the ability to apply them and reason abstractly and logically.

Secondary school students, unlike younger students, are not satisfied with the external perception of the objects and phenomena being studied, but instead seek to comprehend their essence and the cause-and-effect relationships that exist within them. They improve their abstract (conceptual) reasoning and logical memory. As a result, it is critical to focus on making the learning process problematic, teaching teenagers to find and formulate problems on their own, and developing their analytical skills and ability to make theoretical generalizations.

Students of this age significantly improve their capacity for thinking. The transition from the dominance of visual-figurative thinking (in primary schoolchildren) to the dominance of abstract thinking in concepts (in secondary schoolchildren) occurs gradually. The content and logic of school subjects form and develop in students the ability to actively, independently think, reason, compare, and draw broad generalizations and conclusions. An older adolescent develops the ability to perceive objects and phenomena in a complex analytical and synthetic manner during the learning process. Their ability to organize and control their attention and memory, as well as manage them, improves. The nature of knowledge acquisition necessitates the ability to think independently, compare, generalize, and draw conclusions. Teenagers get a lot of emotional satisfaction out of research activities. They enjoy thinking and making their own discoveries.

During this time, the child gains valuable social experience and begins to understand himself as an individual within the framework of labor, moral, and aesthetic social relations. He makes a conscious decision to engage in socially significant work and become socially useful. A teenager's social activity is due to a greater receptivity to the assimilation of norms, values, and modes of behavior found in adult relationships.

In his research, D.I. Feldshtein discovered that increasing self-knowledge is dependent on the general position "I am in relation to society" being replaced by two consecutive positions "I am in society" and "I am and society." He also divides adolescence of secondary school student's into three stages:

- locally capricious (10-11 years old) - the need for adult recognition is evident;
- "right-significant" (12-13 years old) - determined by the desire for social recognition, as expressed in the speech form "I also have the right, I can, and I must";
- "affirmative-effective" (14-15 years old) - there is a willingness to express oneself and one's strengths.

Academic subjects begin to serve as a special area of theoretical knowledge for adolescents in school education. They become acquainted with a variety of facts and are prepared to discuss them or even give brief presentations in class. Teenagers, on the other hand, become interested in the essence of facts and the reasons for their occurrence. [8]

The secondary school students strives for mental independence. Many teenagers prefer to solve problems without copying them from the board, avoid additional explanations if they believe they understand the material, strive to come up with their own original example, express their own judgments, and so on. They develop critical thinking skills as well as thinking independence.

A secondary school student's emotional-volitional characteristics include great passion, inability to restrain himself, poor self-control, and abrupt behavior.

If he is treated unfairly, he is capable of "exploding" and falling into a state of passion, though he may later regret it. This behavior is most noticeable when tired. A secondary school student's emotional excitability is evident in the fact that he passionately, passionately argues, proves, expresses indignation, reacts violently, and experiences alongside the heroes of films or books.

The need to communicate with friends characterizes secondary school students. The secondary school students cannot exist apart from their peers; the opinions of their peers have a significant impact on the development of the teenager's personality. The secondary school students does not consider himself outside of the team, is proud of the team, values its honor, and respects and highly values classmates who are good comrades. He feels the team's disapproval more painfully and acutely than the teacher's disapproval.

As a result, we can say that the typical age characteristics of adolescence are:

- Increased focus on one's own inner world;
- Daydreaming development, conscious escape from reality into fantasy;
- Self-assurance.
- A desire for adventure and travel (running away from home).

Methods. In order to use intellectual game technique with secondary school students, we conducted lesson with different kind of games with 7th grade students, the number of students – 10.

Intellectual game № 1- "Don't say the words "yes" and "no"

This is a vocabulary game for introducing new vocabulary material in the classroom. We studied new phrases used in colloquial speech, such as: of course, certainly, with great pleasure, of course not, certainly not, by no means.

The game is played at a fast pace. Rules of the games: the teacher asks questions to which students must answer with one of these phrases, but not with the words “yes” or “no”.

The student who uses the words “yes” or “no” loses.

List of questions:

1. Do you have sisters or brothers?
2. Do you ever talk to yourself?
3. Have you ever hidden a snack so that nobody else would find it and eat it first?
4. Do you still believe in Santa?
5. Do you talk in your sleep?
6. Do you have pets?
7. Do you ever talk to your pets?
8. Have you ever lied about your birthday to get a free dessert?
9. If you learned that I was secretly a spy, would you be surprised?
10. Have you ever met a celebrity?

Students answered to these questions using the words above.

Intellectual game №2- "My verb is correct"

A grammar game for studying or reinforcing the topic “English Verb Tenses.”

Rules of the game: The teacher writes several sentences on a card, for example, on the topic Present Continuous. In places where auxiliary and semantic verbs should appear, spaces are placed. Students must fill in the blanks. Here children must not only choose the right word, but also put it in the appropriate place.

Card №1

1. I ___ basketball every Sunday.
2. She ___ an apple now.
3. Sam ___ a tasty dinner yesterday.

Card №2

1. I ___ hockey now.
2. My dad ___ dinner every evening.
3. Lisa ___ to the supermarket yesterday.

Card №3

1. She ___ fruit every day.
2. My brother ___ a movie yesterday.
3. I ___ to the park now.

Card №4

1. I ___ cartoons every day.
2. Last year, I ___ to France.
3. I ___ how to play the guitar five months ago.

Card №5

1. My mother ___ a new dress for me three days ago.
2. She ___ English now.
3. What ___ he ___ right now?

Intellectual game №3- “Correct sentences”

An intellectual game that is used to repeat and memorize sentence structure in English in order to reduce the number of errors when writing.

Rules of the game: The teacher divides the class into two teams and writes sentences on paper, then cuts them. Children must put together complete correct sentences. The team that quickly and correctly puts together a proposal wins.

Sentences:

1. I work from 9:00 AM to 5:00 PM.
2. I'm currently working on a new project
3. Mark studies English every day.
4. Mark is studying the present continuous at the moment.

5. Ritz talked to his mom for two hours on the phone.
6. My uncle came to your house last year.
7. Have you ever met George?
8. Have you ever been to San Francisco?
9. I've worked here since I left school.
10. After Sofie had finished her work, she went to lunch.

Results. According to our findings, intellectual game technique in the learning process served the following purposes:

- 1) Educational function: We tested the development of children's memory, attention, and information perception using the first game.
- 2) Educational function: By dividing them into two teams, we hoped to instill qualities such as politeness, attentiveness, and a humane attitude toward a playing partner, as well as a sense of mutual assistance.
- 3) Entertainment function: By incorporating these intellectual games into the classroom, a positive environment was created, transforming the lesson into an interesting and unusual event, an exciting adventure.
- 4) Communicative function: A foreign language communication atmosphere was created, uniting a team of students and establishing new emotional and communicative relationships based on English interaction.
- 5) Relaxation function: We noticed how the emotional tension in the classroom was relieved by the load on the nervous system during intensive English language teaching.
- 6) Developmental function: Aims to harmoniously develop students' personal qualities.

Discussion and conclusion.

In general, an intellectual game has a clearly expressed positive impact on the student's emotional experiences. The student relaxes, his motivation to diligently master the foreign language under study grows, and the process of developing foreign language speech skills and abilities begins. The game simulates real-life situations and reinforces the characteristics, qualities, states, skills, and abilities required for an individual to perform social, professional, and creative functions. All of the above promotes students' acquisition of new knowledge in a familiar format and a positive learning outcome: development of their creative potential, willingness to make independent decisions, activation of students' multilateral cognitive processes, development of initiative and organizational abilities.

When the significant psychological characteristics of schoolchildren of the corresponding age stages are taken into account, the use of intellectual game forms of teaching a foreign language yields the desired methodological result not only at the middle and senior stages of education.

They contribute to the development of a foreign language among schoolchildren because, while playing intellectual games, they have the opportunity to develop speaking skills in a foreign language while simultaneously replenishing their vocabulary and learning grammatical rules to build their speech.

Taking all of the characteristics of the intellectual game and the possibilities for its use in the classroom, it is safe to say that the intellectual game is a huge incentive for learning English as well as an effective methodological technique. The use of these types of games in English lessons increases students' readiness to play and communicate, as well as gives students the opportunity to express themselves. Furthermore, using intellectual games in the process of teaching English fosters a culture of communication and teamwork. All of this qualifies the game as a psychological, socio-psychological, and pedagogical phenomenon.

References:

1. Leont'ev A.N. Psihologicheskie osnovy doshkol'noj igry. Psihologicheskaya nauka i obrazovanie. 1996; Т. 1, № 3
2. Passov E.I. Urok inostrannogo yazyka v srednej shkole. Moskva, 1989
3. Derkach A.A., Scherbak S.F. Pedagogicheskaya `evristika: Iskustvo ovladeniya inostrannym yazykom. Moskva: Pedagogika, 1991.
4. `El'konin D.B. Psihologiya igry. Moskva: Gumanitarnyj izdatel'skij centr VLADOS, 2005
5. Sovin N.V. Methods of teaching foreign languages and didactics. M.: Knorus, 2018. – 390 p.
6. Oshurkova E.I. Playing activities in the educational process of hearing-impaired children // Science and modernity. No. 33, 2014. – p. 86-89
7. Bityaeva M. Psychological and pedagogical support for schoolchildren at the stage of transition from primary to secondary education // School Management. -2002, No. 40.
8. Koryagina O.P. The problem of adolescence // Class teacher. - 2003, No. 1

**ЛИНГВИСТИКА ЖӘНЕ МӘТІН ЛИНГВИСТИКАСЫ
ЛИНГВИСТИКА И ЛИНГВИСТИКА ТЕКСТА
LINGUISTICS AND TEXT LINGUISTICS**

МРНТИ 14.35.09

Утегенова К. Ч.¹ Махажанова Л. М.² Алиярова Л. М.³ Қуанышбаева А. Н.⁴
^{1 2 3 4} КазНУ им. Аль-Фараби
^{1 4} преподаватели, магистры гуманитарных наук
^{2 3} старшие преподаватели, магистры гуманитарных наук
Алматы, Казахстан

**ЛЕКСИЧЕСКИЕ ЕДИНИЦЫ ВЫРАЖЕНИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОСТИ ПРИ ПЕРЕВОДЕ
СИНХРОННЫХ ТЕКСТОВ ООН С АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА НА КАЗАХСКИЙ ЯЗЫК**

Аннотация

В данной статье рассматриваются проблемы, перевода политических дискурсов на английском языке в политическом и информационном функциональном стилях. В нашем исследовании мы анализируем политические дискурсы на английском языке, преимущественно в политико-информационном функциональном стиле. Дискурсы на английском языке для исследования взяты из журналов в области специальной политики.

В статье рассматриваются вопросы командования и эмоциональности, основные подходы к изучению этих категорий, способы и особенности их толкования.

Учитывая проблему эмоциональности, мы знаем, что механизм формирования эмоций сложен и субъективен, поэтому невозможно изучить эмоцию и предсказать ее возникновение. Однако в данной работе мы рассмотрели основные подходы к изучению эмоциональности: коммуникативный, психолингвистический, когнитивный, лексический и установили, что проблема эмоциональной функции рассматривается на самостоятельной или факультативной основе.

В разделе анализа результатов нашей статьи анализируется процесс перевода сопроводительных текстов ООН. Основная функция политического дискурса — воздействовать на адресатов, а задача переводчика при переводе этих политических дискурсов — создать определенный коммуникативный эффект. Это позволяет использовать положительную или отрицательную лексику, что означает оценку оригинальности текста.

Ключевые слова: эмотивная лексика, грамматические, лексико-грамматические, лексико-стилистические приемы, политический дискурс.

Утегенова К. Ч.¹ Махажанова Л. М.² Алиярова Л. М.³ Қуанышбаева А. Н.⁴
^{1 2 3 4} Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ,
^{1 4} оқытушылар, гуманитарлық ғылымдарының магистрлері
^{2 3} аға оқытушылар, гуманитарлық ғылымдарының магистрлері
Алматы қ., Қазақстан

**АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕН ҚАЗАҚ ТІЛІНЕ БҰҰ ІЛЕСПЕ МӘТІНДЕРІН АУДАРУ БАРЫСЫНДА
ЭМОТИВТІЛІКТІ БІЛДІРУДІҢ ЛЕКСИКАЛЫҚ БІРЛІКТЕРІ**

Аңдатпа

Зерттеу жұмысымызда негізінен саяси және ақпараттық функциональдық стильдердегі ағылшын тіліндегі саяси дискурстарға талдау жасаймыз. Зерттеу жұмыстарына ағылшын тіліндегі дискурстар арнайы саясат саласының журналдарынан алынады.

Мақалада бұйрықты және эмоционалдылық мәселелері, осы категорияларды зерттеудің негізгі көзқарастары, олардың ілеспе аудармадағы сөйлеу құралы және оларды түсіндіру ерекшеліктері қарастырылады.

Эмоционалдылық мәселесін ескере отырып, эмоциялардың пайда болу тетігі күрделі және субъективті сипатта екендігін білдік, сондықтан эмоцияны зерттеу және оның пайда болуын болжау мүмкін емес. Алайда, осы жұмыста біз эмоционалдылықты зерттеудің: коммуникативтік, психолингвистикалық, когнитивтік, лексикалық негізгі тәсілдерін қарастырдық, эмоциялық функцияның мәселесі тәуелсіздік немесе факультативті негізде қарастырылатынын анықтадық.

Мақаламыздың алынған нәтижелерді талдау болімінде БҰҰ ілеспе мәтіндерін аудару процессіне талдау жүргізілді. Саяси дискурстың басты функциясы – адресаттарға әсер қалдыру, ал осы саяси дискурстарды аударудағы аудармашы міндеті белгілі бір коммуникативті әсер құры болып табылады. Бұған мәтіннің түпнұсқасын бағалауды білдіретін жағымды немесе жағымсыз лексикасын қолдану мүмкіншілік береді.

Кілт сөздер: эмотивті лексика, грамматикалық, лексикалық-грамматикалық, лексикалық және стилистикалық құралдар, саяси дискурс.

*Utegenova K.Ch.¹ Makhazhanova L.M.² Aliyarova L.M.³ Kuanyshbayeva A.N.⁴
^{1 2 3 4} Al-Farabi Kazakh National University
^{1 4} teachers, masters of humanitarian sciences
^{2 3} senior teachers, masters of humanitarian sciences
Almaty, Kazakhstan*

LEXICAL UNITS OF EXPRESSING EMOTIONALITY IN THE TRANSLATION OF UN SYNCHRONOUS TEXTS FROM ENGLISH INTO KAZAKH

Abstract

This article deals with the problems of translating political discourses in English in political and informational functional styles. In our study, we analyze political discourses in English, mainly in the political-informational functional style. Discourses in English for the study are taken from special policy journals.

The article discusses the issues of command and emotionality, the main approaches to the study of these categories, the methods and features of their interpretation.

Given the problem of emotionality, we know that the mechanism of emotion formation is complex and subjective, so it is impossible to study emotion and predict its occurrence. However, in this paper, we have considered the main approaches to the study of emotionality: communicative, psycholinguistic, cognitive, lexical, and have established that the problem of emotional function is considered on an independent or optional basis.

The results analysis section of our article analyzes the process of translating UN synchronous texts. The main function of political discourse is to influence the addressees and the task of the translator when translating these political discourses is to create a certain communicative effect. This allows you to use positive or negative vocabulary, which means an assessment of the originality of the text.

Key words: emotive vocabulary, grammatical, lexico-grammatical, lexical-stylistic methods, political discourse.

Кіріспе. Зерттеу жұмысымызда негізінен саяси және ақпараттық функциональдық стильдердегі ағылшын тіліндегі саяси дискурстарға талдау жасаймыз. Зерттеу жұмыстарына ағылшын тіліндегі дискурстар арнайы саясат саласының журналдарынан алынды.

Сонымен, саяси дискурс – билікті одан әрі бекіте түсу және оның бар екендігін көрсету мақсатындағы ауқымды дискурс. Бұл саланың типтік жанрларында әрбір халықтың лингвомәдениетіне тән вербалды және бейвербалды тілдік бірліктер жүзеге асырылады. Ал ағылшын тіліндегі саяси дискурс саяси нарративтен тұрады, яғни саяси мәтіндерден құралған негізгі компоненттер арқылы жүзеге асырылады.

Ілеспе аударма дегеніміз-ауызша аударманың ең күрделі түрі, себебі ол бір уақытта аудармашыдан бірнеше сөйлеу амалдарын талап етеді: бір тілде тыңдап, басқа тілге аударып, және сөйлеушінің сөйлеу екіпінінен қалмай сол тілде сөйлеу сияқты амалдар. Бұл үш әрекеттің синхрондалуы есте сақтау қабілетінің жоғарылығымен, ынталы зейінмен, сөйлеу компрессиясының қажеттілігімен, түпнұсқа мәтіннің қиындыларын болжаумен, тез шешім қабылдауымен және т.б. байланысты.

Ілеспе аударма кезінде аз уақыт аралығында шапшаң сөйлеу де аудармашыға психологиялық және физикалық жағынан жүктеме түсіреді, осыған байланысты, ілеспе аудармашы өз жұмысын 20-30 минут аралығында толыққанды орындай алады. Сол себепті синхронисттердің жұмыс істейтін кабиналарында кезекпе-кезек жұмыс істейтін бірнеше аудармашылар отырады.

Ауызша аудармада, аудармашы түпнұсқа мәтінді сөйлеушінің айту шамасына байланысты шағын сегменттермен қабылдап, аударуы тиіс және аудару процесінде түпнұсқаның басқа бөлімдеріне қарауына құқығы жоқ. Кезекті аудармада аудармашы бір немесе бірнеше сөз сөйлеулерге ықпал ете алады. Ілеспе аудармада түсіну мен аудару процесі бір уақытта жүзеге асатындықтан және уақыттың тапшылығынан аудармашы сөздерді түпнұсқа түрінде аударады [1, 71 - б].

Деректер және зерттеу әдістері. Саяси дискурстарда эмоцияны құрудың грамматикалық, лексикалық-грамматикалық, лексикалық және стилистикалық құралдары басым. Белгілі бір дәрежеде салыстырмалы деңгейдегі сын есімдерді пайдалану эмоцияларды құруға ықпал етеді [7, 15 -б].

-er, -est жұрнақтары және more/most және less/least үйлесімнің болуы өз семантикасында салыстыруды, ал салыстыру бағалауды білдіреді.

dis-, mis-, un- кері префикстерін misconduct, misusing; discredited, disaffected, disgrace, untrustworthy, unspectacular және басқаларда қолдану халықтың көңілін қалуын және оның саясатқа күмәнін білдіреді. Әлем халқының саясатқа деген теріс бағасы сонымен қатар scandal, wrongdoing,

corruption, risk, danger, provocative, enmity, dubious, cronyism, limited man, deadlock, sullied reputation, condemnation және басқа эмоциялық бағалау сөздерімен беріледі.

Саясаткерлердің халықтың сеніміне ие болуға деген ұмтылысы, жұртшылықты өз пайымдауларының дұрыстығына сендіру үшін, сөйлемде оң бағалаушылдықты білдіретін сөздер қолданылады: hope, my hope is, to be united on smth, proximity talks және басқалар [2, 27 –6].

Саяси дискурстың үшін мәтіннің синонимдік және антонимикалық жұптарын пайдалану тән болып табылады. Антонимдердің көмегімен халықтың үміттері мен саясаткерлердің әрекеттері арасындағы сәйкессіздіктер көрсетілді: straight/ crooked, trustworthy/ untrustworthy, negative/ favorable және басқалары. Синонимдер түсінікті айқындауға көмектеседі, идеяны нақты және айқын етеді, сөйлеуді әртүрлі етеді: risk – danger – threat, deadlock – stalemate.

Мәтінде қолданылған эмоцияларды күшейту және оның эмоционалды фонын қалыптастыру дискурс мәтініндегі метафораларды қолданудың көптеген жағдайлары арқылы жеңілдетіледі.: privileged cocoon, fuel, to go for jugular, a frenzy of excitement, long tentacles of Israel және басқ.

Эмоцияны құру кезінде вербалды емес (паралингвистикалық) қатысады. Эмоцияларды жасаудың паралингвистикалық құралдарының бірі - фотосурет, карикатура, әртүрлі графикалық құралдар, аллегорический мағынаны беру. Британдық саяси дискурстардың барлығы іс жүзінде барлық жағдайларда іс жүзінде эвфемистік функцияны орындайтын, белгілі себептермен вербализациялауға болмайтын көрнекі ақпаратты жіберетін түсті фотосуреттермен қатар жүреді. Сурет ақылға қонымды функцияны орындауы мүмкін - дискурста айтылған ақпаратты ауызша түрде қолдай отырып, «қолдауда» көрнекі дәлел ретінде әрекет етеді. Көзге көрінетін ақпарат, «көздің әсерімен», алушыға сенімділік береді [8, 23 -6].

Функционалды-бағалау бірліктерінде бағаланатын мән сөздің семантикалық құрылымындағы денотивтік макрокомпонент болып табылады. Бұл жағдайда осындай бөлімшелердің бағалау тақырыбымен байланысы тек контексте ғана белгіленеді.

ШТ-нің функционалды-бағалайтын бірліктерінің салыстырмалы талдауы және ДТ-ге сәйкестігі бізге тұрақты сәйкестіктерді қолданудағы бірқатар заңдылықтарды, сондай-ақ лексикалық және лексикалық-грамматикалық түрлендірулерді қолдануды анықтауға мүмкіндік берді. Оларды нақты мысалдармен қарастырайық.

Функционалды-бағаланатын лексикалық бірліктерді аударғанда, әдеттегі сәйкестік жиі пайдаланылады, көбінесе бір деңгейлі және әр түрлі тілдік деңгейге жатады.

Бір деңгейлі сәйкестіктерді пайдалану келесі мысалда көрсетілген:

Энергетика, көлік, автомобиль, авиация және кеңістіктегі, телекоммуникация және байланыс саласындағы бірлескен жобалар сәтті іске қосылды. (ФРГ Канцлері Ангела Меркельмен кездесуден кейін баспасөз мәслихаты)

We successfully launched joint projects in the energy and transport sectors, in the automobile industry, the aviation industry, the space sector, and in telecommunications.

Жоғарыда келтірілген мысалдан көріп отырғанымыздай, бір деңгейлі аударманы қолданғанда, (+) бағалау полярлығы және оның қарқындылығы дәрежесі сақталады.

Төмендегі клип-мәтін түрлі деңгейдегі сәйкестіктерді қолданудың мысалы ретінде қызмет етеді:

Еуропалық Одақпен бірге біздің негізгі құжатымызға келетін болсақ, біз оған қызығушылық танытамыз. Біз осы бағытта белсенді жұмыс істейтін боламыз. (ФРГ Канцлері Ангела Меркельмен кездесуден кейін баспасөз мәслихаты)

Regarding the basic agreement between Russia and the European Union, it is in our interest and we will work actively in this direction [3, 141-6].

Осындай сөйлемді таңдау сөздердің өз құрылымымен байланысты және сөйлемдерді біріктіру кезінде *we* есімнің қайталануын болдырмайды. Біздің ойымызша, әр түрлі деңгейдегі сәйкестікті қолданудың келесі мысалы қызықты:

Сондай-ақ Меркельдің «сегіздік» және ЕО-дағы неміс төрағалығының алдында тұрған қиындықтарды шешуде табысқа жетуін тілеймін. Біздің әріптестеріміз оларды тамаша жеңе алатынына сенімдімін.

I would also like to wish Ms Merkel success in resolving the tasks ahead during Germany's presidency of the G8 and the EU. These are not simple tasks, but I am sure that our colleagues will be more than up to the measure.

Шетел тілінде сөйлеген сөздердің экспрессивті жағымды бағалануы, *will be more than up to the measure* тұрақты сөйлеммен аударғанда ойнатылады, ол эмоциялық және бағалау сипаттамаларына ие бола отырып, тұтастықты бағалаудың қарқындылығы мен полярлығын сақтайды.

Салыстырмалы талдаудың нәтижесі ретінде прагматикалық-бағалау лексикасын аудару кезінде қолданылатын трансформация номенклатурасынан басқа қолданылатын трансформация номенклатурасы анықталды.

1. Транскрипцияны және транслитерацияны пайдалану функционалдық лексиканы аудару үшін әдетті емес. Бұл ереже қарастырылып отырған материалдағы аталған трансформациялардың көмегімен аудару мысалдарының жоқтығымен расталады [9, 8 -б].

2. Бірқатар жағдайларда калькалау техникасын пайдалану байқалды. Функционалды-бағаланатын лексикалық бірлікті аудару кезінде осы трансформацияны пайдаланудың мысалы келесі бейне-мәтін болып табылады:

Біз сындарлы жұмысқа және Еуропалық Одақпен диалог аясында ашықпыз.

We are open to constructive work on the energy dialogue with the European Union.

Калькалауды пайдалану бағалаудың полярлығын және оның қарқындылығын аударуды қамтамасыз етеді.

Келесі мысалда калькалау көмегімен бастапқы лексикалық бірліктің құрылымы көшіріледі.

«Суық соғыс» кейін ұсынылған полярлы емес әлем де орын алмады.

The unipolar world that had been proposed after the Cold War did not take place either.

Калькалау әдісін пайдалану құрылымдық және семантикалық изоморфизмге қол жеткізуге ықпал ететін бағалау фразаларын құрылымын жаңғыртуға мүмкіндік береді. Бұл жағдайда өтінішке жалпы бағалау және оның құрамына кіретін бірліктерді бағалау да қалады.

Алынған нәтижелер. Бірінші тарауда талқыланғандай, эмотивті лексиканы білдірудің негізгі құралы етістіктің бұйрық райы болып табылады. Қарастырылған мысалдардың негізінде бұйыруды білдірудің осы тәсілі саясаткерлердің ресми сөз сөйлеулерінде де пайдаланатындығын айтуға болады.

Мысал 1: And tonight, a few miles from the damaged Pentagon, I have a message for our military: Be ready.

Мысал 2: It can be frustrating, this business of democracy. Trust me, I know [4, 85 -б].

Етістікті бұйрық райда пайдалану бұйрық сипатында болуы мүмкін, ол бірінші мысалда көрсетілген. Бірінші мысалда Дональд Трамп халыққа жүгіне отырып, халықтың жеке тобына, атап айтқанда әскери адамдарға өз ойын бұйрық түрінде білдіреді: мәні бойынша бейтарап «be» етістігі бұйрық райда сын есіммен үйлесіп тұр. Ал екінші мысалда оратор аудиторияны оның пікіріне сенім білдіруді өтінішпен өз ойын білдірген.

Екі мысалда да етістік бұйрық райын көрсетілген, бірақ оның бұйрық немесе өтініш категориясына жатуын тыңдаушы қолданылатын лексикалық бірліктер семантикасы арқылы анықтай алады. Алайда бірінші бұйрық райындағы мысалды тек ресми түрде бұйрық деп есептеуге болады, себебі бұйрық райындағы етістіктің бейтараптығына қарамастан берілген сөйлем нақты бір әрекетке бұйрықты білдірмейді, онымен қоса оратордың өзі бұл бұйрық емес, жолдау екенін көрсетеді («command» немесе «order» орнына «message»).

Бұйрық райындағы етістіктің көмегімен білдірілген бұйрық райындағы жеке топқа ағылшын тілінде тұрақты сөз тіркесіне ие болған құрылымды бөліп көрсетуге болады. Қарастырылған мысалдарда «Let + толықтауыш + «to» демеулік шылаусыз мағыналық етістіктің инфинитиві» жиі қолданылады, алайда айта кету керек, берілген айналымның барлық формаларының бірлей бұйрық сипаты болмайды.

Жіктік түрде 1 жақта қолданылатын мұндай айналымның мәні рұқсат сұрауға жақын болады (3 мысал), ал берілген айналым көптік түрде 1 жақта (4 мысал) және көптік түрде 3 жақта қолданылса (5 мысал), әрекет етуге шақыруды білдіреді:

Мысал 4: In conclusion, let me emphasize one point. (Donald Trump)

Мысал 5 : Thank you for this incredible journey. Let’s keep it going. (B. Obama)

Мысал 6: Let them listen to the voices of women in their homes, neighborhoods, and workplaces. (Donald Trump)

Бұйрықты білдіретін жиі кездесетін құралдардың бірі модальді және жартылай модальді етістіктерді қолдану болып табылады. Модальды етістіктер негізінен әрекетті емес, сөз сөйлеушінің әрекетке қатынасын, сонымен қатар әрекетті іске асыру мүмкіндітерін, ықтималдылын білдіреді. Өз пікірін білдіре отырып, оратор тыңдаушыны оның пікірімен келісуге шақырады. Бұл әсіресе must (must not), can (cannot) модальді етістіктерін қолдану кезінде айқын көрінеді, бұл етістіктер категориялықтың аса жоғары дәрежесін береді, ал should (should not) етістігі бастапқы екі етістіктерге қарағанда аз категориялықты сипаттайды және мұнда шақыру сөз сөйлеушінің пікірі бойынша әрекет етудің қажеттілігімен негізделеді, бұл сөйлемге кеңес беру мәнін береді.

Мысал 7: And you should never, ever regret fighting for that. (Donald Trump) Мынаған ауыстырылуы мүмкін: Do not ever regret fighting for that!

Мысал 8: We need to understand there is no one formula for how women should lead our lives. That is why we must respect the choices that each woman makes for herself and her family. (Donald Trump)

Мынаған ауыстырылуы мүмкін: Let’s understand, there is no one formula for how women should lead our lives! Let’s respect the choices that each woman makes for herself and her family.

Егер сөйлемдегі бастауыш модальді етістікпен жіктік немесе көптік түрде 3 жақта тұратын болса, зат есіммен білдірілген әрекет ету субъектісі өтініште оңай ауыстырылады, ал жіктеу есімдігімен білдірілген әрекет ету субъектісі оп-оңай түсіп қалады.

Мысал 9: Labor and management must – and I am confident that they will – pursue responsible wage and price policies in these critical times. (J.F. Kennedy)

Labor and management, pursue responsible wage and price policies in these critical times! (сияқты бұйрық мағынасына ие)

Мысал 10: Americans should not expect one battle, but a lengthy campaign, unlike any other we have ever seen. (B. Obama)

Мынаған ауыстырылуы мүмкін:

Americans, do not expect one battle, but a lengthy campaign, unlike any other we have ever seen!

Мысал 11: You’ve got to get in the arena with her, because democracy isn’t a spectator sport. (B. Obama)

Мынаған ауыстырылуы мүмкін:

Get in the arena with her, because democracy isn’t a spectator sport!

Егер мағыналық етістік пассивті етісте қолданылатын болса, берілген құрылым «Let us (them) + «to» демеулік шылаусыз мағыналық етістік инфинитиві» құрылыммен ауыстырылуы мүмкін, онымен қоса бастауыш сөйлем модальді етістікпен бірге бұйрық райдағы мағыналық етістікпен сөйлемде толықтауышқа айналады.

Мысал 12: But the voices of this conference and of the women at Huairou must be heard loudly and clearly [5, 118 -6]. (Donald Trump)

Мынаған ауыстырылуы мүмкін: Let's (let them) hear the voices of this conference and of the women at Huairou loudly and clearly!

Айта кету керек, егер «need» етістігі сөз сөйлеушінің өзіне бағытталған болса, онда модальді етістігі бар құрылымы «Let's» құрылымымен сөз сөйлеу бойынша синонимдес болып табылады, егер әрекет басқа тұлғаларға бағытталса – онда бұйрық райдағы мағыналық етістігі бар құрылымға синоним болып табылады, бұл жағдайда бастауыш көптік түрде есімдіктің 1 жағымен білінеді.

Мысал 13: We all need to get out and vote for Democrats up and down the ticket, and then hold them accountable until they get the job done. (B. Obama)

Мәні бойынша мынаған ұқсас:

Let's get out and vote for Democrats up and down the ticket, and then hold them accountable until they get the job done .

Мысал 14: And so we need – we need you to keep up these fights now and for the rest of your lives. (Donald Trump)

Мағынасы бойынша мынаған ұқсас:

Keep up these fights now and for the rest of your lives!

Бізбен қарастырылған бұйрықты сөйлемдерде өтінішті, тапсырманы, бұйрықты, ұсынысты, шақыруды, міндетті білдіретін перформативті етістіктер қолданылады:

- ask (өтініш):

Мысал 15: Let it be clear – and this is a judgment which the Members of the Congress must finally make – let it be clear that I am asking the Congress and the country to accept a firm commitment to a new course of action, a course which will last for many years and carry very heavy costs: 531 million dollars in fiscal '62 – an estimated seven to nine billion dollars additional over the next five years. (Donald Trump)

Мысал 16: And tonight, I ask you to do for Hillary Clinton what you did for me. I ask you to carry her the same way you carried me. (B. Obama)

- ensure (тапсырма)

Мысал 17: But in the end, the most enduring memorial to those we lost is ensuring the America that we continue to be – that we stay true to ourselves, that we stay true to what's best in us, that we do not let others divide us. (B. Obama)

- propose (ұсыныс)

Келесі мысалда «propose» етістігі инфинитивті білдіретін әрекетті орындау ұсынысының мәнінде екі рет қолданылады. Үшінші жағдайда берілген «propose» етістігі зат есіммен бірге қолданылады және сөйлемнің берілген бөлігіндегі бұйрық мәні бастапқы екі мысалға қарағанда әлсіздеу болады.

Мысал 18: We propose to accelerate the development of the appropriate lunar space craft. We propose to develop alternate liquid and solid fuel boosters, much larger than any now being developed, until certain which is superior. We propose additional funds for other engine development and for unmanned explorations – explorations which are particularly important for one purpose which this nation will never overlook: the survival of the man who first makes this daring flight. (Donald Trump)

- owe (міндет)

Осындай етістіктерді зат есіммен бірге қолдану бұйрық мәнін әлсіздендіреді деген болжамды келісі мысал да растайды.

Мысал 19: We owe him an open mind and the chance to lead. (H. Clinton)

Жоғарыда келтірілген мысалдар негізінде берілген және оларға ұқсас етістіктерді зат есімдермен үйлесімді бұйрық мәні байқалатынымен ол етістікті үйлесімдермен салыстырғанда қарқыны бойынша біршама төмен болады.

Алайда берілген тұжырымды айта отырып, егер әрекетті немесе құбылысты білдіретін зат есім етістіктен туындаған болса, онда бұйрықты мәні оның аналогын етістікпен қолдану кезіндегідей деңгейде сақталады.

Мысал 20: I am here to ask the help of this Congress and the nation in approving these necessary measures. (Donald Trump)

Мысал 21: Tonight, I ask for your prayers for all those who grieve, for the children whose worlds have been shattered, for all whose sense of safety and security has been threatened. (B. Obama)

- require (талап ету)

Мысал 22: We must maintain this progress – and this will require the cooperation and restraint of everyone. (Donald Trump)

- request (өтініш, сұрау)

Мысал 23: Moreover, if the budget deficit now increased by the needs of our security is to be held within manageable proportions, it will be necessary to hold tightly to prudent fiscal standards; and I request the cooperation of the Congress in this regard – to refrain from adding funds or programs, desirable as they may be, to the Budget – to end the postal deficit, as my predecessor also recommended, through increased rates – a deficit incidentally, this year, which exceeds the fiscal 1962 cost of all the space and defense measures that I am submitting today – to provide full pay-as-you-go highway financing – and to close those tax loopholes earlier specified. (J.F.Kennedy)

Жоғарыда келтірілген 20 бастап 23 дейінгі мысалдарда зат есім әрекетті білдіретін етістіктерден туындаған, мысалы «the help» – «to help», «prayers» – «to pray», «the cooperation» – «to cooperate».

Бұйрықты мәнді сонымен қатар оратордың қандай да бәр әрекетті немесе фактіні іске асыру маңыздылығы, қажеттілігі туралы мақұлдауы да бере алады, олар сын есімдер көмегімен білінеді. Бұлардың бұйрықты сипаты жоғарыда келтірілген жағдайлар сияқты сын есімдерді белгісіздік формадағы немесе шартты райдағы етістіктермен пайдалану кезінде анық көрінеді. Көптеген жағдайларда берілген сөйлемдер «it» қолданылатын сөйлемдер негізінде құрылады.

- necessary (қажеттілік)

Мысал 24: Moreover, if the budget deficit now increased by the needs of our security is to be held within manageable proportions, it will be necessary to hold tightly to prudent fiscal standards; and I request the cooperation of the Congress in this regard – to refrain from adding funds or programs, desirable as they may be, to the Budget – to end the postal deficit, as my predecessor also recommended, through increased rates – a deficit incidentally, this year, which exceeds the fiscal 1962 cost of all the space and defense measures that I am submitting today – to provide full pay-as-you-go highway financing – and to close those tax loopholes earlier specified. (Donald Trump)

- important (маңыздылық)

Мысал 25 : And that's why it is so important today that we reaffirm our character as a nation – a people drawn from every corner of the world, every color, every religion, every background – bound by a creed as old as our founding, e pluribus unum. (B. Obama)

- essential (маңыздылықтың соңғы дәрежесі)

Мысал 26: It is essential that the funds previously requested for this effort be not only approved in full, but increased by 2 million, 400 thousand dollars, to a total of 121 million dollars. (Donald Trump)

Бұйрықты мән сонымен қатар тапсырманы, міндетті, жауапкершілікті білдіретін зат есімдер көмегімен де беріледі. Етістіктермен және сын есімдермен болған жағдай сияқты зат есімдер де әрекетті білдіретін етістіктермен жақсы үйлеседі:

- task (тапсырма)

Мысал 27: These alliances were constructed in the 1940's and 1950's – it is our task and responsibility in the 1960's to strengthen them. (Donald Trump)

- responsibility (жауапкершілік)

Мысал 28: Those of us who have the opportunity to be here have the responsibility to speak for those who could not. (Donald Trump)

- commitment (міндеттілік)

Мысал 29: We stand for freedom. That is our conviction for ourselves – that is our only commitment to others. (Donald Trump)

Сонымен қатар берілген бұйрықты білдіретін құралдар категориясына айтылып кеткен етістіктермен ұқсас зат есімдер мен сын есімдер мәні бар барлық қалған лексикалық бірліктерді жатқызуға болады:

Мысалдар:

- transmit (бұйыру)

Мысал 32: I am therefore transmitting to the Congress a new Manpower Development and Training Program, to train or retrain several hundred thousand workers, particularly in those areas where we have seen chronic unemployment as a result of technological factors in new occupational skills over a four – year period, in order to replace those skills made obsolete by automation and industrial change with the new skills which the new processes demand (Donald Trump)

- метафора: bear a heavy burden (міндеттілік)

Мысал 33: All that I have said makes it clear that we are engaged in a world-wide struggle in which we bear a heavy burden to preserve and promote the ideals that we share with all mankind, or have alien ideals forced upon them. (Donald Trump)

- тұрақты сөз тіркесі : there is no point in doing

Мысал 34: Once the validity of this concept is recognized, there is no point in delaying the initiation of a nation-wide long-range program of identifying present fallout shelter capacity and providing shelter in new and existing structures [6, 10 -б]. (Donald Trump)

Қорытынды. Бұл мақалада жоғарыда қарастырылған аудармалар мысалында ағылшын тілінен қазақ тіліне ілеспе аударма кезінде бұйрықты және эмотивтілікті білдірудің негізгі лексикалық бірліктері қарастырылды.

Осы зерттеу аясында БҰҰ сөйлеген саясаткерлердің ауызша аудармалары қарастырылған, жалпы үрдістерге талдау жасалынған.

Қорыта келгенде, біздің қарастырған мәселеміз келешегі зор екендігін атап өтуіміз керек. Эмотивті категорияны зерттеудің бұдан кейінгі бағыттары ретінде, саяси дискурста, аталған тақырып барынша өзекті болып келеді және сонымен бірге түсіну үшін күрделі болатынын атап өту керек. Адам мен оның тілі үздіксіз дамып отыратындықтан, ақпаратты жеткізу үшін адамның тілдік құралдарын таңдау өзгеріп отырады, олармен бірге сөздің эмоционалдық мағынасы да өзгереді. Осылайша, саяси дискурстағы алғы, басымдық танытатын мәтіндердегі сөздер «эмоционалдық мазмұнды» күшейту үшін бағытталған, ал бір жағынан, оларды иландыру үшін берілген. Осы мақаланы түбегейлі талдай келе, біз мәтіннің эмоционалдық- бағалау мазмұнының күшеюі тілдік құралдардың екі түрде қолдануынан болады: бағалауды жасайтын, эмоционалдық-бағалау және бейтараптылық, айналадағының мәнмәтіндік бірліктерімен өзара қарым-қатынасы.

Саяси мәтіндер элеуметтік тұрғыдан негізделген. Саяси мәтіндерді жазу кезінде қолданатын ерекше тіл, қандайт да болсын константаны, саяси мәтіннің өзіндік моделін құрау үшін және үнемі менгеру үшін қажеттілікте қолданылады. Саяси мәтіндердің тілі, сөйлесу актілерінің сөйленімі – саяси қарым-қатынастық технологияны менгеру үшін бір «баспалдағы» болып табылады. Бұның барлығы және біздің жүгінуімізді саяси дискурсияға әкелумен түсіндіріледі.

Берілген анықтама «саяси дискурс» түсінігінің мазмұнын кең ауқымда ашады. Бұл дискурс лингвистикалық бейне болып табылады, ол айтылушының назарын өзіне аударады, оны қызықтырады және сәйкесінше әрекеттерге берілуімен міндеттеледі.

Берілген жұмысты тұжырымдай келе, мынандай қорытынды шығаруға болады:

1) Кең аудиторияға сөйлеген сөзінде саясаткерлер негізінен әділетсіздікке қарсы күресуге, оларды қолдауға және, негізінен ой-эмоционалдық белсенділікке және өмірлік ұстанымға байланысты басқа да мақсаттарға шақырылады.

2) Сөздердің мысалдары мен олардың аудармалары негізінде бұйрықты мағына үш параметр арқылы жүзеге асырылады деуге болады, олар: сөйлеуші көрсеткен әрекет, оның осы әрекетке қатынасы және осы әрекеттің субъектісі. Барлық бұйрықты мағынадар қазіргі уақытта немесе болашаққа бағытталған, сондықтан орыс және ағылшын тілдерінде де осы бағыттағы маңызы бар.

3) Модальді етістіктері бар сөйлемдер бұйрықты көңіл-күйдегі етістегі ұқсас сөйлемдермен ауыстырылуы мүмкін, алайда оларда модальды етістік сияқты өрнектің өрнектелуінің осындай ауқымды спектрі болмайды.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Чернов Г.В. Теория и практика синхронного аудармаа : [аудармачикам -синхронистам, организаторам конференций , преподавателям, психологам, лингвистам]. Изд. 2- е. – М.: URSS Изд-во ЛКИ, 2007. – 205 с.

2. Чернов Г.В. Лингвистические основы синхронного аудармаа : автореф. дис. ... д-ра филол. наук . – М., 1980. – 41 с.
3. Чудинов А.П.. Политическая лингвистика: учеб. пособие. – М.: Флинта: наука, 2006. – 256 с.
- 4 Шаховский В.И Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка. Изд. 2-е, испр. и доп. – М.: URSS Изд-во ЛКИ, 2008. – 204 с.
- 5 Ширяев А.Ф. Синхронный аударма с французского языка (исследование некоторых аспектов синхронности в связи с особенностями функционирования ИЯ): автореф. дисс. ... канд. филол. наук . – М. – 1973. – 24 с.
6. Янелюнайте С.С. Грамматические средства выражения эмотивности в тексте : автореф. дисс ... канд. филол. наук . – М., 1985. – 18 с.
7. Izard С.Е., The psychology of emotions / Carroll E. Izard. – New York; London: Plenum press, 1991. – XX, 451 p.
8. Johnson-Laird P.N., Oatley, K. The language of emotions: an analysis of a semantic field // Cognition and Emotions, 1989. – vol. 3 (2). – P. 81-123.
9. Wierzbicka Anna, Semantics: Primes and universals. – Oxford; New York: Oxford univ. press, 1996. – XII, 500 p.

МРНТИ 14.35.09

Утегенова К.Ч.¹ Махамжанова Л.М.² Алиярова Л.М.³ Куанышбаева А.Н.⁴

^{1 2 3 4} КазНУ им.Аль-Фараби

^{1 4}преподаватели, магистры гуманитарных наук

^{2 3}старшие преподаватели, магистры гуманитарных наук

Алматы, Казахстан

ОПИСАНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ ЛЕКСИКИ В ПОЛИТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ И ЕЕ ПЕРЕВОД

Аннотация

В данной статье рассматриваются проблемы, перевода политических дискурсов на английском языке в политическом и информационном функциональном стилях. Основная задача исследования - изучение методов перевода синхронным переводчиком для адекватного перевода эмотивной лексики в политическом дискурсе.

На основании анализа, устанавливается, что усиление эмоционально-оценочного содержания текста происходит за счет использования языковых средств двумя способами: оценочным, эмоционально-оценочным и нейтральным, взаимодействием с контекстными единицами среды. Автор приходит к выводу что, степень эмоций в дискурсе каждой страны различна. В языке есть много лексических, синтаксических и других инструментов для предоставления эмоциональной информации. Обосновывается мысль о том, что проблема эмоциональности в казахском языкознании не стала предметом специального исследования на морфологическом и синтаксическом уровне, за исключением того, что в ее основе лежит семантика и стилистика. В статье приведен анализ взглядов отечественных и зарубежных исследователей, а также материалы для исследования взяты из журналов в области специальной политики. Систематическое рассмотрение вопроса эмоциональности - одна из самых актуальных проблем казахского языкознания. Актуальность этого исследования основана на том факте, что, несмотря на многочисленные работы по проблеме эмоциональной лексикографии, данная проблема мало изучена и требует дальнейших исследований.

Ключевые слова: эмоциональная лексика, метод лексической трансформации, метод транскрипции, метод транслитерации, метод калькирования, политический дискурс.

Утегенова К.Ч.¹ Махажанова Л.М.² Алиярова Л.М.³ Қуанышбаева А.Н.⁴
^{1 2 3 4} Эл-Фараби атындағы ҚазҰУ,
^{1 4} оқытушылар, гуманитарлық ғылымдарының магистрлері
^{2 3} аға оқытушылар, гуманитарлық ғылымдарының магистрлері
Алматы қ., Қазақстан

САЯСИ ДИСКУРСТАҒЫ ЭМОТИВТІ ЛЕКСИКА СИПАТТАМАСЫ ЖӘНЕ ОНЫҢ АУДАРМАСЫ

Аңдатпа

Бұл мақала саяси дискурстарды саяси және ақпараттық функционалдық стильдерде ағылшын тіліне аудару мәселелерін қарастырады. Зерттеудің негізгі мақсаты саяси дискурстағы эмоционалды лексиканы дұрыс аудару үшін ілеспе аудармашының аударма әдістерін қолдануын зерттеу болып табылады.

Зерттеу жұмысымызда негізінен саяси және ақпараттық функционалдық стильдердегі ағылшын тіліндегі саяси дискурстарға талдау жасаймыз. Зерттеу жұмыстарына ағылшын тіліндегі дискурстар арнайы саясат саласының журналдарынан алынды. Қазақ тіл біліміндегі эмоционалдылық мәселесі семантиканың, стилистиканың негізінде айтылғаны болмаса, морфологиялық және синтаксистік деңгейде арнайы зерттеу нысанына айналмаған. Эмоционалдылық мәселесін жүйелі түрде қарастыру қазақ тіл біліміндегі өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Осы мақаланы түбегейлі талдай келе, біз мәтіннің эмоционалдық-бағалау мазмұнының күшеюі тілдік құралдардың екі түрде қолдануынан болады: бағалауды жасайтын, эмоционалдық-бағалау және бейтараптылық, айналадағының мәнмәтіндік бірліктерімен өзара қарым-қатынасы. Әр елдің дискурсындағы эмоцияның дәрежесі әртүрлі. Тілде эмоционалды ақпаратты берудің көптеген лексикалық, синтаксистік және басқа құралдары бар. Бұл зерттеудің өзектілігі эмоционалды лексикография мәселесі бойынша көптеген еңбектерге қарамастан, бұл тақырыптың жеткілікті түрде зерттелмегендігінде.

Кілт сөздер: мотивті лексика, лексикалық трансформация әдісі, транскрипциялау әдісі, транслитерация әдісі, калькалау әдісі, саяси дискурс.

Utegenova K.Ch. ¹Makhazhanova L.M. ²Aliyarova L.M. ³Kuanysbayeva A.N.⁴
^{1 2 3 4} Al-Farabi Kazakh National University
^{1 4} teachers, masters of humanitarian sciences
^{2 3} senior teachers, masters of humanitarian sciences
Almaty, Kazakhstan

DESCRIPTION OF EMOTIONAL VOCABULARY IN POLITICAL DISCOURSE AND ITS TRANSLATION

Abstract

This article examines the problems of translating political discourses into English in political and informational functional styles. The main objective of the research is to study translation methods by a simultaneous translator for adequate translation of emotive vocabulary in political discourse.

Based on the analysis, it is established that the strengthening of the emotional-evaluative content of the text occurs through the use of linguistic means in two ways: evaluative, emotional-evaluative and neutral, interaction with contextual units of the environment. The author comes to the conclusion that the degree of emotion in the discourse of each country is different. The language has many lexical, syntactic and other tools for providing emotional information. The idea is substantiated that the problem of emotionality in Kazakh linguistics has not become the subject of a special study at the morphological and syntactic level, except that it is based on semantics and stylistics. The article provides an analysis of the views of domestic and foreign researchers, as well as materials for research are taken from journals in the field of special policy. Systematic consideration of the issue of emotionality is one of the most pressing problems of Kazakh linguistics. The relevance of this study is based on the fact that, despite numerous works on the problem of emotional lexicography, this problem has been little studied and requires further research.

Key words: emotional vocabulary, method of lexical transformation, method of transcription, method of transliteration, method of tracing, political discourse.

Introduction. Translation can be considered as a complex form of communication. Emotional vocabulary is a complex system in which a person's attitudes, values, expressions, national thinking and perception of the world are determined, which doubles the process of transferring it from another language.

The problem of translating emotional vocabulary remains the subject of much research. Recently, there is a growing interest in its consideration from the point of view of stylistics, linguoculturology, psycholinguistics, as well as other linguistic disciplines. The relatively given problem poses great difficulties and is therefore relatively little studied.

The relevance of this article is due to the fact that despite the large amount of work on the issue of emotional lexical transmission, the topic is not sufficiently studied. This issue is especially difficult to consider in the context of simultaneous translation. In this regard, the preservation of the stylistic language in the target language is a very important task. The means of human speech is language, which is a national phenomenon that is closely linked with the historical, cultural, social, economic aspects and lifestyles of each people [1;54].

The problem of discourse in translation was studied by the scholar Sh.A. Nurmysheva in her dissertation on the translation of political discourse. She tried to translate real events into her language through lexical, grammatical, phonetic systems in her languages for communicative purposes, using her cognitive, linguistic, basic knowledge, pragmatic abilities "[2;11].

According to E.I. Sheigal, among all types of communicative actions, the most characteristic intentional action of "political" discourse is "persuasion", which is observed in various ethno-specific modes of action. These ethnocultural modes are formed by a complex combination of two types of stereotypes: communicative stereotypes associated with the norms of language and social norms, values associated with

the semantic advantages of language. Persuasion is effective when it is carried out on the principles that reflect the established style of action in the team [3;40].

Research data and methods. In the mid-90s, a number of interesting works in this direction appeared (Altunyan, Proskuryakov, Sheigal, Solovey and others).

These works were related to the development of young science in political linguistics in the next decade. In 2003, a new textbook - "Political Linguistics" by A.P. Chudinov was published [4]. This was the first attempt to disseminate the experience of domestic researchers in the field of political relations in the educational literature.

The study of political discourse has been active in recent years. At that time, a series of collective monographs "Methodology of political discourse research" was published by I.F. Ukhvanova-Shmigovaya (currently published several editions).

According to I.F. Ukhvanova-Shmygova, the semantic study of political discourse can provide some important material about the modern debate as a whole, including political discourse. It is necessary to identify the features of political discourse typical for this stage of development of society, to recognize the national special features of political debate, the inheritance / non-inheritance of any style, forms of communication, harmonious solutions [5;17].

In our research, we mainly analyze political discourses in English in political and informational functional styles. Discourses in English for the research were taken from journals in the field of special policy.

For example, consider the speech of US President Barack Obama at the 69th session of the UN General Assembly on September 29, 2014:

«Throughout most of my tenure as the President of the most serious challenges concerned the global economy that is increasingly integrated, and our efforts to achieve recovery after the most severe economic crisis in our life.

Now, five years after the collapse of the global economy, through the concerted efforts of the actions of the countries whose delegates are gathered here today, to create new jobs, stabilize the global financial system, and more and more people are able to pull out of the morass of poverty. However, this progress remains fragile and does not apply equally to all, and to all of us, there is still much to do to before the citizens of our countries were opened to the opportunities that they need to be able to exist in the XXI-St century.

Together, we also managed to put an end to the wars of a decade. Five years ago 180 million Americans suffered the losses on the battlefield, and the war in Iraq was the dominant issue of our relations with the rest of the world. Today, all our troops are out of Iraq. Next year an international coalition will complete its war

in Afghanistan, completing the task of defeating the core of al Qaeda that attacked us on September 11, 2011». [3;17].

1. Field of analysis of political discourse. Interdisciplinary connection of discourse: international economics and international relations. Circumstances of the discourse - appeared in the journal of special policy, the addressee / author: US President Barack Obama, the addressee / recipients - the people of the United States, the member states of the United Nations; there is no age limit for the recipient, but the terms may be confusing to readers without special knowledge because the discourse is written in a political style; social status - for any member of society, mostly in politics.

2. The main influencing factors of political discourse. Non-linguistic political spheres, i.e. the formation of this discourse: first, the policy of the US government: the development of the economy in the country, i.e. the lifting of the country's population out of poverty:

Now, five years after the collapse of the global economy, through the concerted efforts of the actions of the countries whose delegates are gathered here today, to create new jobs, stabilize the global financial system, and more and more people are able to pull out of the morass of poverty.

Secondly, the environment: the cessation of the war in the United States and Afghanistan, the use of measures to eliminate the al-Qaeda nucleus:

Together, we also managed to put an end to the wars of a decade. Five years ago 180 million Americans suffered the losses on the battlefield, and the war in Iraq was the dominant issue of our relations with the rest of the world. Today, all our troops are out of Iraq. Next year an international coalition will complete its war in Afghanistan, completing the task of defeating the core of al Qaeda that attacked us on September 11, 2011».

Ways to analyze the discourse:

1) In the act of speech, the author conveyed the main idea directly and clearly to the recipient, and all the information is based on concrete facts, for example: «Now, five years after the collapse of the global economy, through the concerted efforts of the actions of the countries whose delegates are gathered here today, to create new jobs, stabilize the global financial system, and more and more people are able to pull out of the morass of poverty» in the sentence, the author shows a specific area of the economy and creates a discourse based on known facts related to the specifics of its solution.;

2) Terms of general scientific and political vocabulary are used in connection with the social and linguistic features of the recipients of communication: international coalition, the collapse of the global economy, the destruction of the nucleus, etc.

3) As for the ethnography of communication, political discourses are mainly based on specific facts and proven facts, so the ethnic identity of the author is not defined. That is, in this political discourse, paremy, idioms or regular expressions are not used, and the author's national ideology is not observed;

4) in terms of pragmatics: the main goal of the author is to raise the issues of improving the economic situation in the United States; author's goal-based strategies:

- cause of the problem (Throughout most of my tenure as the President of the most serious challenges concerning the global economy that is increasingly integrated, and our efforts to achieve recovery after the most severe economic crisis in our life);

- the consequences of the problem (the global economy and the war with Iraq);

- The solution is to create new jobs (Now, five years after the collapse of the global economy, through the concerted efforts of the actions of the countries whose delegates are gathered here today, to create new jobs, stabilize the global financial system, and more and more people are able to pull out of the morass of poverty), to eliminate the Al-Qaeda nucleus (Next year an international coalition will complete its war in Afghanistan, completing the task of defeating the core of al Qaeda that attacked us on September 11, 2011.);

4) Structural categories of the text: In his speech at the 69th session of the UN General Assembly, the President of the United States presented his thoughts to the reader in the form of a monologue on the basis of three structural and logical sections:

- the emergence of the problem;

- the consequences of the problem;

- the way to solve the problem.

Thus, when translating texts belonging to the space of political discourse, the first priority is to perform their main functions - informational and influential. And one of the methods used in their translation is the assessment vocabulary, i.e. the transfer of information through lexical units.

The pragmatic-evaluative analysis of the lexical units of the original text of the political discourse allowed to identify the main methods of translation, and the use of numerical counting to determine the relationship of different transformations used in translation. Thus, the methods of translation of political discourse include the following:

- lexical transformation method,

- method of transcription or transliteration;

- tracing method, concretization method;

- method of generalization,

- modulation or method of semantic development [6;20].

One of the most common methods of translating political discourses in English is by selecting the corresponding analogy in the Kazakh language. Accordingly, let's briefly consider several methods of translation:

Methods of formal translation: lexical transformation method, transcription method, transliteration method, tracing method [7;15].

The method of lexical transformation is the shortest and most convenient way of translation, the interpretation of which is carried out. That is, English words are translated with corresponding equivalents in the Kazakh language, for example:

The method of transcription is the translation of the original word in a foreign language by sound. This method is widely used when translating land, water names, names of organizations, many neologisms.

The method of transliteration is the transfer of a graphic form of the original word in translation.

Calculation is a method of translating word elements, phrases and combining them into one unit.

The sequence of word units may also change.

The main methods of translation are: the method of concretization, generalization, ie the method of generalization, modulation or method of semantic development.

Using the method of concretization, the translator uses the exact meaning of the word in the target language.

Generalization, i.e. the method of generalization, means the replacement of a narrow circle word in a foreign language with a broad circle word unit in the target language.

The method of modulation or semantic development is the logical translation of a word in a foreign language from the meaning of the original unit into the target language.

Results and their discussion. Thus, in order to convey the original correctly and accurately, it is necessary not only to find the necessary words in the target language, but also to convey them in the appropriate grammatical form. In addition, there are often stylistic factors that can not be ignored. Translation is the complete and correct expression of what is said in another language in another language. Translation is a form of linguistic hospitality, kindness, generosity. The translation is an accepting another language as your own and showing kindness to another language. It is not a free action made of bias. The translation is an effective tool for rediscovering your language, enriching your language and, as a result, expanding the horizons of your culture.

Based on these examples and calculations from the results of the indicators, we found that tracing, transcription and transliteration are often used in the translation of political discourse (Table 1).

Table 1 - Percentages of types of transformations used in the translation of political discourse

Types of lexical units	Percentages	Types of transformation						
		Transcription	Tracing	Modulation	Concretization	Generalization	Antonym	Explication

		transliteration			zation		translation	on
Pragmatic lexical units	3% (95%)	43%	5 2%	-	1 %	-	1%	3 %
Functional lexical units	27%	-	2 8%	33 %	-	-	30 %	6 %
Connotative lexical units	99%	-	-	-	1 %	-	-	-

In the course of the study, we identified the main directions of modification of the variant description of lexical units in the English-Kazakh translation in relation to the space of political discourse. These modifications implement the following modification strategies of translation: intensification strategy, deindication strategy, strategy for maintaining the initial activity of the assessment.

Көрсетілген стратегияларға бірнеше аударма әдістерінің көмегімен қол жеткізілді:

1. The following methods are used to guide the intensification strategy:

- explicative antonym translation, various vector modulation in the direction of "cause → effect", evaluation categorization, personification, evaluation explication. Here is an example to describe this method:

Companies of the 21st century, including small businesses, need to sell more American goods abroad. Today, our businesses export more than ever, and exporters generally pay their employees higher wages. But as we speak, China wants to dictate the rules of the most rapidly growing region in the world. Because of this, our workers and companies will be at a disadvantage.

In this case, the United States was told to sell British goods in its business, but the Chinese government was in an unfavorable position for US workers and companies due to its own rules of trade.

In the given text there are lexical units in the direction of business development → proposals for the conduct of own business policy.

That is, the use of different vector modulation methods in the direction of "cause → effect" allows you to modify the original meaning of lexical units, thus enhancing the activity assessment of the general speech.

2. Implementation of the de-intensification strategy allows the use of antonym translation, the method of different vector modulation in the direction of "cause → effect" is replaced by the implication of the

assessment, for example:

“I think that the problem in international relations today is that there is increasingly less respect for the basic principles of international law”.

The use of implicit antonyms means that the phrase increasingly less respect is less active than the original assessment, while maintaining a generally negative assessment of the speech.

In the following example, lexical units are conditioned by their functional and stylistic characteristics:

“Not only have we not lost away our nuclear capability, we are going to develop it, and we intend to develop all three aspects of it: sea, air and land”.

Lost away in this sentence allows you to preserve his political style and reduce the category of assessment.

3. Preservation of the initial level of activity is achieved through the use of explication, refinement and connotative synonyms:

As Americans, we are not opposed to justice to pay their taxes — provided that it is done all the others. But lobbyists for too long use loopholes in tax laws that allow some corporations to pay nothing while others pay for everything. They flooded its benefits and subsidies, without which the super-rich can do, denying relief, the middle class, without which they cannot”.

In this sentence, the words lobbyists and loopholes mean pragmatic assessment, respectively, which further defines explicit quantitative assessment.

The following example provides the use of tracing in the translation of lexical units:

“The volume of external debt was colossal, the value of our gold reserves, minimal.”

In this sentence, the evaluation activity is indicated by two opposite adjectives colossal - minimal.

Thus, the availability of several options for translation methods in the implementation of translation strategies, as well as the dependence of these strategies on the main pragmatic factor - the purpose of translation is shown in Table 2 below.

Table 2 - Pragmatic conditionality of strategic implementation of translation of lexical units

Str ategy	Translation methods	Orientation of translation strategy
----------------------	----------------------------	--

Intensification	<ul style="list-style-type: none"> - Explicit antonym translation; - different vector modulation ("cause → effect"); - evaluation category; - personification; - euphemization; - evaluation explication. 	<ul style="list-style-type: none"> - discrediting of the object of assessment; - review of opponent's objects; - accuracy of the assessed situation; - attention; - The state of the United States; - The state of domestic and foreign policy of the United States.
Deintensificatio	<ul style="list-style-type: none"> - Implicative antonym translation; - different vector modulation ("consequences → cause" direction); - evaluation implication; - change the evaluation structure; 	<ul style="list-style-type: none"> - critical diplomacy; - political correctness of assessment; - Correction of the image of the subject of the assessment; - political course support.
Maintain	<ul style="list-style-type: none"> - application of national identity; - explication; - semantic tracing; - specification; - perform connotative synonyms. 	<ul style="list-style-type: none"> - position of the US state; - explanation; - maintaining activity.

Thus, the whole of political discourse should not be limited to linguistic moments, otherwise the essence and purpose of political discourse will go unnoticed. The concept of political discourse includes basic knowledge, expectations of the author and the audience, hidden motives, plot schemes and logical transitions used in a particular period.

Conclusion. In conclusion, it should be noted that the issue we are considering is very promising. It should be noted that in the political discourse, as a further direction of the study of the emotional category, this topic is the most relevant and at the same time difficult to understand. As a person and his language are constantly evolving, the choice of human language tools to convey information changes, as does the emotional meaning of the word. Thus, the words in the preceding, dominant texts in political discourse are intended to reinforce the "emotional content" and, on the one hand, to provoke them. Analyzing this article in depth, we see that the strengthening of the emotional-evaluative content of the text is due to the use of language tools in two ways: evaluative, emotional-evaluative and neutral, the interaction with the contextual units of the environment.

It is necessary to further study the emotional-expressive units of language, because their correct use makes the sentence more open, clear and expressive.

References

1. Prischepchuk S.A. Functional and semantic features of the lexical means of expressing the assessment in the language // Materials of the XI regional scientific and technical conference "University science - the North Caucasian region". - Stavropol: SevKavGTU, 2007.
2. I.I. Revzin and V.Yu. Rosenzweig Fundamentals of General and Machine Translation. - M., 1964.
3. Speech by US President Barack Obama at the 69th session of the UN General Assembly on September 29, 2014 // <http://www.discred.ru>
4. Joint Declaration of Kazakhstan and India // <http://adilet.zan.kz>
5. K. Minyar-Beloruhev How to become a translator? - M. : Gothic, 1999 - 176 p.
6. Shakhovsky V.I. The categorization of emotions in the lexical-semantic system of the language. Ed. 2nd, rev. and add. - M. : URSS Publishing house of LCI, 2008 .-- 204 p.
7. Izard C.E., The psychology of emotions / Carroll E. Izard. – New York; London: Plenum press, 1991. – XX, 451 p.

МРНТИ 14.25.09

А.А.Ибраева¹, А.Е.Нуриманова², А.Т. Чакликова³

^{1,2}Казахский Национальный Университет имени Абая, г. Алматы, Казахстан.

³Казахский университет международных отношений и мировых языков им. Абылай хана, г. Алматы, Казахстан

РОЛЬ ЛИНГВОКУЛЬТУРНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА КАК ВТОРОГО ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Аннотация

В данной научной статье исследуется важность лингвокультурной компетенции в процессе преподавания английского языка как второго иностранного (ESFL). В ней обсуждается взаимосвязь между языковыми навыками и пониманием культуры, подчеркивается их значение для содействия успешному овладению языком и поощрения межкультурной коммуникации. В статье подчеркивается необходимость того, чтобы преподаватели интегрировали лингвистическую и культурную компетентность в обучение английского языка, обеспечивая комплексный подход к изучению языка, который готовит учащихся ориентироваться в разнообразных лингвистических и культурных сферах. Исследование, обсуждаемое в статье, опирается на опыт 28 учителей, выявляя их активное использование лингвокультурных материалов на уроках. Однако выявлен заметный пробел в недостаточности имеющейся материальной базы. Это подчеркивает необходимость увеличения количества ресурсов, для чтобы помочь преподавателям продолжать эффективно интегрировать языковые и культурные аспекты в процесс обучения английскому языку. Данная статья подчеркивает связь между лингвистической и культурной компетентностью и выступает за более надежную основу для расширения возможностей учителей в передаче этих компетенций учащимся.

Ключевые слова: лингвистическая компетенция, культурная компетенция, лингвокультурная компетенция, английский язык, межкультурная коммуникация.

А.А.Ibrayeva¹ А.Е.Nurimanova², А.Т.Chaklikova³

^{1,2}Abai Kazakh National Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan.

³Kazakh University of International Relations and World Languages after Ablai Khan, Almaty, Kazakhstan.

THE ROLE OF LINGUACULTURAL COMPETENCE IN THE PROCESS OF TEACHING ENGLISH AS A SECOND FOREIGN LANGUAGE

Abstract

This scientific article explores the critical importance of linguistic and cultural competence in the effective teaching of English as a second foreign language (ESFL). It discusses the interplay between language skills and cultural understanding, highlighting their significance in facilitating successful language acquisition and promoting intercultural communication. The article emphasizes the need for educators to

integrate linguistic and cultural competence into ESFL instruction, providing a comprehensive approach to language learning that prepares learners to navigate diverse linguistic and cultural landscapes. The research discussed in the article draws attention to the practices of 28 teachers, revealing their active utilization of linguacultural materials during lessons. However, a notable gap is identified in the insufficiency of available material resources. This highlights a pressing need for increased support and resources to help educators continue to integrate linguistic and cultural dimensions effectively into ESFL instruction. In essence, this article underscores the critical connection between linguistic and cultural competence and advocates for a more robust framework to empower teachers in imparting these essential skills to their students.

Keywords: linguistic competence, cultural competence, linguacultural competence, ESFL, language acquisition, intercultural communication.

А.А.Ибраева¹, А.Е.Нұриманова², А.Т. Чакликова³

^{1,2}Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті, Алматы қ., Қазақстан.

³Абылайхан атындағы Қазақ халықаралық қатынастар және әлемтілдері университеті, Алматы қ., Қазақстан

АҒЫЛШЫН ТІЛІН ЕКІНШІ ШЕТ ТІЛІ РЕТІНДЕ ҮЙРЕНУ ПРОЦЕСІНДЕ ЛИНГВОМӘДЕНИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІҢ РӨЛІ

Аңдатпа

Бұл ғылыми мақалада ағылшын тілін екінші шет тілі (ESFL) ретінде оқыту процесінде лингвомәдени құзыреттіліктің маңыздылығы зерттеледі. Онда тілдік дағдылар мен мәдениетті түсіну арасындағы байланыс талқыланады, олардың тілді сәтті меңгеруге ықпал ету және мәдениетаралық қарым-қатынасты ынталандыру үшін маңызы көрсетілген. Мақалада оқытушылардың лингвистикалық және мәдени құзыреттілігін ағылшын тілін оқытуға біріктіру қажеттілігі атап өтіледі, бұл оқушыларды әртүрлі лингвистикалық және мәдени салаларда бағдарлауға дайындайтын тілді үйренудің кешенді тәсілін қамтамасыз етеді. Мақалада талқыланған зерттеу 28 мұғалімнің тәжірибесіне сүйене отырып, олардың сабақтарда лингвомәдени материалдарды белсенді қолдануын анықтайды. Алайда, қолда бар материалдық базаның жетіспеушілігінде айтарлықтай алшақтық анықталды. Бұл оқытушыларға ағылшын тілін оқыту процесіне тілдік және мәдени аспектілерді тиімді біріктіруді жалғастыруға көмектесу үшін ресурстарды көбейту қажеттілігін көрсетеді. Бұл мақала лингвистикалық және мәдени құзыреттілік арасындағы байланысты көрсетеді және мұғалімдердің осы құзыреттерді оқушыларға беру мүмкіндіктерін кеңейту үшін неғұрлым сенімді негізді қолдайды.

Кілт сөздер: лингвистикалық құзыреттілік, мәдени құзыреттілік, лингвомәдени құзыреттілік, ағылшын тілі, мәдениетаралық коммуникация.

Introduction. Teaching English as a second foreign language (ESFL) has become increasingly important in our interconnected world. As English continues to be a global lingua franca, the demand for English language education has surged, leading to a diverse group of learners from various linguistic and cultural backgrounds. In this context, linguistic and cultural competence plays a pivotal role in the effectiveness of ESFL instruction. This article explores the crucial role of linguacultural competence in the process of teaching English as a second foreign language and its impact on language acquisition and cultural understanding.

ESFL programs are designed to provide non-native speakers with the necessary language skills to engage in English-medium contexts effectively. The objectives of ESFL extend beyond mere language proficiency and encompass cultural competence, which is often referred to as linguacultural competence.

The relationship between linguistic and cultural competence is synergistic. Language and

culture are intrinsically linked; language reflects culture, and culture is embedded in language. As students develop linguistic competence, they concurrently gain cultural insights, and vice versa. This reciprocal process enriches their language learning experience.

The Developmental Model of Linguaculture Learning, created by Joseph Shaules, is a comprehensive framework that explores the intricate interplay between language and culture in the process of language acquisition. This model posits that as individuals acquire new languages, they also undergo a parallel development in their understanding of the associated cultural norms, values, and behaviors. Shaules' model emphasizes the importance of cultural awareness and adaptability as integral aspects of successful language learning in our increasingly interconnected world. [1]

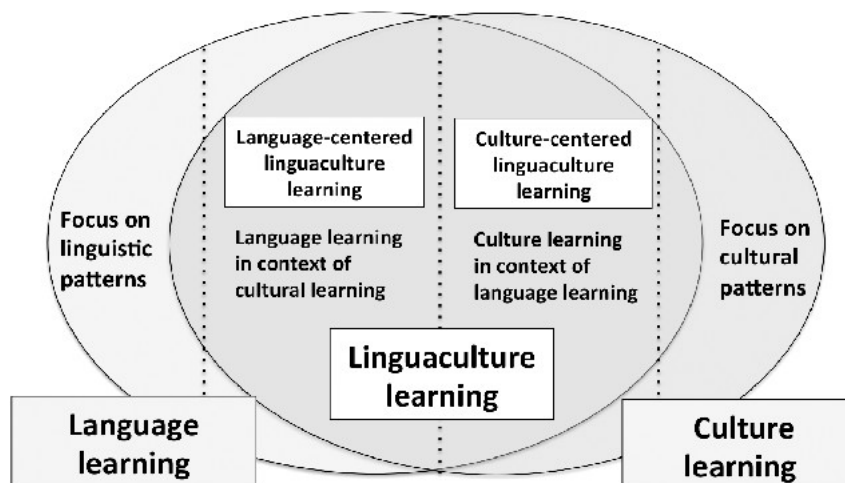

Fig. 1

To facilitate this interplay, educators should create an inclusive and culturally diverse classroom environment that encourages students to explore cultural differences and similarities. By integrating cultural content into language lessons, instructors can help learners appreciate the cultural context in which language is used, making language acquisition more meaningful and effective.

Linguacultural competence is a term that encompasses both linguistic and cultural aspects of language learning. It goes beyond the traditional focus on grammar, vocabulary, and pronunciation, delving into the sociocultural dimensions of language use. Linguacultural competence involves not only the ability to communicate effectively in a foreign language but also the understanding of cultural norms, values, customs, and communication styles associated with that language.

Significance of Linguacultural Competence in ESFL

Linguacultural competence has paramount importance in the ESFL process for several reasons:

1. **Effective Communication:** Linguacultural competence enables learners to communicate not only accurately but also appropriately. Understanding cultural nuances and context-specific communication norms enhances the quality of interactions in English.

2. **Cultural Sensitivity:** ESFL programs aim to produce culturally sensitive individuals who can interact respectfully and successfully with speakers of English from various cultural backgrounds. Linguacultural competence fosters empathy and reduces the risk of cultural misunderstandings or unintentional offense.

3. **Cultural Integration:** For learners planning to live, work, or study in English-speaking countries, linguacultural competence is indispensable. It facilitates smoother cultural integration and adaptation, which is crucial for personal and professional success.

4. **Enhanced Language Proficiency:** Cultural understanding can significantly enhance language proficiency. Learners who grasp the cultural context in which a language is used tend to

have a deeper and more meaningful grasp of that language.

5. Global Citizenship: In an increasingly interconnected world, linguistic and cultural competence is a fundamental aspect of global citizenship. It equips individuals to engage in cross-cultural dialogues and contribute positively to global society.

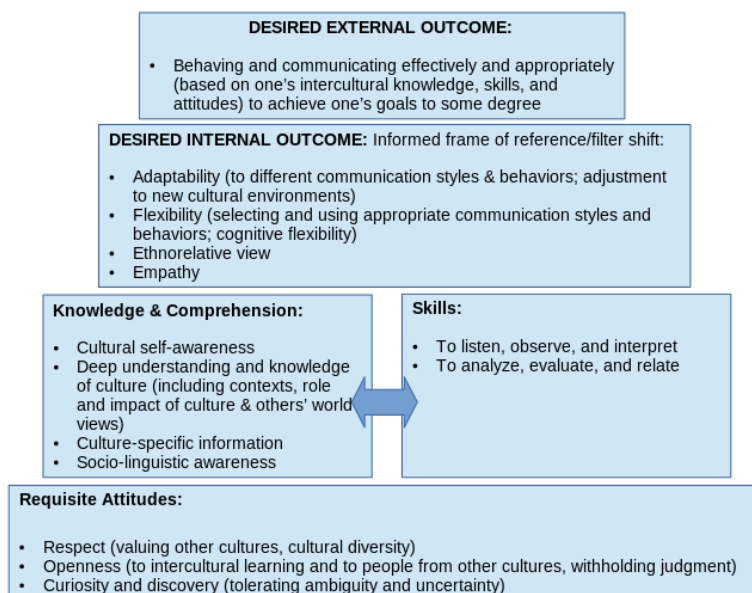
In recent years, the development of an individual as a multilingual personality is becoming increasingly important. It is not enough to learn a language anymore. S.S. Kunanbayeva emphasized the interconnectedness of language, culture, and cognition in her work. Her foundations of cognitive linguistics can be linked to the importance of linguacultural competence in the modern world.

Kunanbayeva's work highlights that language is not merely a tool for communication but a reflection of one's cognitive processes and cultural background. She argued that individuals who are multilingual possess a unique advantage in understanding different worldviews and cultural perspectives, as each language they learn provides a new lens through which to perceive the world.

Linguacultural competence, as informed by Kunanbayeva's ideas, refers to the ability to navigate and understand the cultural nuances embedded in language. In the modern globalized world, where diverse cultures intersect, linguacultural competence is of paramount importance. It enables individuals to effectively communicate, collaborate, and build relationships across linguistic and cultural boundaries.

In essence, Kunanbayeva's foundations of cognitive linguistics emphasize that language is a key component of identity and cognition, and being multilingual enhances one's ability to engage with a variety of cultures and perspectives. In today's interconnected world, linguacultural competence is a valuable skill, facilitating effective communication and fostering mutual understanding among people of different linguistic and cultural backgrounds. [1., 264]

Deardorff, in her doctoral thesis and subsequent works, devised a pyramid model that posits two fundamental hypotheses: Firstly, this competence is contingent on the extent to which underlying elements are acquired, with a particular focus on the transition from personal-level attributes (such as attitudes) to interpersonal/interactive elements (like outcomes). Deardorff's model comprises five distinct components [2., 87]:

Pyramid Model of Intercultural Competence (Deardorff, 2004, 2006, 2009)

Pic. 2

After understanding the essence of linguacultural competence, we can delve into the research methods, selection of participants, data collection methods, and discuss the results and implications of the study on the role of linguacultural competence in English as a Second Foreign Language (ESFL) teaching in Kazakhstan.

Methods. The study employed a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative research methods. This approach allowed for a comprehensive exploration of the research question while offering both statistical and contextual insights.

The study involved 28 English teachers from various educational institutions in Kazakhstan. The selection of participants aimed to ensure diversity in terms of teaching experience, educational backgrounds, and teaching contexts. The inclusion criteria involved teachers who were actively engaged in ESFL instruction in Kazakhstan.

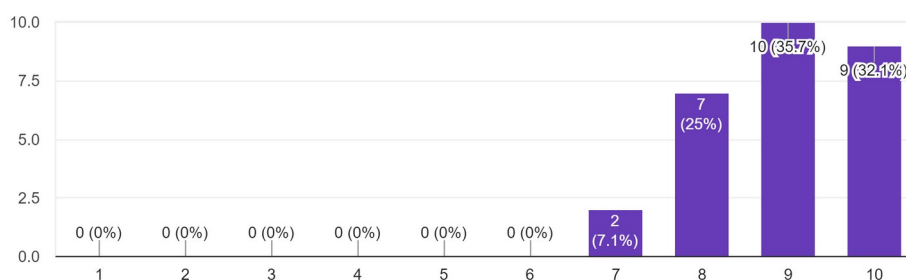
Data was collected primarily through a Google Form survey distributed to the 28 English teachers. The survey consisted of the following questions:

1. «On the scale from 1 to 10, how would you rate the importance of linguacultural competence in the educational process?». This question aimed to gauge the perceived significance of linguacultural competence among English teachers in Kazakhstan.
2. «How often do you personally use linguacultural materials in your lessons?». This question explored the extent to which linguacultural materials were integrated into the teaching practices of the participants.
3. «Do suggested books (e.g., Smiles, Excel, etc.) have enough linguacultural content?». This question examined the adequacy of existing ESFL materials in terms of their linguacultural content.
4. «What kind of authentic linguacultural materials do you use in your lessons? (Books, Videos/movies, Audio materials, Real-life texts, Music)». This open-ended question aimed to identify the types of linguacultural materials that teachers utilized in their classrooms.

Results.

1. Importance of Linguacultural Competence: The survey revealed that, on average, English teachers rated the importance of linguacultural competence at 9.6 on a scale from 1 to 10, indicating a high level of perceived importance.

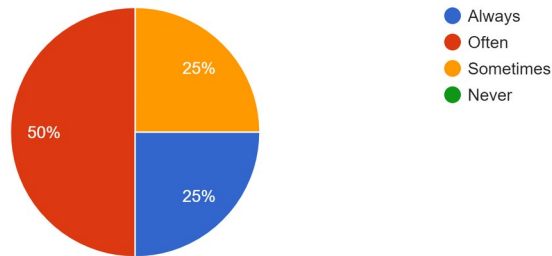
On the scale from 1 to 10 how would you rate the importance of linguacultural competence in educational process?
28 responses

Pic. 3

2. Use of Linguacultural Materials: Most teachers reported using linguacultural materials in their lessons, with 50% indicating they used such materials on daily basis, 25% - often and the other quarter use them occasionally.

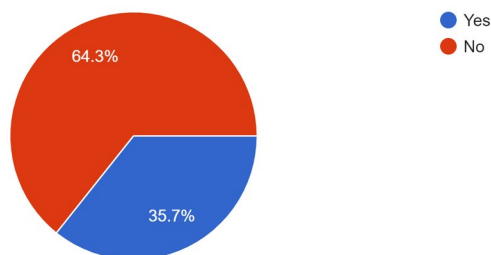
How often do you personally use linguacultural materials on your lessons?
28 responses

Pic. 4

3. Adequacy of Suggested Books: Approximately 65% of teachers expressed dissatisfaction with the level of linguacultural content in suggested ESFL books, highlighting the need for more comprehensive materials.

Do suggested books (Smiles, Excel etc.) have enough linguacultural content?
28 responses

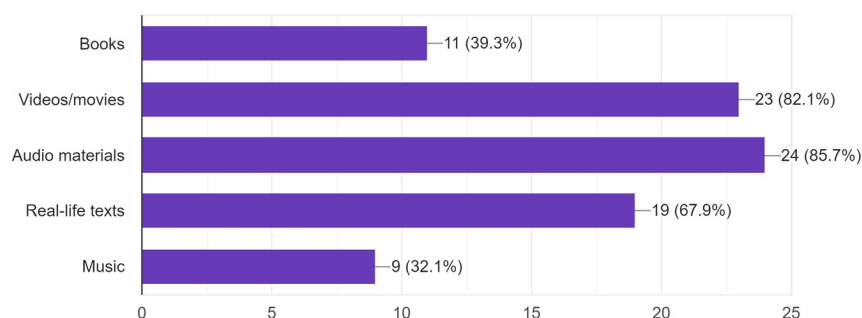

Pic. 5

4. Types of Linguacultural Materials Used: Teachers reported using a variety of authentic linguacultural materials, including books, videos/movies, audio materials, real-life texts, and music. This diversity reflected a holistic approach to integrating culture into language instruction.

What kind of authentic linguacultural materials do you use on the lessons?

28 responses

Pic. 6

Discussion. The results suggest a strong recognition among English teachers in Kazakhstan of the importance of linguacultural competence in the educational process. The high rating indicates that teachers value cultural understanding as an essential aspect of language learning.

The regular use of linguacultural materials in lessons demonstrates that many teachers are already incorporating cultural content into their teaching practices, which aligns with the findings of the study.

The dissatisfaction with the adequacy of suggested ESFL books highlights a potential gap in the available resources. This indicates that educators may need more linguacultural content in the materials they use or that there is room for improvement in existing materials.

1. **Enhancing Linguacultural Content:** The study underscores the importance of developing ESFL materials that contain robust linguacultural content. Publishers and curriculum developers should consider the integration of cultural elements into textbooks and supplementary resources.
2. **Teacher Professional Development:** Teacher training programs should emphasize the significance of linguacultural competence and provide guidance on effectively incorporating cultural content into lessons.
3. **Curriculum Development:** Curriculum developers should revise ESFL curricula to include dedicated linguacultural competence modules, fostering a more holistic language-learning experience.
4. **Promoting Authentic Resources:** Encouraging the use of authentic linguacultural materials, such as movies, music, and real-life texts, can make language learning more engaging and culturally rich.

Challenges Faced:

Challenges faced by both teachers and students in fostering linguacultural competence may include:

1. Limited access to diverse and up-to-date linguacultural materials.
2. Balancing linguistic and cultural components in teaching.
3. Addressing potential resistance from students or parents to cultural topics that are perceived as controversial.

Potential Applications:

The findings of this study have several potential applications in ESFL curriculum development and teaching strategies:

1. Development of linguacultural competence modules within ESFL curricula.
2. Integration of diverse and culturally relevant materials into ESFL textbooks.
3. Teacher training programs focused on effective integration of cultural content.
4. Encouragement of collaborative teaching approaches where linguistic and cultural aspects are integrated seamlessly.

The study highlights the significance of linguacultural competence in ESFL teaching in Kazakhstan. It reveals a strong awareness of the importance of cultural understanding among English teachers and underscores the need for improved resources and curriculum development in this regard. Addressing these findings can lead to more effective ESFL instruction and better-prepared language learners in the Kazakhstani context.

Conclusion. In conclusion, the role of linguacultural competence in the process of teaching English as a second foreign language is undeniably significant. Developing both linguistic and cultural competence enhances language acquisition, promotes effective cross-cultural communication, and prepares individuals for success in an increasingly globalized world. As ESFL programs continue to evolve, educators must recognize the intrinsic link between language and culture and incorporate linguacultural competence as a central component of language instruction.

Through our research, we have shown that linguacultural competence is not an optional addendum but an essential pillar of ESFL. By nurturing linguistic and cultural understanding simultaneously, educators can empower learners to become proficient English speakers who can navigate diverse cultural landscapes with confidence and respect.

In an era where effective communication and cultural sensitivity are paramount, the cultivation of linguacultural competence in ESFL is not just a pedagogical choice; it is a societal imperative.

Список использованной литературы

- 1) Shaules, Joseph. "The Developmental Model of Linguaculture Learning: An integrated approach to language and culture pedagogy." (2016).
- 2) Kunanbayeva, S.S. Conceptual foundations of cognitive linguistics in the formation of a multilingual personality. – Tutorial. – Almaty, 2017. – 264 p.
- 3) Dearthoff, Darla K.B., Identification and Assessment of Intercultural Competence as a Student Outcome of Internationalization at Institutions of Higher Education in the United States, PHD thesis, North Carolina State University, retrieved March 4 2016 from <http://repository.lib.ncsu.edu/ir/bitstream/1840.16/5733/1/etd.pdf>

МРПТИ 14.35.09

Shayakhmetova D. B¹., Serubay A.K².

*^{1,2}Kazakh National Pedagogical University, Named after Abai
Kazakhstan, Almaty*

DISCUSSION AS A METHOD OF FORMATION INTERCULTURAL COMMUNICATIVE COMPETENCE

Abstract

This article presents the idea of forming intercultural communicative competence through discussion in high school. It discusses possible problems that teachers may encounter when forming ICC by means of discussion. Consequently, it is mentioned what can be achieved through discussion, the tasks for achieving the goal are considered, the scientific literature, study of materials and changes in the world are taken as a basis. Rapidly developing techniques and technologies have greatly changed the life of modern man, made it easier and more mobile. The main attention is paid to the advantages of introducing discussion in high school for the development of communication and barrier-free communication with others, and familiarity with culture, as it is the language of the country to be studied is better learnt by studying the culture. As a result, this article describes scientific works of scientist who considered intercultural communicative competence. The approaches to the use of discussion as an effective tool of ICC are defined.

Key words: discussion, intercultural communicative competence, technology development, barrier-free communication.

Шаяхметова Д.Б.¹, Серубай Ә.Қ.²

^{1,2}Абай атындағы Қазақ ұлттық Педагогикалық университеті, Қазақстан, Алматы қаласы

ПІКІРТАЛАС МӘДЕНИЕТАРАЛЫҚ-КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ӘДІСІ

Аңдатпа

Бұл мақалада жоғары сыныптардағы пікірталас арқылы мәдениетаралық коммуникативті құзыреттілікті қалыптастыру идеясы негізделген. Талқылау арқылы мәдениетаралық-коммуникативтік құзыреттілікті қалыптастыру кезінде мұғалімдер тап болуы мүмкін проблемалар туралы тақырып қозғалады. Демек, пікірталас арқылы қол жеткізуге болатын нәрселер туралы айтылады, мақсатқа жету үшін міндеттер қарастырылады ғылыми әдебиеттер, материалдарды зерттеу және әлемдегі өзгерістер негізге алынады. Қарқынды дамып келе жатқан техника мен технологиялар қазіргі адамның өмірін түбегейлі өзгертті, оны жеңілдетті, мобильді етті. Жоғары сыныптарда басқалармен тосқауылсыз қарым-қатынасты дамыту және мәдениетті таныстыру үшін пікірталасты енгізудің артықшылықтарына назар аударылады, өйткені бұл мәдениетті зерттеу арқылы жақсы үйренілетін елдің тілі. Нәтижесінде, бұл мақалада мәдениетаралық коммуникативті құзыреттілікті қарастырған ғалымдардың ғылыми еңбектері сипатталған. Талқылауды ХҚК тиімді құралы ретінде пайдалану тәсілдері анықталды.

Түйінді сөздер: пікірталас, мәдениетаралық коммуникативтік құзыреттілік, технологияларды дамыту, кедергісіз коммуникация

Шаяхметова Д.Б.¹, Серубай Ә.Қ.²

^{1,2} Казахский национальный педагогический университет имени Абая, Казахстан, г. Алматы.

ДИСКУССИЯ КАК МЕТОД ФОРМИРОВАНИЯ МЕЖКУЛЬТУРНО- КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ

Аннотация

В данной статье обосновывается идея о формировании межкультурно- коммуникативной компетенции посредством дискуссии в старших классах. Затрагивается тема о возможных проблемах с которыми могут столкнуться преподаватели при формировании МКК с помощью дискуссии. Следовательно, упоминается, чего можно достичь посредством дискуссии, рассмотрены задачи для достижения цели за основу взята научная литература, изучения материалов и изменений в мире. Стремительно развивающаяся техника и технологии сильно изменили жизнь современного человека, облегчили ее, сделали более мобильной. Основное внимание уделяется именно плюсам введения дискуссии в старших классах для развития коммуникации и без барьерного общения с другими, и знакомством культуры, так как именно язык страны который следует изучить, лучше усваивается изучением культуры.

В результате в данной статье описаны научные труды ученых которые рассматривали межкультурную коммуникативную компетенцию. Определены подходы к использованию дискуссии в качестве эффективного инструмента МКК.

Ключевые слова: дискуссия, межкультурная коммуникативная компетенция, развитие технологий, безбарьерной коммуникации.

Введение

На сегодняшний день нам всем знакомо то как развивается мир, и все активно учат иностранный язык для разных целей. Этот процесс развития межкультурной коммуникации и глобальных трансформаций, происходят в мире с XX в., все это привело к тому, что обществу остро

необходима изучение иностранного языка ну и так же введение общения и переговоров назрела необходимость в создании личности с новым набором качеств и компетенций, для рационального функционирования в поликультурном мире. Сегодня для успешного выполнения профессиональных обязанностей уже недостаточно быть просто знающим свое дело специалистом. Ранее было достаточно знать иностранный язык, на сегодняшний день буквально каждый владеет базовым иностранным языком, но одного знания недостаточно. Не менее важно также не просто знать тот или иной язык, понимать устную и письменную речь, излагать свои мысли на иностранном языке, но и уметь налаживать контакт с носителями иной культуры, достигать взаимопонимания с иностранными коллегами, работающими в той же сфере, но представляющими другой социум. В этой связи возрастает актуальность профессионально-ориентированного языкового образования студентов. В ходе изучения научной литературы стоит отметить Н.Н. Васильева, которая определяет межкультурную компетенцию как знание специфических особенностей того или иного социума, оказывающих влияние на формирование поведения личности, использование ею определенных невербальных компонентов, исходя из национально культурных ценностей, обычаев и традиций [1]. С.С. Кунанбаева в своей работе подчеркивает, что «необходимо отметить многозначность единого термина «межкультурная компетенция», под которой в значении межкультурной коммуникативной компетенции понимается объект формирования в сфере обучения иностранным языкам.

Формирование межкультурной коммуникативной компетенции обучения иностранному языку в вузе процесс непростой, так как речь идет о студентах, не совсем готовых к общению с иной культурой, но необходимый, поскольку, как отмечалось выше, старшеклассники должны быть готовы общаться с окружающими, что наш мир стремительно развивается и повышать уровень иностранного языка [2].

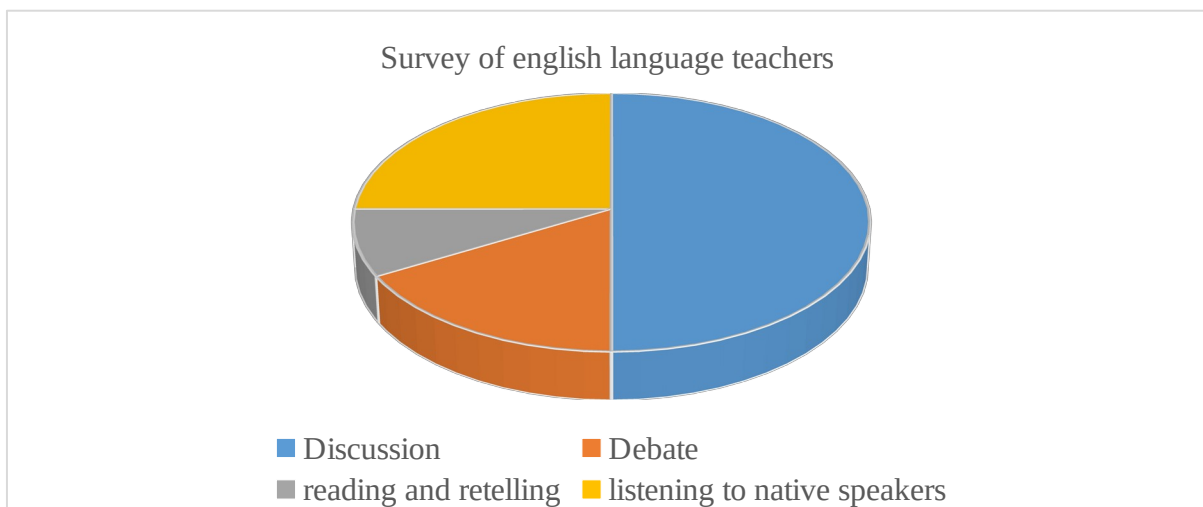
Понятие дискуссия в кембриджском словаре означает акт обсуждения чего-либо с другими людьми и высказывания им своих идей или мнений. Данное слово возникло от лат. *discussio* (*discussionis*) «сотрясение; исследование, рассмотрение». Таким образом, дискуссия — это взаимодействие людей в процессе суждения, последовательного высказывания мнений по какому-либо вопросу или теме. Мы хотим отметить дискуссию как одним из важнейших форм межкультурной коммуникации, это является плодотворным методом так как практикуется язык в первую очередь, а также плодотворный метод решения спорных вопросов и способы познания культуры. Существует разновидности дискуссий бывают (форум, круглый стол, дебаты, заседание экспертной группы, мозговой штурм).

Мы подробно рассмотрим учебную дискуссию так как это в рамках образования и знаний студентов в области межкультурной коммуникации. Таким образом использование дискуссии (*speaking*) на уроках английского языка по грамотно составленным заданиям учителя играет важную роль в повышении межкультурно-коммуникативной компетенции.

Материалы и методы

В ходе работы использовались методы анализа и синтеза научной педагогической литературы по теме исследования, Интернет-ресурсов и педагогической профессиональной деятельности, а также опрос. Целью данного исследования являлось определить дискуссию как эффективный инструмент формирования межкультурно-коммуникативной компетенции. Для достижения поставленной цели было опрошено более 20 учителей английского языка. Вопросы данного исследования:

- 1.Какие методы используете для развития межкультурно-коммуникативной компетенции.
- 2.Эффективность дискуссии как инструмент межкультурно-коммуникативной компетенции.
- 3.Как учащиеся относятся к дискуссии на уроках, с какими проблемами они сталкивались при работе с учениками.

Данный опрос исследования позволил сделать обоснованные выводы о частоте используемых эффективных методов обучения межкультурной коммуникации, а также соотношению эффективности данного метода. Анализ результатов позволил ранжировать используемые респондентами источники по частоте их использования. Таким образом, результаты нашего исследования подчеркивают эффективность использования дискуссии как средство межкультурной коммуникации на уроках, предпочтение студентами коммуникации, контроля со стороны преподавателя и обмена интересными идеями. Также представлена ясная картина об эффективности использования дискуссии, по мнению учителей.

Результаты и обсуждение

Е.Н. Соловова в своей работе выделяет следующие возможные ситуации говорения: реальный, абстрактный и трудный [3]. Однако, в методике особое внимание уделяется, подготовленному и не подготовленному типу. В качестве объекта исследования была выбрана одна из средних школ в Жетысуской области Каратальского района. Исследователями было отмечено, что дискуссия будет продвигаться успешнее, если:

1. Учителем подготовлена тема и ход развития дискуссии на уроке

Тематика учебных дискуссий разнообразна, возможно ведение дискуссий на такие темы, как: семья, хобби, свободное время, спорт, туризм, путешествия, домашнее животное и многое другое. Так же следует подготовить учеников, сообщить заранее о проведении дискуссии и составить базовые вопросы по темам. Участники высказывают свои мнения, выступают с докладами, отвечают на вопросы, решают проблемы и поставленные задачи. Некоторым ученикам нужно много времени для обработки вопроса и осмысления [3].

Например,

Questions	Sample answers
Topic: Family 1 How can you explain this topic?" "What can you say about your family ?"	This topic about family , family's customs and tradition. My family consists of 3 people, mom, dad and me in our family there is a tradition to go out somewhere every weekend, do you have any traditions?
2What can you say about tourism ?	Tourism in our country is not so developed, but there are beautiful places visited by tourists, for example, sacred places, mountains like in Switzerland and

	canyons like in America
--	-------------------------

Таблица 1

Выше указанной таблице 1 показано как работать со студентами, которые не были подготовлены к дискуссии в таких случаях у учителя должны быть подготовлены наводящие вопросы для развития темы и коммуникации между учащимися.

2. Правила поведения во время проведения дискуссий. Если это работа в командах и поделены на группы, то на каждую группу раздать бланк с правилами как вести себя во время дискуссий или если это работа в парах продемонстрировать правила поведения во время дискуссии.

Rules of conduct during the discussion	
1	The main purpose of the dispute is to find the truth, not to prove the case.
2	Argue with positions, not people..
3	Be polite and avoid aggression, do not swear with an opponent or group
4	Observe the time

Таблица 2

В таблице 2 указаны примерные правила для группы. Целью дискуссии является рассказать о своей точке зрения поделиться и выслушать мнения, это все должно быть указано так как это может привести к конфликтным ситуациям и тогда дискуссия может быть провалена.

3. Оценивание. Успеваемость студентов оценивать с помощью рубрик. Дискуссия будет так же считаться успешной если учащиеся будут знать по каким критериям оцениваются. Ниже приведен рубрик по оцениваю дискуссии с помощью рубрик который был адаптирован из рубрика разговорной речи. (Cambridge English Qualification)

Criteria	Comprehension	Grammar and vocabulary	Pronunciation	Fluency
5	Understand everything without difficulty	Shows a good degree of control of simple grammatical forms. Uses a range of appropriate vocabulary when talking about everyday situations.	Is mostly intelligible, and has some control of phonological features at both utterance and word levels	Speaks fluently and effortlessly

4	Performance shares features of bands 3 and 5			
3	Understand most of what is said at slower with many repetitions	Shows sufficient control of simple grammatical forms. Uses appropriate vocabulary to talk about everyday situations.	Is mostly intelligible, despite limited control of phonological features.	Speaks with a long pauses
2	Performance shares features of bands 1 and 3			
1	Unable to comprehend the material so that unable to respond the questions correctly.	Shows only limited control of a few grammatical forms. Uses a vocabulary of isolated words and phrases.	Has very limited control of phonological features and is often unintelligible	doesn't speak as there is no understanding

Таблица 3

Исследование продолжалось в течении месяца. Во время исследования студентов обучали о правилах проведения дискуссии, как проводить дискуссии. В целом, этапы проведения дискуссии были:

1. В течении первой недели студенты работали в группах по 4-5 человек для освоения правил и техник проведения дискуссии так же для преодоления барьера в разговоре.
2. Каждый урок проводится в соответствии типовых учебных программ, и темы были соответственно типовым программам и обсуждались между студентами.
3. Учитель использовал наводящие вопросы, интерактивную доску и видео материалы и объяснения некоторых сложных материалов.
4. Студенты освоили дискуссию и проводили беседы в группах, а также в парах.

Основываясь на этом и по ответам студентов, мы можем сказать, что дискуссия положительно влияет на межкультурно-коммуникативную компетенцию студентов, особенно на их словарный запас, произношение и беглость речи, они стали более уверенны, когда говорят, и без барьерной коммуникации.

Вывод

Таким образом, дискуссия, широко используемая преподавателями и обучающимися на уроках, занимают ведущее место, данный метод влияет на качество и эффективность учебного процесса. Результат исследования доказал, что дискуссия благотворно влияет на речевые навыки учащихся, хотя в начале исследования был барьер коммуникации они немного беспокоились о правильности думали о ошибках при дискуссии. Подводя итоги, можно сделать вывод о том, что благодаря методу дискуссии можно развить межкультурную компетенцию у студентов, расширяется кругозор на мир, они учатся не только коммуникации и языку, но и слушать и слышать оппонента, преподносить свои мысли и идеи.

References

- 1 **Vasilyeva, N.N.** Intercultural competence. Strategies and techniques for achieving it [Electronic resource]. - <https://www.researchgate.net/publication/309517914>
- 2 **Qunanbaeva, S. S.** Modern foreign language education: methodology and theory [Text]. – Almaty, 2020. – 264 p
- 3 **Solovova E.N.** Methods of teaching foreign languages. – Basic course of lectures [electronic resource]. - <http://learnteachweb.ru/articles/solovova1.pdf>
- 4 **Makiabadi, H. & Abdi, S.** Learning English listening and speaking. Teaching English with Technology [Text]. – 19(2). – 2019. – 108 p.
- 5 **Ur Penny.** **coursebook for language teaching.** -Cambridge University Press [Text]. - 2000. - 121 p.
- 6 <https://dictionary.cambridge>
- 7 **Mike Higton,** A theory of higher education [electronic resource]. - <https://www.thegospelcoalition.org/themelos/review/a-theology-of-higher-education/>
- 8 **Westwood, P. (2008).** What teachers need to know about teaching methods. Camberwell: ACER Press.
- 9 **Ya. M. Kolker, E. S. Ustinova, T. M. Enaliev.** Practical methods of teaching a foreign language [electronic resource]. - <http://learnteachweb.ru/articles/kolker>.
- 10 **Galskova N.D., N.I. Gez,** Modern methods of teaching foreign languages: a guide for the teacher [electronic resource].- <http://learnteachweb.ru/articles/galskova.pdf>

МРНТИ 14.25.09

А.Е.Нұрманова¹, А.А.Ибраева,² Д.Б.Шаяхметова³

¹²³Абай атындағы Қазақ Ұлттық Педагогикалық Университеті

ҚАЗІРГІ АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҒЫНДА ЛИНГВОМӘДЕНИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІ ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа

Мақала ағылшын тілі сабағында «лингвомәдени құзыреттілік» ұғымын және оның қалыптасу жолдарын зерттеуге арналған. Лингвомәдени құзыреттілік мазмұны және білім берудің мәдениет қалыптастырушы қызметі туралы сұрақтар қарастырылады. Бұл мақалада ағылшын тілі сабағында лингвомәдени құзыреттілікті дамытудың кейбір әдістері қарастырылады. Шетел тілін оқытуда жоба әдісіне, аутентивті мәтіндерді, аудио және бейнематериалдарды, сондай-ақ фразеологиялық бірліктерді, мақал-мәтелдерді қолдануға ерекше көңіл бөлінеді. Студенттердің лингвомәдени құзыреттілігін дамытудың табыстылығы лингвомәдени материалды таңдауға және оған қойылатын тапсырмаларды негіздеуге байланысты. Барлық мәтіндік, аудио және бейне материалдар белгілі бір талаптарға сай болуы керек. Ең алдымен, бұл материалдардың оқу-әдістемелік мақсатқа сай болуы, аймақтық мазмұны, шындыққа сәйкестігі болуы керек; заман талабына сай болуы керек және студенттердің өмірі мен сөйлеу тәжірибесіне сәйкес болуы керек.

Кілт сөздер: құзыреттілік, лингвомәдени құзыреттілік, лингвистикалық құзыреттілік, аутентикалық материал.

А.Е.Нұрманова,¹ А.А.Ибраева,² Д.Б.Шаяхметова³

¹²³Казахский Национальный Педагогический Университет имени Абая

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ НА СОВРЕМЕННОМ УРОКЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Аннотация

Статья посвящена изучению понятия «лингвокультурологическая компетенция» и методами и подходами ее формирования на уроках английского языка. Рассматриваются вопросы о содержательном наполнении лингвокультурологической компетенции и культуuroобразующей функции образования. В данной статье рассматриваются некоторые методы и приемы формирования лингвокультурологической компетенции на уроке английского языка. Особое внимание уделяется методу проектов, использованию аутентичных текстов, аудио и видео материалов, а также фразеологизмов, пословиц и поговорок при обучении иностранному языку. Успешность формирования лингвокультурологической компетенции учащихся зависит от отбора лингвокультурологического материала и культурологических заданий к нему. Аутентичные тексты, аудио и видео материалы должны соответствовать определенным требованиям. Такими как: учебно-методическое целесообразность, страноведческим содержание, адекватность реалиям; современными и должны соответствовать жизненному и речевому опыту учащихся.

Ключевые слова: компетенция, лингвокультурологическая компетенция, лингвистическая компетенция, аутентичный материал.

A.E.Nurimanova,¹ A.A.Ibrayeva,² D.B. Shayakhmetova³
¹²³*Abai Kazakh National Pedagogical University*

PECULARITIES OF DEVELOPING LINGUACULTURAL COMPETENCE IN A MODERN ENGLISH CLASSROOM

Abstract

The article is devoted to the study of the concept of “linguacultural competence” and ways of its formation in English classrooms. There are considered the questions about the content of linguacultural competence and the culture-forming function of education. This article discusses some methods and techniques for developing linguacultural competence in English classroom. Particular attention is paid to the method of projects, the use of authentic texts, audio and video materials, as well as phraseological units, proverbs and sayings when teaching a foreign language. The success of developing linguacultural competence of students depends on the selection of linguacultural material and the justification of tasks for it. All text, audio and video materials must meet certain requirements. First, these materials must have educational and methodological expediency, regional study content, and adequacy to realities; must be contemporary and must be relevant to the life and speech experiences of students.

Keywords: competence, linguacultural competence, linguistic competence, authentic material.

Введение. Уровень образованности, и также культурного развития человека определяется владением одного или нескольких иностранных языков. В современном обществе знание иностранного языка становится неотъемлемой частью жизни человека. Процесс глобализации способствует сближению различных государств и обществ, взаимодействующих в различных сферах жизни. Современная молодежь имеет огромное количество возможностей для осуществления совместных проектов со студентами иностранных учебных заведений, для участия в программах обмена и т.д. Для успешной реализации проектов и программ необходимо осуществление коммуникации на иностранном языке. Безусловно, знаний лексических единиц и грамматических явлений иностранного языка недостаточно для коммуникации на иностранном языке. Для этого необходимо владение такими знаниями, как знание культуры и истории страны изучаемого языка, ее традиций и реалий, манеры поведения носителей языка.

Язык, на котором говорят в стране, является важным показателем ее уровня развития и образования. Язык не только является продуктом истории общества, но и активно вносит в нее свой вклад. Таким образом, он является одновременно объектом и субъектом истории. Личность развивается и познает культуру народа через язык, который представляет собой социальное и индивидуальное явление, ориентированное на мир природы и человеческие отношения. На этом этапе обучения ученика в школе язык играет особую роль. С помощью языка и элементарных знаний диалектических законов, управляющих его построением, у учеников формируются основы мировоззрения и формируется отношение к языку, истории и культуре различных народов. Одна из ключевых задач учителя – прививать учащимся правильное отношение к языку и понимание его исключительной значимости в жизни и деятельности каждого человека с учетом социальной и образовательной значимости изучаемого языка для формирования и развития каждого человека. Общее речевое развитие человека зависит от того, насколько ему изначально привили интерес к слову, языку, развили стремление постоянно узнавать новое в изучаемом языке. На современном этапе развития общества роль образования в формировании культуры стремительно расширяется.

Культурообразующая функция образования становится средством создания культуры и формирования картины мира в целом. Изучение культуры страны изучаемого языка должно основываться на поисковой деятельности учеников. Учащиеся знакомятся с народной культурой посредством изучения местных обычаев и традиций англоязычных стран; фольклорное образование знакомит учащихся с истоками различных национальных культур. Изучение иностранного языка посредством фольклора помогает ученикам развивать нравственные качества и способность ценить красоту воображение и сознательность, а также формирует речевую компетенцию учащихся.

Лингвокультурологические процессы, которые происходят в современном обществе, должны быть исследованы и осмыслены. С одной стороны, существует необходимость изучения лингвистических тенденций, способствующих «росту» нации. С другой стороны, необходимо понять влияние современной культуры на формирование «уникального ключа», способствующего адаптации личности в обществе.

В современных условиях образования необходимо, чтобы важной частью нашей жизни было не накопление знаний, а развитие конкретных навыков и компетенций, которые помогают учащимся ориентироваться в больших потоках информации, находить правильные решения, справляться с любыми жизненными ситуациями и общаться. Все это находит отражение в компетентностном подходе к обучению. С этой точки зрения мы считаем, что существует острая необходимость решения проблемы лингвокультурологической компетентности и тех способов, и методов, с помощью которых она формируется. Язык считается одной из важнейших ценностей нации, поскольку язык отражает основные принципы развития каждого человека, духовные, материальные, важные объекты, нормы и способы общения. Лингвокультурологическая компетенция – это внутренняя часть личности, сформированная его познаниями о языковой культуре.

На сегодняшний день практическое владение иностранным языком, обеспечивающее приобщение к мировой культуре, важно для каждого учащегося в отдельности и для всего нашего государства в целом. Лингвокультурологическая компетенция не может быть сформирована и развита без знания и владения языковой культурой, и наоборот, без формирования данной компетенции не представляется возможным овладеть языковой культурой.

Методы. Авторы статьи уделили особое внимание условиям развития лингвокультурологической компетенции на современном уроке английского языка. Методами исследования послужили изучение, анализ, синтез и обобщение методической литературы. Авторы проанализировали методы и приемы формирования лингвокультурологической компетенции на уроке английского языка и предложил наиболее эффективные методы.

Обсуждение. Лингвокультурологическая компетенция относится к фундаментальным знаниям, которые «обновляются» на протяжении всей жизни человека и отражают нормы и правила, ценностные представления, преобладающие в конкретной культуре и языке. Иными словами, эти знания воплощаются в фундаментальных лингвокультурологических единицах, являющихся отражением языковой культуры общества.

Под базовыми лингвокультурологическими единицами мы понимаем основные элементы языковой системы (ключевые слова и словосочетания, фразеологизмы и прецедентные тексты), которые отражают национальную и культурную специфику общества, определяемые системой ценностей общества и позволяющие человеку обеспечить развитие его способностей, формирование его собственного мировоззрения и духовности. С точки зрения компетентностного подхода, все, чему ученики научились за весь период обучения, необходимо применять, использовать и обновлять. Это особенно верно в отношении теоретических знаний, которые следует использовать для объяснения явлений и решения проблем реального мира, а не просто служить в качестве справочной информации.

Основной идеей мы считаем развитие лингвокультурологической компетенции, которая переплетается с изучением языка и культуры. Речь идет об изучении и постижении фундаментальных понятий с точки зрения взаимодействия языка и культуры, что предполагает не только понимание фундаментальных лингвокультурологических компонентов носителей языка и их положения в языковой картине мира, но и усвоение основных языковых и культурных единиц носителей языка, связанных непосредственно с историей, культурой, бытом, обычаями и мировоззрением народа.

К лингвокультурологической компетенции относятся следующие компетенции (рисунок 1):

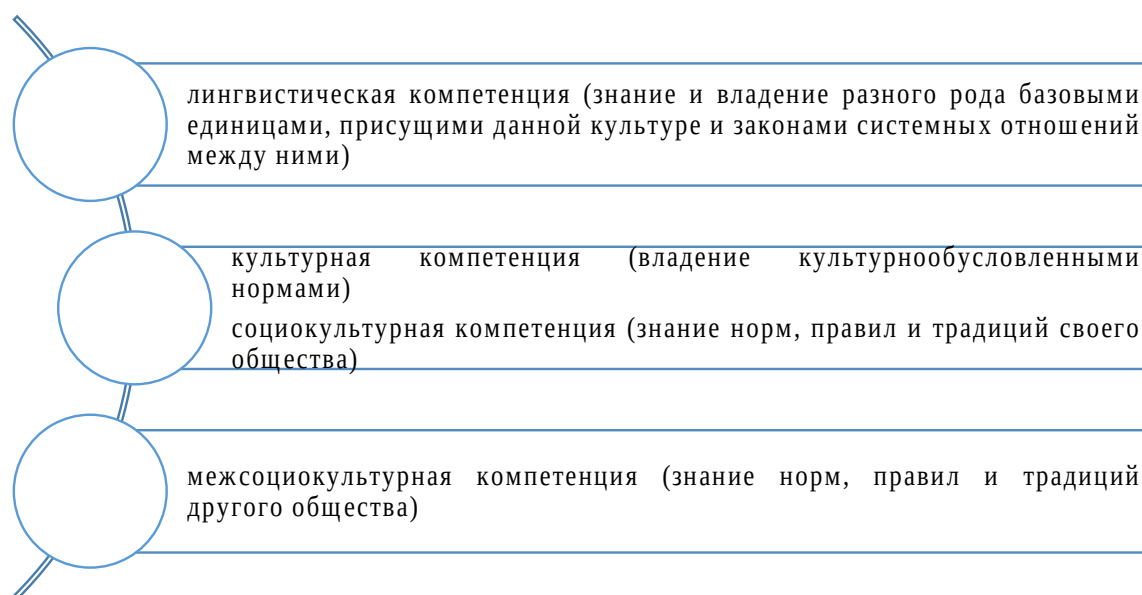

Рисунок 1 – Компоненты лингвокультурологической компетенции

Согласно данной трактовке, понятие лингвокультурологической компетенции означает не только знание лексических единиц, но и понимание всех культурных процессов, которые сопровождают и предопределяют значение этих языковых единиц и способствуют успешному взаимодействию учащихся и их самореализации. Следовательно, если ученики и выпускники владеют лингвокультурологической компетенцией, то они могут решать различные социокультурные вопросы и справляться с любыми коммуникативными задачами. Поэтому важным направлением при обучении иностранным языкам является использование таких методов, которые способствуют развитию учащихся, стимулируют их мышление, совершенствуют средства и выражения, обогащают чувства и образные представления, повышают общую культуру общения и социального поведения.

Однако изучение иностранного языка – это лишь способ продемонстрировать свой общий культурный уровень, способность мыслить и творить. Поэтому основной целью обучения иностранному языку является формирование коммуникативной компетенции, т.е. межличностное и межкультурное общение на иностранном языке с носителями языка.

Завершенный коммуникативный акт является целью развития коммуникативной компетенции. Элементы коммуникативной компетенции (языковые знания и умения, речевые навыки, лингвострановедческий аспект содержания обучения) являются средствами достижения этой цели. Таким образом, коммуникативная компетенция является интегративным понятием, включающим в себя не только способности и умения совершать действия с языковым материалом, но знания, умения и навыки в области страноведения. Лингвистическая (языковая) компетенция, позволяющая на основе достаточной базы знаний строить грамматически правильные формы и синтаксические конструкции, а также понимать смысловые отрезки речи, организованные согласно нормам иностранного языка, по праву признается важным аспектом коммуникативной компетенции. В настоящее время в современном мире у учащихся есть возможность расширить свои коммуникативные навыки при изучении иностранного языка.

Речевые (коммуникативные) умения, которые являются ведущим аспектом коммуникативной компетенции, формируются на основе следующих знаний и навыков:

- языковых навыков и умений;
- страноведческих и лингвострановедческих знаний.

Коммуникативную компетенцию составляют следующие основные умения и навыки учащихся:

- умение читать и понимать простые, аутентичные тексты (с четким пониманием основных идей и полным пониманием);
- умение общаться устно в типичных ситуациях в образовательной, культурной и бытовой сферах; кратко устно описать себя и свое окружение; выразить свое мнение или оценку;
- умение передавать основную информацию в письменной форме (письмо).

Уровень владения языковыми, социокультурными и речевыми знаниями, умениями и навыками, т.е. иноязычная коммуникативная компетенция, позволяет учащимся эффективно общаться и быстро менять свое речевое поведение в зависимости от создаваемой ситуации общения.

В методическом плане лингвокультурологическая компетенция представляет собой в основном лексический аспект, а именно лексические навыки в видах речевой деятельности: рецептивных (аудирование, чтение) и продуктивных (говорение, письмо) [1, 27].

Все виды речевой деятельности используются для развития лингвокультурологической компетенции, однако чтение является приоритетным на основном и заключительном этапах обучения. Когнитивно-прагматический подход является основой формирования лингвокультурологической компетенции и активно осваивается в лингвистике. Согласно данному подходу, процесс обучения иностранному языку основан на познавательной деятельности, основной целью которой является помочь учащимся выработать в сознании систему значений (понятий) по мере познания культуры страны изучаемого иностранного языка.

Формирование лингвокультурологической компетенции достигается за счет использования всех видов речевой деятельности для развития рецептивного и продуктивного типов лингвокультурологической компетенции на основном и заключительном этапах обучения; за счет отбора лингвокультурологического материала и обоснования заданий к нему.

Безусловно, текст, включающий понятия, соотнесенные с фундаментальными концептами, является первичной единицей лингвокультурологической информации, а также средством ее представления и закрепления. Формирование лингвокультурологической компетенции может осуществляться с использованием текстов различных жанров и типов. Текст является универсальным элементом для выяснения точного содержания понятий, поскольку моделирует ситуации, уточняет нюансы значения слов и передает важную культурную информацию. В таких случаях текст выступает одновременно как фундамент и механизм развития лингвокультурологической компетенции. Следовательно, коммуникативная компетенция представляет собой интегративное понятие, охватывающее как способности, так и навыки, необходимые для осуществления действий с языковым материалом, а также страноведческие знания и умения.

Современный урок английского языка предоставляет много возможностей для формирования лингвокультурологической компетенции. Учитель может использовать следующие материалы и методы на уроках английского языка:

- аутентичные тексты;
- аутентичный аудио и видео материал;
- фразеологизмы, пословицы и поговорки;
- метод проектов.

На первом месте находятся тексты различных типов и жанров для формирования лингвокультурологической компетенции, т.к. текст был и остается основным инструментом изучения языка и культуры народа, язык которого изучается.

На протяжении всего процесса обучения иностранному языку используются разные виды и жанры текстов: научные тексты и художественные; устные и письменные; газетно-публицистические; деловые тексты.

Каждый вид текста направлен на решение определенных задач:

- газетно-публицистические тексты помогают ознакомить учащихся с языком средств массовой информации для получения политической, социально-экономической, культурной информации;
- деловые тексты помогают обучить учащихся составлению различных видов документов (заявление, анкета и т.д.) или для обучения деловому языку для ведения деловых переговоров или составления деловой переписки на изучаемом языке;
- научные тексты способствуют знакомству будущих специалистов с языком науки.

Для отбора текстов, по мнению С.В. Харитоновой, необходимо учитывать ряд критериев:

Во-первых, учебно-методическая целесообразность текстов.

Во-вторых, страноведческое содержание текстов и адекватность реалиям.

В-третьих, современность и соответствие жизненному и речевому опыту учащихся [2, 16].

Учителя и методисты в настоящее время очень интересуются художественными текстами в рамках преподавания иностранного языка. Эффективный способ узнать о стране, ее народе и культуре осуществляется непосредственно через художественные произведения. Литературные произведения часто включают в себя образы исторических личностей, поясняют знаменательные события, географические и природные особенности страны изучаемого языка и т. д. В художественной литературе описывается система социальных, моральных и эстетических ценностей, быт, обычаи и традиции народа. В художественных очень часто можно встретить пословицы, поговорки, крылатые выражения, имена собственные, имеющие культурную окраску в значении, названия светских и религиозных праздников.

Помимо мимических и пантомимических кодов, которые используются носителями лингвокультурологической общности, в качестве содержания в художественных текстах может использоваться и поведение представителей определенной культуры, принятые нормы общения в определенном обществе.

Практическое преподавание иностранных языков свидетельствует о разумности использования художественных текстов, поскольку они служат образцами речи, раскрывают богатство иноязычной речи, ее красоту и точность; художественные тексты знакомят читателей с культурой народа и страны. Посредством художественных текстов можно решать разнообразные языковые и речевые образовательные задачи, а также формировать и развивать лингвокультурологическую компетенцию.

В методической литературе неоднократно обсуждались критерии выбора художественных текстов для занятий английского языка. Существует множество точек зрения на данную проблему. По мнению Н.В. Кулибиной, необходимо следовать трем основным принципам:

- уровень художественного произведения;
- особенности учащихся;
- соблюдение учебной программы [3, 41]

Н.Е. Кирсанов, в свою очередь, отмечает соответствие уровня художественного произведения лингвокультурологической компетенции учащихся, а также необходимость учета объема читаемого художественного текста [4].

Необходимо отметить, что важным является количество трудностей, содержащихся в тексте, которые мешают читателю позиционироваться в контексте художественного текста и, в конечном итоге, постичь его смысл, а не объем текста. Работу над текстом можно считать идеальной, если ее можно завершить в течение времени, отведенного для этого на уроке.

По мнению Т.А. Гордеевой, при выборе текстов для занятий следует учитывать тот факт, что именно читатель желает и способен понять. Поэтому, главными критериями отбора в данном случае являются интересы, вкусы, желания и потребности учащихся [5, 47].

Многие лингвисты пришли к выводу, что при обучении иностранному языку более эффективно использовать произведения современных авторов, а не классику. Это объясняется тем, что, несмотря на национальные, этнические и другие различия, современники разных стран имеют много общего друг с другом в повседневной жизни. В результате, ситуации 20-21 веков, описанные в тексте, легче понять, чем ситуации из прошлого. Кроме того, язык, используемый в классической литературе, сильно отличается от языка современной литературы, следовательно, такая лексика не будет активно использоваться в речи на регулярной основе. Интерес читателя от всего этого снижается. Как показывает опыт, увлекательный текст повышает мотивацию и уровень вовлеченности студента в процесс обучения, что, в свою очередь, способствует повышению эффективности усвоения знаний.

Мы считаем, любой художественный текст, вызывающий интерес у учащихся, может быть использован при обучении иностранному языку. Учащиеся могут читать легенды и сказки, исторические и комедийные произведения, стихи и песни.

Работа с аутентичными аудио и видео материалами также имеет непосредственную ценность на уроках английского языка для формирования лингвокультурологической компетенции. Под «аутентичным видеоматериалом» имеются в виду профессионально созданные аудиовизуальные записи, предназначенные для носителей языка, которые включают лингвистические и экстралингвистические данные из различных социальных контекстов и изображают использование языка как инструмента эффективного профессионального общения в естественных ситуациях общения. В отличие от аудиоматериала или текста, которые также несут определенную информативную, образовательную и воспитательную ценность, видеоконтент имеет преимущество, заключающееся в объединении различных аспектов речевого взаимодействия. Видеоматериал также отражает визуальные детали ситуации, внешнего вида говорящих и их невербального поведения. На эти детали часто влияют возраст, пол и психологические особенности говорящих.

При обучении иностранному языку видеоматериалы используются не только для обучения аудированию, но и для создания динамической наглядности непосредственно в процессе обучения и практики общения на иностранном языке, они используются для создания ситуаций для коммуникации на уроке. Видеоматериалы вызывают интерес учащихся, дают им то, к чему они могут стремиться (речь и поведение в конкретной коммуникативной ситуации), расширяют их знания о нации страны изучаемого языка, а также высоко мотивируют их выражать то, кем они являются, что они собой представляют, каковы их интересы. Видео также являются отличным материалом для обсуждения.

При выборе видеоконтента принято следовать следующим рекомендациям:

- доступность видео; сложность видеоматериала должна соответствовать уровню владения учащимися грамматикой и их способности использовать язык для понимания внешнего мира;
- последовательность; видеоматериал должен быть связан со страноведческим материалом из учебной программы средней школы;
- аутентичность; материалы должны быть оригинальными от англоязычных авторов;
- социальная значимость материала; видео должно знакомить учащихся с действительностью англоязычных стран, формировать мировоззрение учащихся, реализовать метод коммуникативно-ориентированного обучения, совершенствовать владение иностранным языком,

способствовать дальнейшему оперированию полученными знаниями в контексте диалога культур [6, 57].

Основные навыки учащихся (аудирование, чтение, говорение и письмо) развиваются посредством использования видеоматериалов. Учащиеся имеют возможность полностью погрузиться в социокультурную среду во время просмотра видео. Изучение иностранного языка и приобщение к культуре страны изучаемого языка взаимосвязаны. Без получения культурологических знаний невозможно развитие социокультурной компетентности учащихся. Культурологические знания помогают учащимся понять и принять культуру страны изучаемого языка. В когнитивном аспекте обучение иностранному языку служит инструментом познания иной лингвокультурологии и средством формирования социокультурной компетентности. Интерлингвокультурологический подход является основой процесса изучения и освоения обычаев иноязычной культуры [7, 49]. За счет включения аутентичных материалов в содержание обучения создается социокультурный фон урока.

В качестве следующего материала для формирования лингвокультурологической компетенции необходимо отметить фразеологизмы, пословицы и поговорки.

По мнению А.М. Жигулева пословицы и поговорки отражают изменения в общественной и культурной жизни народа и наиболее эффективно иллюстрируют его быт, географическое положение страны, ее историю, традиции и культуру [8, 297]. Именно пословицы и поговорки обладают высоким воспитательным потенциалом для использования в обучении, поскольку они кратко и образно отражают систему ценностей, общественную мораль и этику, отношение к миру и народам, а также наставления на все случаи жизни. Пословицы и поговорки дают богатый лингвистический материал для изучения на разных этапах обучения благодаря своей ритмической и синтаксической ясности, композиции, разнообразию стилистических фигур. Все это дает возможность использовать пословицы и поговорки для реализации воспитательных, развивающих и обучающих задач образования.

Пословицы и поговорки на иностранном языке помогают учащимся лучше выучить родной язык и понять уникальные особенности каждой культуры. Это способствует развитию толерантности и уважению как к своей собственной культуре, так и к культурам других стран.

И, наконец, метод проектов, который является наиболее ярким творческим методом для формирования лингвокультурологической компетенции. Данный метод является комплексным обучающим методом, влияющим на индивидуальную картину мира учащихся, позволяющим критически усваивать модели поведения носителей языка, употреблять экстралингвистические и лингвистические средства в ситуациях межкультурной коммуникации. Современные УМК включают в себя разделы, касающиеся культуры страны изучаемого языка. Данные материалы вызывают интерес у учащихся и способствуют более углубленному изучению этих тем, которое можно реализовать при помощи метода проектов. Учащиеся самостоятельно или в группах погружаются в темы, более углубленно изучая их, анализируя и синтезируя материал, обобщая его в виде презентаций, буклетов, исследовательских работ, созданных самостоятельно видео презентаций и т.д. При подготовке проектных работ учащиеся совершенствуют знания лексических единиц, грамматических явлений, употребляют их в ситуациях общения. Таким образом, проекты являются одной из форм реализации лингвокультурологического подхода. Каждый проект содержит цель и совокупность действий и приемов, которые выполняются в определенной последовательности для достижения поставленной цели. Это совокупность приемов, действий и процедур, которые выполняются в строгой последовательности и направлены на решение поставленной задачи [9, 3]. Метод проектов способствует самостоятельному и осознанному освоению учащимися особенностей иноязычной культуры, формированию знаний о национально-культурных особенностях страны изучаемого языка.

Заключение. Лингвокультурологическая компетенция является фундаментальным знанием, включающим в себя нормы, правила, ценностные представления конкретной культуры и языка. К базовым лингвокультурологическим единицам относятся ключевые слова и словосочетания, фразеологизмы и прецедентные тексты, отражающие национальную и культурную специфику

общества. Учащиеся должны не только получить знания за весь период обучения, но и должны уметь их применять и постоянно обновлять. Именно практическое овладение иностранным языком обеспечивает приобщение к мировой культуре в целом. Важным является изучение и постижение фундаментальных понятий учащимися с точки зрения взаимодействия языка и культуры, усвоение основных языковых и культурных единиц, связанных с историей и культурой страны изучаемого языка, обычаями и мировоззрением носителей языка.

Таким образом, лингвокультурологическая компетенция будет считаться сформированной у учащихся при условии, что:

- 1) учащиеся обладают необходимыми знаниями в области культуры;
- 2) учащиеся владеют как рецептивной, так и продуктивной лексикой, а также обладают базовыми литературными знаниями по предмету;
- 3) учащиеся владеют лингвистическими средствами (фонетическими, лексическими и грамматическими), позволяющими им участвовать в коммуникации на иностранном языке;
- 4) учащиеся знают лингвистические приемы структурирования связного текста, его построения, особенно при составлении монологического высказывания.

Список использованных источников

- 1) Шатилов С.Ф. Иностранный язык как средство межнационального взаимопонимания и как цель обучения в школе. Страноведение и регионоведение чужой и своей страны //Под ред. Витлина Ж.Л. – СПб., 1996. – 246 с.
- 2) Харитоновна С.В. Педагогическое содействие развитию культурологической компетенции студентов университета на занятиях по иностранному языку: Автореферат диссертации к.п.н.: Магнитогорск – 2006. – 28 с.
- 3) Кулибина Н.В. Художественный текст в лингводидактическом осмыслении: М: Гос. ун-т русского языка, 2015. – 168 с.
- 4) Кирсанов Н.Е. К вопросу о формировании лингвокультурологической компетенции при обучении иностранному языку [Электрон. ресурс]. – 2007. URL: <http://main.isuct.ru/files/publ/vgf/2007/02/129.htm> (дата обращения: 20.09.2023)
- 5) Гордеева Т.А. Формирование лингвистической компетенции с использованием коммуникативных стратегий. Монография: Пенза; Изд-во ПГУ, 2004. – 184 с.
- 6) Соловова Е.Н. Использование видео на уроках иностранного языка / Е.Н. Соловова // ELTNEWS&VIEWS – 2013. – № 1. – С. 57-63.
- 7) Худойбердиев Г.М. Значимость лингвокультурологического подхода в обучении иностранным языкам // Восточно-Европейский научный журнал – 2017. – № 3. – С. 8–10.
- 8) Жигулёв А.М. Русские народные пословицы и поговорки / А.М. Жигулёв. – М.: Московский рабочий, 1965. – 346 с.
- 9) Карпов А.О. Генеративная учебная среда: конструкционная и креативная модели // Педагогика – 2018. – № 9. – С. 3-12.

МРНТИ 14.25.09

Мирзахмедова Ж.Ж.¹, Масакова С.С.², Шаяхметова Д.Б.³
^{1,2,3}Казахский национальный педагогический университет имени Абая,
г.Алматы, Казахстан

ФОРМИРОВАНИЕ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ У ОБУЧАЮЩИХСЯ ПОСРЕДСТВОМ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСОВ

Аннотация

В статье проведено исследование возможностей использования интернет-ресурсов для формирования ключевых компетенций у обучающихся. Автором был проведен обзор научной литературы и предыдущих исследований, связанных с формированием ключевых компетенций у обучающихся через использование интернет-ресурсов. На основе исследования научных источников обосновано, что интернет-ресурсы являются оптимальными формами развития ключевых компетенций, поскольку активизируют диалог между преподавателем и учениками, переориентируя образовательный процесс на взаимодействие всех участников обучения, побуждение их для совместного решения проблемы. Приведены примеры отдельных интернет-ресурсов и обоснованы их возможности для использования в целях развития коммуникативных, межкультурных, информационно-коммуникационных и других компетенций обучающихся. Результаты исследования позволили составить теоретическую основу для исследования и показать, какие аспекты темы уже изучены, а какие являются незаполненными или требуют дальнейшего исследования. следующие методы исследования. В заключении статьи автором сформулированы рекомендации преподавателям, направленные на более эффективное использование интернет-ресурсов в целях формирования ключевых компетенций у обучающихся.

Ключевые слова: ключевые компетенции, интернет-ресурсы, интернет-технологии, педагогические технологии, коммуникативная компетенция, межкультурная компетенция, информационно-коммуникационная компетенция.

*Мирзахмедова Ж.Ж.¹, Масакова С.С.², Шаяхметова Д.Б.³
^{1,2,3}Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы қ., Қазақстан*

ИНТЕРНЕТ-РЕСУРСТАРДЫ ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ БІЛІМ АЛУШЫЛАРДЫҢ НЕГІЗГІ ҚҰЗЫРЕТТЕРІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Аңдатпа

Мақалада білім алушылардың негізгі құзыреттерін қалыптастыру үшін интернет-ресурстарды пайдалану мүмкіндіктері зерттелген. Автор интернет-ресурстарды пайдалану арқылы білім алушылардың негізгі құзыреттерін қалыптастыруға байланысты ғылыми әдебиеттерге және алдыңғы зерттеулерге шолу жасады. Ғылыми дереккөздерді зерттеу негізінде интернет-ресурстар негізгі құзыреттіліктерді дамытудың оңтайлы нысандары болып табылады, өйткені олар оқытушы мен оқушылар арасындағы диалогты жандандырады, білім беру процесін оқытудың барлық қатысушыларының өзара әрекеттесуіне бағыттайды, оларды мәселені бірлесіп шешуге ынталандырады. Жекелеген интернет-ресурстардың мысалдары келтірілген және олардың білім алушылардың коммуникативтік, мәдениетаралық, ақпараттық-коммуникациялық және басқа да құзыреттерін дамыту мақсатында пайдалану мүмкіндіктері негізделген. Зерттеу нәтижелері зерттеудің теориялық негізін құруға және тақырыптың қай аспектілері зерттелгенін және қайсысы толтырылмағанын немесе қосымша зерттеуді қажет ететінін көрсетуге мүмкіндік берді. зерттеудің келесі әдістері. Мақала қорытындысында автор білім алушылардың негізгі құзыреттерін

қалыптастыру мақсатында интернет-ресурстарды неғұрлым тиімді пайдалануға бағытталған оқытушыларға ұсынымдар тұжырымдады.

Кілт сөздер: Түйінді құзыреттер, интернет-ресурстар, интернет-технологиялар, педагогикалық технологиялар, коммуникативтік құзыреттілік, мәдениетаралық құзыреттілік, ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілік.

Mirzakhmedova Zh.Zh.¹, Massakova S.S.², Shayakhmetova D.B.³

^{1,2,3}Kazakh National Pedagogical University named after Abai,

Almaty, Kazakhstan

FORMATION OF KEY COMPETENCIES OF STUDENTS THROUGH THE USE OF INTERNET RESOURCES

Abstract

The article investigates the possibilities of using Internet resources for the formation of key competencies among students. The author conducted a review of the scientific literature and previous studies related to the formation of key competencies in students through the use of Internet resources. Based on the research of scientific sources, it is proved that Internet resources are optimal forms of the development of key competencies, since they activate the dialogue between the teacher and students, reorienting the educational process to the interaction of all participants in the training, encouraging them to jointly solve the problem. Examples of individual Internet resources are given and their usefulness for use in the development of communicative, intercultural, information and communication and other competencies of students is substantiated. The results of the study made it possible to form a theoretical basis for the study and show which aspects of the topic have already been studied, and which are unfilled or require further research. the following research methods. In conclusion of the article, the author formulated recommendations to teachers aimed at more effective use of Internet resources in order to form key competencies of students.

Key words: key competencies, Internet resources, Internet technologies, pedagogical technologies, communicative competence, intercultural competence, information and communication competence.

Введение. В настоящее время информационные технологии и интернет играют значительную роль в нашей повседневной жизни. С доступом к интернету стало возможным получать огромное количество информации, общаться с людьми со всего мира, учиться новым навыкам и развиваться.

Использование интернет-ресурсов в образовательном процессе позволяет обогатить учебную программу и сделать ее более интерактивной и увлекательной. Через интернет обучающиеся имеют доступ к разнообразным образовательным материалам, видеолекциям, электронным учебникам, онлайн-курсам и многому другому. Это позволяет им не только освоить новые знания, но и развить ключевые компетенции, необходимые для успешной жизни и работы в современном мире.

Ключевые компетенции, такие как критическое мышление, профессионализм, коммуникационные навыки, умение работать в коллективе, информационная грамотность и другие, являются

неотъемлемой частью современного образования. Использование интернет-ресурсов позволяет обучающимся развивать все эти навыки, так как они будут вынуждены анализировать информацию, оценивать ее достоверность и применять ее на практике. Кроме того, использование интернет-ресурсов в образовательном процессе позволяет учителям индивидуализировать обучение, учитывая особенности каждого ученика. Интернет-ресурсы предлагают разнообразные форматы обучения, которые позволяют каждому ученику найти подходящий для себя способ преподавания и освоения материала.

В современном обществе, где информация меняется очень быстро, формирование ключевых компетенций у обучающихся с использованием интернет-ресурсов становится все более важным. Это позволяет им быть готовыми к постоянным изменениям, адаптироваться к новым технологиям и успешно справляться со сложными задачами.

Изложенное выше свидетельствует, что тема формирования ключевых компетенций у обучающихся с использованием интернет-ресурсов является очень актуальной и важной в современном образовании. Она позволяет развивать навыки и знания, необходимые для успешной жизни в информационном обществе и обеспечивает учащимся возможность интегрироваться в современный мир.

Цель статьи заключается в системном описании и обосновании теоретических принципов эффективного использования ресурсов интернет-сети для формирования ключевых компетенций у обучающихся.

Материалы и методы. Основным методом исследования, использованный при написании данной статьи - анализ литературы и исследований. Автором был проведен обзор научной литературы и предыдущих исследований, связанных с формированием ключевых компетенций у обучающихся через использование интернет-ресурсов. Этот метод позволил составить теоретическую основу для исследования и показать, какие аспекты темы уже изучены, а какие являются незаполненными или требуют дальнейшего исследования. следующие методы исследования. Кроме того, в процессе исследования использовался метод наблюдения. Использование данного метода позволило оценить, как именно обучающиеся используют доступные ресурсы, какие компетенции развивают и как эти навыки применяются в практической деятельности.

Что касается источниковой базы исследования, то изучением вопросов развития ключевых компетенций учащихся занимались: А.П. Сидоренко, Н. К. Омаров, Ж. К. Адильбекова, Б. Т. Тасполатов, Е. С. Ромашевская, Н. А. Заводный и др. Однако на сегодняшнем этапе в методике преподавания еще недостаточно широко исследованы и описаны пути использования всемирной сети Интернет в учебном процессе, особенно в контексте формирования ключевых компетенций с помощью интернет-ресурсов.

Результаты и их обсуждение.

Современные модели развития ключевых компетенций основываются на принципах компетентностного подхода, суть которого заключается в том, что внимание акцентируется на результатах образования, причем, как результат рассматривается не сумма усвоенной информации, а способность человека эффективно действовать в различных профессиональных и жизненных ситуациях.

Компетентностный подход — это направленность образовательного процесса на достижение результатов, которыми являются иерархически подчиненные ключевая, общепредметная и предметная компетентности [1]. Результатом такого процесса учеными [2] считается формирование

общей компетентности человека, что является интегрированной характеристикой личности, которая формируется в процессе обучения и состоит из знаний, умений, отношений, опыта деятельности и поведенческих моделей личности.

Поэтому рассмотрим понятия «компетенция», «компетентный», «компетентность», предлагающий Современный толковый словарь под редакцией Д. Н. Ушакова [3]: компетенция – хорошая осведомленность с чем-либо; компетентный – тот, кто обладает знаниями в какой-либо отрасли, смысленный, квалифицированный; компетентность – осведомленность, способность реализовать свои возможности в определенной области. Казахские исследователи Н. К. Омаров, Ж. К. Адильбекова, Б. Т. Тасполатов [4] отмечают, что необходимо разграничивать понятия «компетенция» и «компетентность». По их мнению, понятие «компетенция» традиционно употребляется в значении «круг полномочий», а «компетентность» связывают со осведомленностью, авторитетностью, квалифицированностью. Е. С. Ромашевская и Н. А. Заводный также разделяют категории «компетенция» и «компетентность». Под компетенцией ученые подразумевают отчужденное, заранее заданное социальное требование (норму) к образовательной подготовке ребенка, необходимое для его эффективной деятельности в определенной сфере. Компетентность, как отмечают авторы, это – владение соответствующей компетенцией, вмещающей личностное отношение к ней и предмету деятельности, присущее личности воспитанника качество (совокупность качеств) и минимальный опыт его деятельности в определенной сфере [5].

Компетентностный подход акцентирует на способности применять полученные знания и решать проблемы, возникающие при определенных ситуациях: в познании и объяснении явлений действительности; при усвоении современных технологий; в отношениях с людьми, в этических нормах; в практической жизни; в эстетической оценке; в оценивании своей готовности к обучению; при решении проблем жизненного самоопределения. Следовательно, в случае компетентностного подхода основным образовательным результатом должна стать не система знаний, умений и навыков, а набор ключевых компетенций в интеллектуальной, коммуникативной, информационной, социальной и других сферах.

Базовым понятием компетентностного подхода признаются ключевые компетенции, понимаемые как способности, необходимые для личной реализации, развития, социализации, гражданской позиции и трудоустройства, и которые способны обеспечить личную реализацию и жизненный успех. Формирование ключевых компетенций у учащихся является ключевой задачей национальной системы образования, что закреплено в законодательстве.

Следовательно, ключевая компетенция — это объективная категория, фиксирующая общественно определенный комплекс определенного уровня знаний, умений, навыков, отношений, которые можно применить в широкой сфере деятельности человека (умение учиться, общекультурная, гражданская, здоровьесберегающая, социальная компетентность и компетентность по вопросам информационно-коммуникационных технологий) [2]. Ключевая компетенция: способствует достижению успехов в жизни; развитию качества общественных институтов; соответствует многообразным сферам жизни. Анализируя различные источники, можно определить следующий перечень ключевых компетенций обучающихся:

1. Умение учиться - эта компетенция, которая включает в себя способность обучающегося к самоорганизации, саморегуляции, постановке целей и планированию своей деятельности. Умение учиться также включает в себя навыки поиска и анализа информации, критического мышления, принятия решений и самооценки.

2. Общекультурная компетенция — это способность обучающегося к осмысленному восприятию и анализу культурных ценностей, норм и традиций. Общекультурная компетенция включает в себя

знание и понимание истории, литературы, искусства, религии, философии и других областей культуры. Она также включает в себя способность к межкультурному взаимодействию и толерантности.

3. Гражданская компетенция — это способность обучающегося к активному участию в общественной жизни, осознанному осуществлению своих прав и обязанностей, а также участию в принятии решений на основе демократических принципов. Гражданская компетенция включает в себя знание законов и правил общественной жизни, умение аргументировать свою позицию и участвовать в общественном дебате.

4. Предпринимательская компетенция — это способность обучающегося к предпринимательской деятельности, включающая умение принимать риски, искать и создавать новые возможности, развивать и реализовывать свои идеи. Предпринимательская компетенция включает в себя знание основ предпринимательства, умение разрабатывать бизнес-планы, работать в команде, принимать решения и решать проблемы.

5. Социальная компетенция — это способность обучающегося к эффективному взаимодействию с другими людьми, умение работать в коллективе, проявлять эмпатию и сотрудничать. Социальная компетенция включает в себя навыки коммуникации, лидерства, конфликтологии, умение строить отношения и решать проблемы в группе.

6. Компетентности по информационным и коммуникативным технологиям (ИКТ) — это способность обучающегося к использованию современных информационных и коммуникативных технологий для получения, обработки, передачи и представления информации. Компетентность по ИКТ включает в себя знание основ работы с компьютером, программного обеспечения, интернета, умение искать и оценивать информацию, а также эффективно коммуницировать и сотрудничать в виртуальном пространстве.

7. Здоровьесберегающая компетенция — это способность обучающегося к здоровому образу жизни, умение заботиться о своем физическом и психическом здоровье. Здоровьесберегающая компетенция включает в себя знание основ здорового питания, физической активности, гигиены, умение управлять своими эмоциями и стрессом, а также принимать ответственные решения в отношении своего здоровья.

Для формирования и развития ключевых компетенций нужно применять такие методы обучения, которые дают возможность активно взаимодействовать в образовательном процессе, вести диалог, дискуссию, принимать решения, выражать и защищать свою точку зрения. Лучше всего для этого подходят интернет-технологии.

В современном обществе информационно-коммуникативные технологии с каждым днем становятся неотъемлемой частью нашей жизни, средством общения все большего количества людей. Ресурсы сети Интернет являются бесценной базой для создания информационной среды, образования и самообразования, удовлетворения профессиональных и личных интересов и потребностей. Учитывая это, в последнее время большое внимание уделяют информатизации системы образования, включая и языковое образование.

Как информационная система Интернет предлагает своим пользователям множество информации и ресурсов. Базовый комплект услуг может включать:

- электронную почту (e-mail);
- видеоконференции (например, ZOOM, MS Teams, Google Meet, Skype);
- мессенджеры (например, Telegram, Viber, Messenger);
- возможность публикации собственной информации, создания сайтов (web-site), домашних страниц (homepage) и размещения на сервере;

- доступ к информационным ресурсам аудио -, видео - (YouTube, Tik Tok) и текстового характера;
- поисковые системы (Bing, Yahoo!, Baidu, Google, Shenma);
- разговоры в сети, в частности в социальных сетях Facebook, WhatsApp, Instagram, Twitter (chat).

Все эти возможности могут активно использоваться при формировании ключевых компетенций.

Так, в частности, овладение коммуникативной и межкультурной компетенциями невозможно без практики общения, и использование интернет-контента в этом случае просто необходимо. Виртуальная среда позволяет выйти за временные и пространственные рамки, дает возможность аутентичного общения с реальными собеседниками на актуальные для обеих сторон темы [6].

Можно привести несколько способов использования интернет-ресурсов в этом контексте:

- онлайн-коммуникация - обучающиеся могут использовать социальные сети, форумы, чаты и другие онлайн-платформы для общения с носителями языка и другими студентами из разных стран. Это помогает им развивать навыки общения на иностранном языке и понимание межкультурных различий.

- интернет-ресурсы для изучения языка. Существует множество онлайн-ресурсов, таких как языковые приложения, видеоуроки, аудиозаписи и интерактивные упражнения, которые помогают студентам улучшить свои языковые навыки. К примеру, Duolingo, Lingualeo, Engblog, Learn English Today и т.п. Данные интернет-ресурсы могут помогать изучать новые слова, грамматику и произношение, а также применять эти знания в практических ситуациях.

- виртуальные путешествия - с помощью интернета учащиеся могут познакомиться с культурой и традициями разных стран, не выезжая из дома. Они могут исследовать исторические и культурные достопримечательности, изучать местные обычаи и традиции, а также слушать и смотреть материалы о жизни в других странах.

- онлайн-проекты и сотрудничество - учащиеся могут участвовать в онлайн-проектах и сотрудничать с другими студентами из разных стран. Это помогает им развивать навыки работы в команде, обмена идеями и улучшать свою коммуникативную компетенцию.

- интернет-ресурсы для изучения межкультурной коммуникации. Существуют онлайн-курсы и ресурсы, которые помогают учащимся развивать межкультурную компетенцию. Они учат их понимать и уважать различия в культуре, общаться с людьми из разных культур и эффективно взаимодействовать с ними [7].

Одной из ключевых компетенций, которая может быть также успешно развита с использованием интернет-ресурсов является социальная компетенция. Существует множество онлайн-ресурсов, которые помогут учащимся развить навыки социальной компетентности. Например, существуют специальные веб-сайты и приложения, которые предлагают тренировки по развитию эмоционального интеллекта, навыков коммуникации, решения конфликтов и т.д. Учащиеся могут использовать интернет для изучения различных социальных тем, таких как культура, история, общественные проблемы и т.д. Это поможет им развить понимание и осознанность в отношении различных социальных вопросов и развить навыки критического мышления.

Важно помнить, что использование интернет-ресурсов должно быть осознанным и контролируемым. Учащиеся должны быть обучены правилам безопасности в интернете и использовать надежные и проверенные ресурсы. Также важно объяснить им, что онлайн-ресурсы не заменят реальные межличностные отношения и взаимодействие с другими людьми.

Кроме того, нельзя забывать, что интернет-это лишь вспомогательное техническое средство, продиктованное временем. Для достижения оптимальных результатов необходимо грамотно интегрировать его использование в обучающий процесс.

Большинство авторов статей предлагают интегрировать интернет в учебный процесс, сохраняя при этом традиционные средства обучения. По мнению Б. В. Гаврилова, «использование интернета на уроке не должно быть самоцелью. Чтобы правильно определить место и роль интернета при изучении иностранного языка, необходимо найти для себя четкие ответы на вопросы: для кого, для чего, когда, в каком объеме он должен использоваться» [8]. Найти ответы на эти вопросы необходимо на этапе подготовки к уроку, исходя из его типа, цели и ожидаемых результатов.

Роль учителя при использовании онлайн-ресурсов в учебном процессе является одной из самых обсуждаемых проблем. Нельзя не согласиться с учеными, которые считают, что работа с Интернетом предъявляет очень высокие требования к личностным качествам, профессиональной подготовке учителя [9]. В зависимости от степени участия учителя выделяют три типа уроков: с доминирующей ролью учителя, координирующей ролью и преобладающей ролью ученика. Вполне обоснованное предпочтение стоит отдавать последнему подходу, основанному на проектной деятельности учащихся, однако при этом он не уменьшает стоимости двух других на определенных этапах обучения, показывая возможность их использования в зависимости от уровня учащихся, темы и подбора сайтов.

Для эффективной организации такой деятельности необходимо выяснить, какие есть формы работы с интернет-контентом и насколько они целесообразны и эффективны, в зависимости от цели урока. Современные методисты предлагают следующие формы работы с интернет-контентом [10]:

1. использование ресурсов интернета при изучении новой темы (подбор дополнительного материала, наглядности, видео - и аудиофрагментов. Учитель объясняет ученикам цель и задачи, раздает/ рассылает карточки с заданиями и адресами сайтов, ученики должны посмотреть материал, отобрать нужное и предложить для использования при изучении темы).

2. самостоятельная или групповая работа учащихся с интернет-ресурсами для подготовки докладов, сообщений (активное использование указанных выше поисковых систем).

3. участие в международных проектах (подбор тем проектов, которые вписываются в программу, имеют связь с событиями города, школы).

4. переписка по электронной почте (этот вид деятельности требует определенной технической подготовки, желательно, чтобы у каждого ученика был собственный почтовый ящик).

5. создание собственных сайтов (эта форма имеет успех за рубежом, но для казахстанских школ пока является достаточно сложной (по нашему мнению, может быть все же применена в старших классах лицеев так называемого «информационного» профиля)).

6. общение учителя с коллегами, обмен опытом, создание сетевого взаимодействия между педагогами из любых стран.

Можно дополнить этот список возможностями, связанными с дистанционным обучением через Интернет, а также участием в различных конкурсах, в текстовых и голосовых чатах, прохождения онлайн тестирований. В этом контексте полезными могут быть следующие интернет-ресурсы: Google Формы (<https://docs.google.com/forms>), Online Test Pad (<https://onlinetestpad.com/ua>) и Kahoot (<https://kahoot.com>).

Google Form — это приложение Google, с помощью которого можно легко и быстро создавать формы для опроса, анкетирования, тестирования, обратной связи и многого другого. Каждая форма представляет собой веб-страницу, на которой размещается анкета или квиз. Этот сервис имеет ряд преимуществ: бесплатность, простота в использовании, мобильность, возможность встраивания формы в сайт или блог, надежность и автоматизированность и тому подобное. С помощью этого сервиса социальные педагоги смогут быстро провести опрос или тестирование. Результаты можно посмотреть в диаграммах или Google-Таблицах, что очень удобно и читабельно.

Online Test Pad — бесплатный универсальный конструктор, в котором можно создавать тесты разного типа (психологические, личностные, простые образовательные тесты), что является важным для социального педагога. Он имеет русский интерфейс, интерактивность, возможность использования изображений, видео, символов. Его особенностью является возможность создавать психологические и личностные тесты, проведение которых является неотъемлемой частью работы социального педагога.

Kahoot — бесплатное англоязычное мобильное приложение для создания опросов, викторин, тестов, обратной связи. Интуитивно простой и понятный для применения, предоставляет возможность выбрать язык для ввода вопросов, в т. ч. и русских, имеет доступ к уже созданным викторинам или опросам, есть возможность копировать и редактировать тесты. Работа с этим сервисом сводится к интересной игре в реальном времени, но можно и назначать игру на определенный период.

Интернет-ресурс LearningApps (<https://learningapps.org>) — это удобный, простой в применении онлайн-сервис для создания интерактивных упражнений. Его использование будет способствовать лучшему восприятию материала, повышению познавательного интереса, формированию умений как самостоятельной, так и совместной работы и тому подобное. Преимуществами использования LearningApps является экономия времени, развитие логического мышления, внимания, памяти, возможность не только создавать разнообразные упражнения, но и использовать уже имеющиеся, копировать упражнения других пользователей. Это один из эффективных методов организации активной групповой и индивидуальной работы.

Учитывая стремительное развитие компьютерных технологий в последнее время, увеличение скорости работы Интернета, к этим возможностям мы бы хотели добавить использование веб-камер во время Zoom-конференций, в целом общение в режиме онлайн, проведение видеоуроков и тому подобное.

На основе методических трудов можно выделить следующую последовательность разработки задач на основе интернет-ресурсов:

- Просмотр учебного курса и выделение заданий, которые не имеют успеха на уроках в определенном классе, которые не мотивируют учащихся и не вызывают у них интереса.

- Анализ недостатков этих задач, продумайте, поиск способов улучшения их с помощью ресурсов интернета. Нет одного правильного средства для всех заданий или для всех учеников, поэтому нужно экспериментировать, проявить фантазию, создать дифференцированные, возможно, индивидуальные задания.

- После определения путей применения, разработки задач стоит найти отрасль или сайт, который возможно использовать, например: чат, рассылка, веб-сайт. Необходимо разработать соответствующие критерии для оценки и выбора сайтов. Это зависит от ситуации и от того, как планируется применение интернет-ресурсов. Полезные критерии могут включать оценку элементов руководства, таких как содержание, доступность и ценность для достижения поставленной цели, функциональные элементы, элементы дизайна, такие как скорость и гибкость, удобство использования.

- Выбрав интернет-ресурс, можно перейти к этапу проектирования задач, которые будут соответствовать как целям, так и выбранному заданию.

Разрабатывая задачу, нужно помнить, что она не должна просто интерпретировать то, что можно было бы сделать и без интернета. Учащиеся значительно выигрывают в том случае, если упражнения тренируют различные виды обучения, дают реальную возможность для коммуникации и способствуют взаимодействию и сотрудничеству. Задания должны давать учащимся возможность

оценивать, рецензировать, публиковать, сравнивать, моделировать, создавать, исследовать, выдвигать гипотезы, организовывать, спорить, брать интервью, слушать, смотреть, наблюдать, пересказывать, экспериментировать, играть и делать доклады. В этом случае задания такого типа будут способствовать формированию и развитию информационной компетенции учащихся. Можно создать множество заданий разного уровня сложности для развития навыков устной речи, письма и аудирования.

Организация интернет-задач обычно проходит в три этапа (Гаврилов, 2016: 6):

1. Подготовка-развитие навыков говорения, актуализация ранее полученных знаний, изучение лексики, мотивация и настройка учащихся на дальнейшую работу, введение в тему.

2. Работа в сети Интернет-поиск в сети, чтение и письмо, обработка специфической информации и занесение ее в бланки ответов, поиск ответов на вопросы и тому подобное. На этом этапе ученики должны четко понимать, что им нужно сделать и сколько времени у них есть на выполнение задания.

3. Работа в классе вне сети Интернет-обмен полученной информацией, обсуждение того, что ученики нашли, узнали, выполнили или не выполнили во время работы в сети.

Для учителей, решивших использовать задания с использованием интернет-ресурсов, можно дать следующие советы:

- Каждый раз, когда учитель использует информационно-коммуникативные технологии на уроке, он должен иметь запасной план проведения уроков, если техника выйдет из строя, не будет работать сайт из-за некачественной интернет-связи или отключат электроэнергию.

- На уроке можно организовать работу непосредственно в сети Интернет, а можно загрузить несколько страниц или необходимую часть сайта на диск. Лучше, если задания будут предусматривать парную или групповую работу, так как это способствует развитию навыков коммуникации, обучению сотрудничеству и предотвращает эффект, когда компьютер становится препятствием для общения в классе.

- В компьютерном классе должно быть свободное пространство, которое должно увеличиваться в зависимости от количества учеников. Идеальный класс должен иметь место, свободное от компьютеров, для групповой работы, обсуждения или работы над другими задачами. Оборудование и столы не должны мешать зрительному контакту учителя с классом, работе с доской или перемещению между группами.

Заключение. Подводя итоги данного исследования, можно сделать вывод, что формирование ключевых компетенций обучающихся способствует повышению уровня образованности, необходимого для самореализации, успешной жизни в современных условиях. Интернет-ресурсы являются оптимальными формами развития ключевых компетенций, поскольку активизируют диалог между преподавателем и учениками, переориентируя образовательный процесс на взаимодействие всех участников обучения, побуждение их для совместного решения проблемы.

Таким образом, все преимущества работы с использованием интернет-контента для формирования ключевых компетенций обучающихся, на наш взгляд, очевидны. Однако, планируя и готовясь к уроку с использованием сети Интернет, учитель должен всегда оценивать, насколько это оправдано и нет ли других, более эффективных средств достижения поставленной цели. Организуя работу на основе интернета, стоит помнить, что она требует тщательного отбора педагогом материалов, предварительной их обработки и, конечно, современных педагогических технологий, которые соответствуют принципам лично ориентированного обучения и, соответственно, проблемной направленности всего процесса, в противном случае существует вероятность того, что технократический подход, то есть увлечение использованием информационных технологий ради них самих, сместит в сторону цели обучения, их специфику.

Список использованной литературы:

1. Сидоренко А. П. Задачи современного образования при изучении компетентного подхода в школьном образовании // Филология. – 2023. – № 4(46). – С. 32-41.
2. Сысоев О. А. Реализация компетентного подхода в образовании как педагогическая проблема // Студенческий вестник. – 2021. – № 28-1(173). – С. 43-44.
3. Ушаков Д. Н. Толковый словарь современного русского языка. – М. : Аделант, 2015. - 799 с.
4. Особенности компетентного подхода в образовании / Н. К. Омаров, Ж. К. Адильбекова, Б. Т. Тасполатов [и др.] // Вестник науки и образования. – 2021. – № 7-2(110). – С. 15-17.
5. Ромашевская Е. С., Заводный Н. А. К вопросу о развитии теории компетентного подхода в современном образовании // Европейский журнал социальных наук. – 2018. – № 8. – С. 308-316.
6. Шукшина Ю. А., Сульдина О. В. Образование XXI века: ключевые компетенции и новая грамотность // Гуманитарные науки и образование. – 2019. – Т. 10, № 1(37). – С. 90-94.
7. Редина Н. А. Использование интернет-ресурсов в развитии ключевых компетенций обучающихся // Молодой ученый. – 2018. – № 39(225). – С. 184-187.
8. Федоренко И. Н. Цифровые информационные решения в электронном обучении // Научно-техническая информация. Серия 1: Организация и методика информационной работы. – 2021. – № 8. – С. 16-20.
9. Куламихина И. В. О роли информационно-коммуникационных технологий в развитии коммуникативной компетенции обучающихся вуза // Электронный научно-методический журнал Омского ГАУ. – 2019. – № 2(17). – С. 31.
10. Синева Л. С. Формирование ключевых образовательных компетенций старшеклассников ресурсами сети Интернет : диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук, 2018. – 344 с.

КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ТІЛ ҮЙРЕТУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛАР ПОЛИАЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИИ В ОБУЧЕНИИ К ЯЗЫКАМ MULTILINGUAL EDUCATION AND INNOVATIONS IN LEARNING LANGUAGES

ӘОЖ: 81'0;373.1.02

Сариева А.К.¹, Ергалиева А.Н.²

¹аға оқытушы, ²п.ғ.к., қауымдасқан профессор
^{1,2}ҚР ҰҚК Шекара академиясы, Алматы қ., Қазақстан

ЖАҢА ТӘСІЛДЕР КОНТЕКСТІНДЕГІ ОҚУ ҮРДСІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Аңдатпа

Мақалада қазіргі білім беру теориясы мен практикасындағы құзыреттілік көзқарас тұрғысынан оқу процесін талдау ұсынылған. Бүгінгі таңда құзыретті білім беру мазмұнына қажетті өзгерістер енгізу, оны әртүрлі өмірлік маңызды жағдайларда қолдану, зерттеу нәтижелерін негіздеу немесе жоққа шығару, ұсыныстар, дәлелдер мен қорытындылар шығару дағдыларын қалыптастыру ұсынылады. Білім беру сапасын өзін-өзі ұйымдастырудың және басқарудың түбегейлі жаңа жүйесі мұғалімнің шығармашылық тәсілі мен білім беру процесіне ғана емес, сонымен қатар мұғалімнің іс-әрекетін белгілі бір алгоритмдеуге және білім алушының құзыреттілік дайындық деңгейін бағалауға қойылатын талаптарды стандарттауға негізделуі керек.

Кілт сөздер: құзыреттілік тәсіл, оқыту, оқу процесін ұйымдастыру, педагог, білім беруді басқару.

Сариева А. К.¹, Ергалиева А.Н.²

¹старший преподаватель, ²к.п.н., асс.профессор
^{1,2}Пограничная академия КНБ РК, г.Алматы, Казахстан

ОСОБЕННОСТИ ПРОЦЕССА ОБУЧЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ НОВЫХ ПОДХОДОВ

Аннотация

В статье представлен анализ процесса обучения с позиции компетентностного подхода в теории и практике современного образования. На сегодняшний день представляется необходимое внесение изменений в содержание компетентностного образования, его использование в различных жизненных важных ситуациях, формирование умений обосновывать или опровергать результаты исследований, высказывать предложения, аргументы и выводы. Принципиально новая система самоорганизации и управления качеством образования должна опираться не только на творческий подход педагога и образовательного процесса, но и на определенную алгоритмизацию деятельности педагога и стандартизации требований к оценке уровня компетентностной подготовки обучаемого.

Ключевые слова: компетентностный подход, обучение, организация процесса обучения, педагог, управление образованием.

Sariev A. K.¹, Yergaliyeva A.N.²

¹senior teacher, ²candidate of pedagogical sciences, ass.professor
^{1,2}Academy of the National Security Committee of the RK, Almaty, Kazakhstan

FEATURES OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE CONTEXT OF NEW APPROACHES

Abstract

The article presents an analysis of the learning process from the perspective of the competence approach in the theory and practice of modern education. To date, it seems necessary to make changes to the content of competence-based education, its use in various important life situations, the formation of skills to justify or refute research results, to make suggestions, arguments and conclusions. A fundamentally new system of self-organization and quality management of education should be based not only on the creative approach of the teacher and the educational process, but also on a certain algorithmization of the teacher's activities and standardization of requirements for assessing the level of competence training of the student.

Keywords: competence approach, training, organization of the learning process, teacher, education management.

Кіріспе. Соңғы он жылда технологиялар мен білімнің жаңаруын жеделдету, байланыс тәсілдерін өзгерту айқындалуда. Жаңа когнитивтік құралдардың пайда болуымен (әлеуметтік желілер, зерттеу желілері, виртуалды зертханалар, қашықтықтан оқыту курстары, тәжірибе қоғамдастықтары және т.б.), бұл ұзақ мерзімді ескере отырып, жаңартылуы тиіс жоғары мектепте білім беру моделін сапалы өзгерту қажеттілігін тудырады. Аталған тенденциялар инновациялық білім беру жағдайында шет тіліндегі білім берудің жаңа парадигмасын дамытудың негізгі бағыттарын анықтайды.

Жоғары білім беру мақсатының күрделенуіне байланысты отандық жоғары оқу орындары әлемдік жетекші ғылыми-зерттеу мекемелерінің тізіміне кірілуде. Сонымен қатар, олар күшті серпіліс жасап бірегей бренд орталықтарына айналады. Білім беру жүйесін инновациялық экономика үшін элиталық кадрларды даярлауға қайта құру қажет, яғни қазіргі терминологияда "Құзыретті қызметкер" деп аталатын жаһандық ортаның өзгермелі жағдайларына икемді бейімделе алатындар маман немесе трансфессионал, кәсіби шебер мамандарды дайындау, бір жағынан тереңдетілген теориялық біліммен шындалған, екінші жағынан өзара әрекеттесу процесін тиімді құра отырып, ақпаратпен және адамдармен жұмыс істеу қабілеті ерекшеленеді. Қазіргі көпмәдениетті ақпараттық қоғамда білім беру және кәсіби ұтқырлықтың, субъективті және мансаптық өсудің шарты ретінде шет тілін меңгеру сұранысқа ие.

Жоғары кәсіптік мектептің шет тіліндегі білім берудің мақсатты және мазмұнды аспектілерінің ерекшелігі - әлеуметтік-мәдени және педагогикалық инновациялар контекстінде білім алушы жаңа білім беру моделінің орталық элементі ретінде білім беру процесінің субъектісі және мәдениетаралық коммуникацияның субъектісі ретінде әрекет ететіндігімен анықталады.

Қазақстандық жоғары кәсіптік мектептің білім беру жүйесін құзыреттілік тәсілге бағдарлау, мәдениетаралық деңгейде адамның қабілетін қалыптастыру, яғни шет тілдерін оқыту арқылы студенттердің мәдениетаралық құзыреттілігін қалыптастыру өзіндік көрініс табады. Тұлғаға бағдарланған тәсілді қолдану және креативті түрде репродуктивті парадигманы қалыптастыру тек қазақ тілінде ғана емес, сонымен қатар шет тілін оқытуда білімде және коммуникацияның салаларында халықаралық қарым-қатынас тілі ретінде үлкен көлемдегі ақпаратпен өз бетінше жұмыс атқарады, соның аясында белсенді сыни ойлайтын тұлғаны дамытуға бағытталуы тиіс.

Жоғары кәсіптік мектептегі жаңа шет тілді білім беру жүйесінің дәстүрліден түбегейлі айырмашылығы – қызметтің басымдылығы немесе үстемділігі, құзыреттілік тәсілі, оның қуатты технологиялық негізі және жеке, коммуникативті және мәдениетаралық бағдары болып табылады.

Зерттеудің өзектілігі. Қазіргі қоғамдағы экономикалық, әлеуметтік және қоғамдық-саяси өзгерістер білім мен тәрбие парадигмасында айтарлықтай өзгерістерге әкеледі. Ақпараттық қоғамға көшу жаңа әлемдік кеңістікте табысты жұмыс істеуге мүмкіндік беретін тұлғаның коммуникативтік қабілеттерін сапалы дамытуды талап етеді. Ресейдегі жоғары білім беруді реформалау шет тіліндегі

білім беру мазмұнының өзгеруімен (Е.И. Пассов) және білім алушының жеке басының дамуына және оның тиімді мәдениетаралық коммуникация стратегияларын игеруіне ықпал ететін педагогикалық жағдайлар жасаумен байланысты.

«Жаңа тәсілдер контекстіндегі оқу процесінің ерекшеліктері» атты монография тақырыбы таңдаудың себебі, шет тіліндегі білім берудің жаңа парадигмасын дамытудың негізгі бағыттарын зерттеу көзделеді. Шет тіліндегі білім - бұл қоғамдық интеллекттің көбеюінің жетекші механизмі, ал оның құрылымында ғылым мен мәдениеттің көбею механизмі ретінде жоғары білім негізгі позицияны алады.

Қазіргі қоғамға жеке тұлғаның шығармашылық ойлау стилінің тұрақты компоненттерін дамытатын интеллектуалды және психологиялық даму жүйесі қажет. Оның интеллектуалды жүйе ретіндегі басты ерекшелігі - кез-келген мәселелерді талдай білу, жүйелік байланыстарды орнату, қайшылықтарды анықтау, олар үшін идеалды деңгейде шешімдерін табу, осындай шешімдерді дамытудың мүмкін нұсқаларын болжау және т. б.

Түлектерді даярлауға қойылатын талаптар саласындағы соңғы жалпыеуропалық үрдістерді ескере отырып, бүгінгі таңда білім беру мақсаты - білімді беру және жинақтау ретінде ғана емес, адамды интерактивті қоғамдағы нақты кәсіби қызметке дайындайтын негізгі құзыреттерді қалыптастыру ретінде қарастырылады. Шет тілі бүгінде кәсіби қызмет саласындағы екінші жұмыс тілі болып табылады, ал ана тілі және шет тілінде жазбаша және ауызша сөйлеу қабілеті кәсіби қызметкердің кәсіби құзыретіне кіреді.

Зерттеу әдіснамасы. ХХІ ғасырдағы тілдік білім берудің заманауи тенденцияларын қарастырамыз және ақпараттық қоғам деп аталатын қоғамда өмір сүріп жатқан адамның шет тілін меңгеруінің ерекшеліктерін анықтаймыз, бұл жаһандану қоғамында адам өмір сүруге және өзінің кәсіби қызметін тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік беретін арнайы дағдылар мен құзыреттілікті меңгеруге ықпалын берері сөзсіз.

Шет тіліндегі білім беруді жаңғыртуда біз жоғары кәсіптік мектепте шет тілін оқыту әдістемесінің инновациялық компонентіне аса мән береміз. Тұлғаны үздіксіз өзін-өзі жетілдіруге дайындау үшін жоғары мектепте шет тілін оқыту жүйесінде бірқатар аспектілерді өзгерту қажет. Мәдениетаралық контексті ескере отырып, тілді, мәдениетті және кәсіби коммуникацияның ерекшеліктерін зерттеудің қазіргі заманғы міндеттерін шешу, заманауи білім беру жағдайында шет тіліндегі білім берудің тиімді моделін құруға бағытталған, студенттердің танымдық, коммуникативті және шығармашылық әлеуетін, құзыреттілігі мен бәсекеге қабілеттілігін арттыратын қазіргі заманғы шет тіліндегі білім берудің когнитивті-коммуникативті әдіснамасы тұрғысынан нақты болып көрінеді.

Қалыптасқан әлеуметтік-экономикалық жағдайларда "шет тілі" пәнінің әлеуетін пайдалана отырып, ХХІ ғасырдың сұранысқа ие құзыреттерін дамытуға ықпал ететін шет тілін оқыту әдістемесі үшін оқытудың инновациялық стратегиялары мен технологияларын іздеуге мәжбүр етеді.

Зерттеу нәтижелері және оларды талқылау. Ғаламдық коммуникация, сондай-ақ олардың одан әрі өзін-өзі дамытуына ықпал ету, өзін-өзі тәрбиелеу және кәсіби өсуіне ықпал етеді. Бұл ретте шет тілі оқытушыларының кәсіби қызметінде екі негізгі функцияны орындауға шақырылады, яғни тілдік қарым-қатынас құралы (ауызша және жазбаша түрде), сондай-ақ өзінің кәсіби деңгейін жетілдіру құралы болу тиіс. Тілдік қарым-қатынас құралы кесте 1-де көрсетілген.

Кесте 1

Кесте 1. Тілдік қарым-қатынас құралы

Жоғары оқу орнында осы позициялардан кәсіптік бағдарланған дайындық жоғары мамандандырылған даярлықтың негізін құрайтын салалардағы студенттердің білімінің, іскерлігі мен дағдыларының жоғары деңгейін қамтамасыз етіп қана қоймай, сонымен қатар олардың практикалық, теориялық және зерттеу міндеттерін шешу процесінде шет тіліндегі басқа лингвистикалық-әлеуметтік-мәдени қауымдастықтардың өкілдерімен қарым-қатынас жағдайында кәсіби қызметті орындауға дайындығын қалыптастыруы керек.

Шет тілін оқыту күрделі психофизиологиялық және психологиялық-педагогикалық үрдіс болғандықтан, ол тілді тек белгілер жүйесі, ойларды білдіру құралдары жиынтығы ретінде ғана емес, сонымен қатар қоршаған әлем туралы ақпаратты өңдеуге қатысатын адамның коммуникативті-когнитивті жүйесі ретінде, әлем туралы білімді реттеуге және үйлестіруге арналған дүниетанымды қалыптастыруға негізделуі керек. Сондай-ақ адамның объективті шындықты түсінуін дамытуға, оның танымдық қабілеттерін белсендіруге ықпал ететін құрал ретінде, аналитикалық ойлауды дамыту және шығармашылық әлеуетті іске асыру көзделеді.

Тәсіл - оқыту қызметінің негізі. Бұл белгілі бір білім саласындағы зерттеудің ең жалпы әдіснамалық негізі көрініс табатын тәсіл деңгейінде. Б. А. Глухов пен А. Н. Щукиннің пікірімен келісе отырып, біз бұл тәсілді шет тілдерін оқыту әдістемесінің негізгі категориясы ретінде қарастырамыз, оқыту стратегиясын және тілдің табиғаты мен шет тілін оқытудың табиғаты туралы барлық теориялық білім базасын анықтаймыз[1].

Оқыту тәсілі - тілді оқыту жүйесінің ажырамас құрамдас бөлігі болып табылады және оқыту процесінің тактикалық моделі бола отырып, сол немесе басқа тәсілді жүзеге асыратын оқыту әдістері мен тәсілдерін таңдауға негізі болады. Шет тілін оқыту әдістемесі қолданбалы ғылым болғандықтан, әдістеме шеңберіндегі оқытудың әрбір тәсілі оған қатысты негізгі білім салаларының жай-күйін көрсетеді: лингвистика, психология, педагогика, психолінгвистика және т.б. Сондықтан, отандық және ресейлік шет тілін оқыту әдістемеді тәсілдерді анықтайтын үш компонентті қарастыру болады: лингвистикалық, дидактикалық және психолінгвистикалық негіздері практикалық оқыту қызметінің компоненттерін құрайды.

Тәсілдердің әрқайсысы белгілі бір ғылыми бағытта жүретін процестерді көрсетудің нәтижесі болып табылады: психологиядағы психикалық процестер, педагогика бөлімі ретінде дидактикадағы дидактикалық факторлар, лингвистикадағы лингвистикалық құбылыстар, психолінгвистикадағы психолінгвистикалық құбылыстар, физиологиядағы физиологиялық процестер, әлеуметтанудағы әлеуметтік факторлар және т. б. Осылайша, оқыту тәсілдерін педагогика тұрғысынан бөліп көрсетуге болады. нақты жағдайда шет тілі мұғалімінің кәсіби қызметі туралы идеяларды дамытуға үлес қосатын ғылымның көзқарас болып табылады. Әдістеменің ғылым ретінде және практикалық қызмет ретінде ғылыми-әдіснамалық өрісі дамиды.

Шет тілін оқыту әдістемесінің тарихындағы ретроспективті контексте біз осы негіздерде белгілі бір уақытта басым болған келесі тәсілдерді бөліп көрсете аламыз: лингвистика тұрғысынан – құрылымдық, функционалдық, жүйелік, лексикалық және т. б.; психолінгвистика тұрғысынан – белсенді, коммуникативті, жеке-белсенді; психология тұрғысынан – бихевиористік, саналы (когнитивті), интуитивті; педагогика тұрғысынан-танымдық, дамытушылық, белсенді, саралау, құзыреттілік және т.б. Егер сіз шет тілін оқыту әдістемесі пәнінің мәнін қайта бағалауға айтарлықтай әсер ететін ғылымдар тізімін жалғастырсаңыз, онда оған мәдениеттану да енгізіліп, сәйкесінше мәдениеттану, лингвистикалық және социолінгвистикалық тәсілдерді бөліп көрсету керек.

Қазіргі әлемде құбылыстар мен процестердің өзара байланысты болады, бұл сөзсіз халықаралық байланыстардың үнемі кеңеюіне әкеледі. Жаһандық ақпараттық қоғамның қалыптасуынан туындаған мәдениетаралық коммуникация, қазіргі кезеңде шет тілді білім берудің басым бағыты ретінде қарастырылады. Ашық әлемдік қоғамдастықтың интерактивтілігі қазіргі адамнан мәдениетаралық құзыреттілікті талап етеді. Жаңа әлеуметтік-мәдени шындықтарды ескере отырып, әлемдік педагогикалық ой шет тілдерін оқытудың мазмұны мен әдістерін өзгерте отырып, тиісті білім беру стратегиясын әзірлейді.

Шет тілін оқыту модельдерінің бірқатар зерттеушілері (У.Макки, Х.Штерн, Р.Стивенс, С.Г.Тер-Минасова, В.В.Сафонова және т. б.) әлеуметтік-мәдени факторларды ескере отырып, әдістемелік жүйені модельдеуде азды-көпті маңызды рөл атқаратын кейбір элементтерді анықтады. Авторлар шет тілін оқытудың әдістемелік жүйесін тіл мен мәдениетті оқыту бағытымен модельдейтін жұмыстарды талдауы, бұл қазіргі тіл білімінің перспективалық бағыты екенін көрсетеді. Тіл педагогикасында ол мәдениеттану немесе әлеуметтік-мәдени тәсілі (sociocultural approach) деп аталды.

1990 жылдар біздің елде осы тәсілдің пайда болуының негізі болды. Бұл тәсілдің негізін қалаушылар: Г.Д.Томахин, Е.М.Верещагин, В.Г.Костомаров, И.Л. Бим, В.П. Фурманова, В.В. Сафонова және т.б. С.Г.Тер-Минасованың пайымдауынша, "шет тілінің әрбір сабағы – мәдениеттің қиылысы және мәдениетаралық коммуникация практикасы - деп тұжырымдады[2]". Бұл мағынада оқытудың жаңа әдіснамалық негізі – тұлғааралық өзара әрекеттесу мәдениетін саналы және мақсатты дамытуды көздейтін мәдениетаралық білім беру философиясы болып танылды.

Қазіргі уақытта оқытудағы әлеуметтік-мәдени тәсілді әзірлеу және қазіргі уақытта оқытудағы әлеуметтік-мәдени тәсілдің ғылыми негіздемесі қалаушы жетекші маман В.В. Сафонова осы оқыту стратегиясының әлеуметтік-педагогикалық және әдістемелік доминанттарын сипаттады. Негізгі принциптер ретінде ол мәдени әртүрлілік принципі деп аталады, яғни адамның жағдайын есепке алу, осы қоғамдастықтың мәдениетін есепке алу принципі және мәдениеттер диалогын жүргізуді қарастырды[3]. Әлеуметтік-мәдени тәсілді оқытуда қолдана отырып мәдениеттану ақпараттық жоспарын құруға, мәдениетаралық тілдік кедергілерді жеңуге, этносаралық және ұлттық кедергілерді еңсеруге, білім алушыларды бейбітшілік рухында және мәдениеттер диалогы контекстінде тәрбиелеуге мүмкіндік береді.

Бұл тәсілмен оқытудың мақсаты дәстүрлі түрде шет тілді қарым – қатынасты игеру ғана емес, ал мәдениетаралық қарым-қатынасты оқыту, негізгі міндет қана емес, сонымен қатар қарым – қатынас құралы ретінде шет тілін практикалық меңгеруге үйрету керек, студенттердің әлеуметтік-мәдени көкжиегін дамыту, коммуникативті әлеуеті, сөйлеу әдептілігі, әр түрлі көзқарастар мен сенімдердегі адамдармен бірлесіп әрекет етуге дайындық пен қабілеттер қарастырылады.

Алайда, "геоэкономикалық әлемнің" қалыптасуы жағдайында мемлекеттердің дәстүрлі геосаяси шекаралары бұлыңғыр болады, мәдени-лингвистикалық айырмашылықтар алдында ауытқушылықтар кездеседі. Н. Д. Галскова атап өткендей, қазіргі адам үшін ана тілі мен оның сөйлеушісінің мәдениетіне байланысты айырмашылықтарды жеңе білу маңызды. Бұған әр түрлі қоғам өкілдерінің тілі мен этномәдени ерекшеліктерін өзара әрекеттесе білуге ықпал етеді[4].

Қазіргі қоғамның дамуындағы осы тенденцияларды қабылдай отырып, П. В. Сысоев көпмәдениетті әлемнің жағдайларын шет тілдерін оқыту әдістемесіне қолданып, тілдік көпмәдениетті білім беру тұжырымдамасын жасады. Осы тұжырымдамаға сәйкес шет тілін үйрену адамның әртүрлі мәдениеттерді тануына жағдай жасайды. Әдістеме тұрғысынан алғанда, білім алушыны әлемнің

мәдени өзгергіштігі туралы хабардар етудің дидактикалық құралдарының бірі білім алушыны әлемнің мәдени вариативтілігін түсінуге және қазіргі көпмәдениетті әлемде үйлесімді өмір сүрудің жеке тәсілдерін жасауға баулудың дидактикалық құралдарының бірі-білім алушыны "оқытылатын шет тілі құралдарымен белсенді және толыққанды ынтымақтастыққа" мақсатты түрде дайындауға бағытталды[5].

Қазіргі қоғамның дамуындағы осы тенденцияларды қабылдай отырып, П.В. Сысоевтің көпмәдениетті тілдік білім беру тұжырымдамасы мәдени вариация принципін және мәдени рефлексия принципін қамтиды, бұл бұрын бөлінген принциптермен бірге оқу процесін әлеуметтік мәдени кеңістікті кеңейтуге ғана емес бағыттауға мүмкіндік береді, білім алушылардың өзіндік планетарлық ойлауын дамыту, сонымен қатар "зерттелетін мәдениеттер спектрінде" өз орнын анықтауға ықпал ету, жалпыадамзаттық құндылықтарды түсіну, сондай-ақ ғаламдық жалпыадамзаттық процестердегі өзіндік рөлі мен қызметін түсінуге, сондай-ақ ғаламдық жалпыадамзаттық процестегі өзіндік рөлі мен функциясын білуге мүмкіндік береді[6].

ҚР Білім туралы 27.07.2007 жылғы № 319-III Заңына және білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың қағидаттарына сәйкес білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың негізгі қағидаттары ескеріледі[7]:

- 1) Сапалы білім алуға барлығының құқықтарының теңдігі;
- 2) білім беру жүйесін дамытудың басымдығы;
- 3) әрбір адамның зияткерлік дамуын, психофизиологиялық және жеке ерекшеліктерін ескере отырып, халық үшін барлық деңгейдегі білім берудің қолжетімділігі;
- 4) білім берудің зайырлы, гуманистік және дамытушылық сипаты, азаматтық және ұлттық құндылықтардың, адам өмірі мен денсаулығының, тұлғаның еркін дамуының басымдығы;
- 5) адамның құқықтары мен бостандықтарын құрметтеуі;
- 6) жеке тұлғаның білімін ынталандыру және дарындылықты дамытуы;
- 7) оның деңгейлерінің сабақтастығын қамтамасыз ететін білім беру процесінің үздіксіздігі;
- 8) оқыту, тәрбиелеу және дамыту бірлігі;
- 9) білім беруді басқарудың демократиялық сипаты, білім беру жүйесі қызметінің ашықтығы;
- 10) меншік нысандары, оқыту және тәрбиелеу нысандары, білім беру бағыттары бойынша білім беру ұйымдарының әртүрлілігі.

Білім беруді ізгілендіру қажеттілігі оқытудың, оның ішінде шет тілін оқытудың барлық заманауи тәсілдерін айқындайтын тұлғаға бағытталған білім беру парадигмасын бірінші орынға қою үрдісінде көрініс табады. Г.В.Елизарованың айтуынша, шет тілінде білім берудегі педагогикалық процеске қойылатын заманауи талаптар, "шет тілі" оқыту процесінде жеке тұлғаға әсер етуі керек, нәтижесінде ол өзін-өзі дамытатын эмоционалды жетілген интеллектуалды-танымдық дағдыны қалыптасады, ақпаратты іздеудің, өңдеудің және практикалық қолданудың бірегей құралдарын анықтау немесе құру арқылы күтпеген мәдени-шартты қарым-қатынас жағдайларын шешуге қабілетті [8]". Тұлғаға бағытталған тәсілдердің компоненті төменде 2 кестеде көрсетілген.

Кесте 2

Кесте 2. Тұлғаға бағытталған тәсілдің негізгі компоненттері

М.М. Зиновкина креативті педагогикалық жүйенің негізгі педагогикалық идеялары мен қағидаларын блоктар түрінде қарастырады:

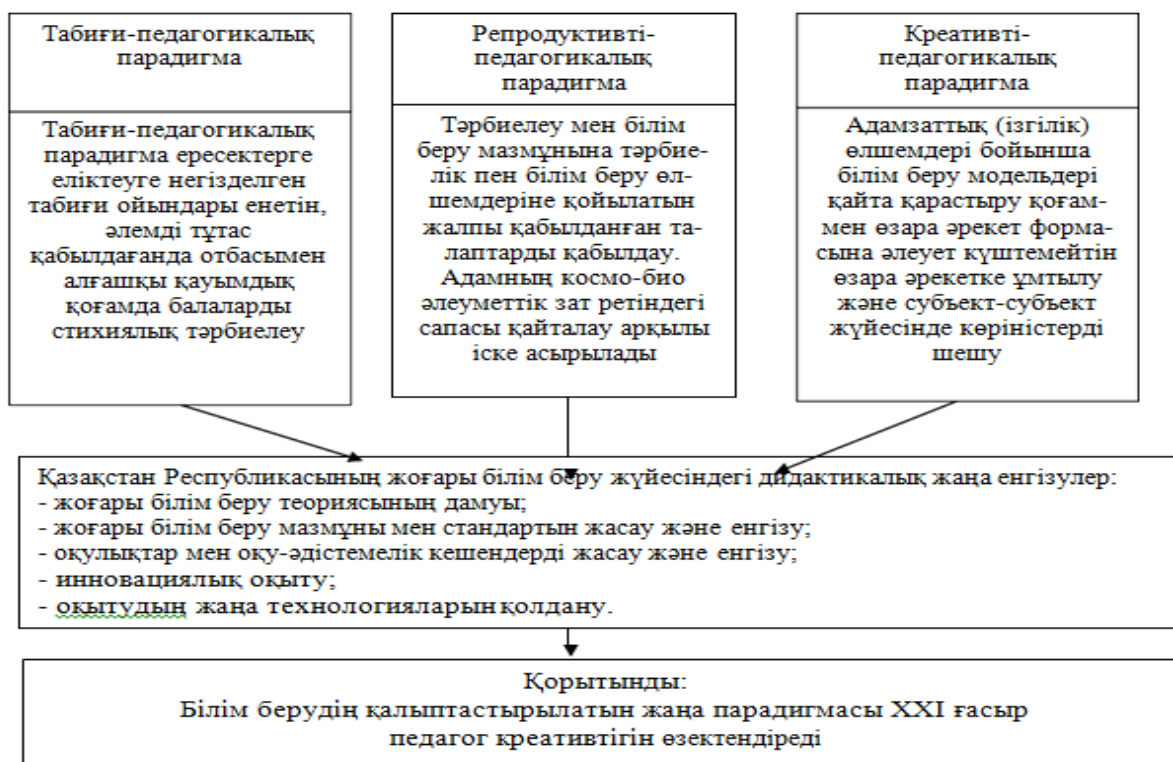
1. Білім беруді ізгілендіру мен демократияландыру.
2. Тұлға және оқу тобының ұжымы.
3. Креативтік ойлау жүйесін қалыптастыру.

Педагогикалық креативті жүйе қарастырады:

- білім беру мазмұнына креативтік әдіснамасы бойынша курс енгізу;
- креативтік әрекет қозғалысындағы оқыту мен бақылау үдерісінде «Оқыта отырып, өзіміз оқимыз» қағидасын қолдану;
- кәсіби қызығушылығын қалыптастыру.

Төмендегі кесте 3-те креативтікті қалыптастыру парадигмалары көрсетілген.

Кесте 3

Кесте 3. Креативтікті қалыптастыру парадигмалары

Қазіргі кезде біздің республикамызда білім берудің жаңа жүйесі жасалып, әлемдік білім беру кеңістігіне енуге бағыт алуда. Бұл педагогика теориясымен оқу-тәрбие үдерісіндегі елеулі өзгерістер енгізілді. Яғни:

- білім берудің парадигмасы өзгерді, білім берудің мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас, басқаша қарым-қатынас өзгеше менталитет пайда болуы;
- білім мазмұны жаңа үдерістік біліктермен ақпаратты қабылдау қабілеттерінің дамуымен, ғылымдағы инновациялылық және нарықтық жағдайындағы білім беру бағдарламаларының нақтылануы;
- ақпараттық дәстүрлі әдістері – ауызша және жазбаша, телефон және радио байланыс – қазіргі заманғы компьютерлік құралдарға ығысып орын беруде;
- тұлғаны тәрбиелеуде, оның жан дүниесінің рухани баюына, азамат тұлға ретінде қалыптасуы;
- университеттегі инновациялық білім ортасының ұрпақ тәрбиесіндегі бірлігіне ұмтылыс жасалуы;
- қоғамдық біліммен бара-бар педагогикалық технологияның кеңінен қолданылуына және ғылымға зор мән берілуі.

Мұндай әсерге қол жеткізу бүкіл оқу процесін білім беру жүйесінің субъектісі ретінде білім алушының жеке басына, оның интеллектуалды және адамгершілік дамуына, оның ішінде шет тілі құралдарына бағдарлау жағдайында ғана мүмкін болады. Білім берудің қазіргі түсіндірмесі оны адамның "білім беру" процесі ретінде түсінуді қамтиды, оның табиғи мәнін, жеке және шығармашылық принциптерін, кәсіби, жеке, әлеуметтік өзін-өзі анықтауды, өзін-өзі жүзеге асыруды және өзін-өзі растауды көрсету үшін нақты жағдайларды қамтамасыз етуді қамтиды.

Осыған байланысты, соңғы онжылдықтарда шет тілдерін оқыту саласындағы білім беру саясатының айрықша сапасы оның тұлғалық бағдарланған бағыты болып табылады, бұл тұлғалық-іс-әрекеттік тәсіл (Б.Г.Ананьев, Л.С. Выготский, И.А. Зимняя, А.Н. Леонтьев, С. Л. Рубинштейн) оқыту үрдісінде айқындалады. 1980 жылдардың ортасына қарай ресейлік ғылыми мектеп теориялық тұрғыдан негіздеген тұлғалық-белсенділік тәсіліне негізделген оқытуды ұйымдастыру, оқытушының

барлық әдістемелік шешімдері "оқушының жеке басының объективтілігі – оның қажеттіліктері, мотивтері, қабілеттері, белсенділігі, интеллектісі және басқа да жеке психологиялық ерекшеліктері бақылануы керек [9]". Жеке тұлғаға бағытталған тәсілді жүзеге асыру құралдарының бірі-вариация принциптерін ескере отырып құрылған оқыту моделі. Осы тәсіл шеңберінде білім алушының тұлғасы педагогикалық іс-әрекеттің субъектісі ретінде қарастырылатындықтан, "өзі іс-әрекетте және басқа адамдармен қарым-қатынаста қалыптасып, осы іс-әрекет пен қарым-қатынастың сипатын анықтайды", бүгінде оқыту процесін саралауға және дараландыруға ерекше назар аударылады.

И. А. Цатурова оқу процесінің жеке даму функцияларын іске асыру шарттарын атап өтті. Ол бұл шарттар келесідей деп жазады [10]:

- оқытушы студенттің оқу мақсаттарына жетудегі табыстылығына деген сенімділік сезімін қалыптастырады және қолдайды;
- аудиторияда жалпы эмоционалды жағымды климат сақталады, бұл оқытушы мен студенттің өзара сыйластығын, олардың арасындағы сенімді қамтамасыз етеді, бұл студенттің әлеуетті мүмкіндіктерін көрсетуге ықпал етеді.

И. А. Цатурова білім беру стандарттары мен жеке өзін-өзі дамытудың үйлесімін қамтитын мұндай білім ғана оңтайлы бола алатындығын атап көрсетеді.

Алайда, көптеген тәсілдер бір емес, бірнеше ғылымдарды дамыту арқылы дайындалды. Мысалы, тұлғалық-белсенділік тәсілі педагогикадағы ғылыми ойдың дамуы яғни лингвистика және психология нәтижесінде, тұлғалық-адамгершілік тәсіл-психология мен педагогикада пайда болды. Оқыту тәсілдерін жіктеу кезінде оқу объектісі мен әдісіне де сүйенуге болады. Оқу объектісі тұрғысынан тілдік, сөйлеу және тілдік қызмет тәсілдер туралы айтуға болады. Тілді оқыту тәсілі тұрғысынан біз оқытудың тікелей, саналы, белсенді тәсілдері туралы айтуға болады. Осылайша біз тәсілді таңдау өте маңызды, өйткені әр тәсіл іс-әрекет тақырыбының мәніне көзқарасты көрсетеді.

Қазіргі уақытта әдістемелік ой жоғары кәсіптік мектепте шет тілін оқыту мәселелері жаңа әдістер мен тәсілдерді ашу есебінен шешілмеген кезде өзінің даму деңгейіне жетті деп ойлаймыз. Лингвистердің, әдіскерлердің және психологтардың бұрынғы тәжірибесін назарға ала отырып оқу процесін жетілдіру қарастырылады, сонымен қатар лингвистика, педагогика, психология және басқа да сабақтас пәндердегі жаңа заманауи тәсілдерге сүйене отырып, адам және оның танымдық саласы туралы ғылыми зерттеулер аясында алынған.

Жоғарыда сипатталған өзгерістер аясында елдегі білім беруді жаңғырту жөніндегі жаңа құжаттарда қазіргі білім беру жүйесінің жетекші стратегиясын құрайтын жалпы дидактикалық тәсіл ретінде құзыреттілік тәсілдің негізгі ережелері тұжырымдалды.

Қазіргі уақытта шет тілдерін оқыту әдістемесінде коммуникативті тәсіл басым. Осыған сәйкес тілді оқыту нақты қарым-қатынастың ерекшеліктерін ескеруі керек, ал оқыту процесінің негізі нақты қарым-қатынас моделіне негізделеді, өйткені тіл жүйесін меңгеру (грамматика, лексика және фонетика туралы білім) қарым-қатынаста тілді тиімді пайдалану үшін жеткіліксіз.

Коммуникативті тәсілдің мақсаты - әр түрлі сөйлеу функцияларын игеру, бұл белгілі бір коммуникативті ниетті білдіру дағдыларын қалыптастыруды қамтиды, мысалы, сұрау, келісім, шақыру, бас тарту, кеңес, сөгіс және т. б. Коммуникативті тәсілдің даму жолы екі кезеңнен тұрады: функционалды-прагматикалық және мәдениеттану. 1970-1980 жылдары бірінші тәсіл дамыды және прагмалингвистика мен педагогика деректерін біріктіруге негізделген [11]. Оңтайлы оқыту мақсатында серіктестердің сөйлеу ниеттері, сөйлеу үлгілері, жағдайлары және сөйлеу мінез-құлқы сипатталды және жүйеленді. Екінші тәсіл 1980 жылдардың екінші жартысынан бастап дамып келеді және әртүрлі елдердің мәдениеттерін салыстыруға, сөйлеу және елтану құбылыстарын зерттеуге, студенттердің зияткерлік құзыреттілігін дамытуға, зерттелетін материалды түсінуге және түсінуге назар аударады. Шетелдік әдіскерлердің ішінде коммуникативті әдіс принциптерінің толық сипаттамасын У. Риверс жүзеге асырды. Шет тілін оқытудың коммуникативті әдісінің принциптерін Е. И. Пассовтың басқаруымен Ресей еліндегі Липецк әдістемелік мектебінде өңделінді. Коммуникативтік әдістеменің дамуына белгілі ресейлік ғалымдар А. А. Леонтьев, В. Г. Костомаров, О. Д. Митрофанова, Г. А. Китайгородская, Э. П. Шубин, П. Б. Гурвич, И. Л. Бим, Г. В. Рогова, В. Л. Скалкин, И. А. Зимняя, С. Ф. Шатилов, Р. П. Милруд үлкен үлес қосты және т. б.

М.В. Ляховицкийдің пікірінше, қандай да бір теория, тұжырымдама немесе жүйе құрылған бастапқы позицияны көрсететін коммуникативті тәсілдің тұжырымдамалық принциптеріне мыналар жатады: коммуникативтілік, ситуативтілік, функционалдылық, тіл мен мәдениетті бірлесіп зерттеу, шынайылық, мәдениеттер диалогы[12]. Коммуникативті тәсілдің принципті ережелерін ғалымдар әртүрлі тәсілдермен түсіндіреді, мұның салдары коммуникативті әдісті түсіндірудің алуан түрлілігі болып табылады. Негізгі назар тек тәуелсіз ауызша және сөйлеу қарым-қатынасына аударылады. Бұл ретте оқытудың саналылық принципі жете бағаланбайды, шет тілін меңгеруге тән когнитивтік процестер ескерілмейді, сөйлеудің лексикалық, грамматикалық жақтарын жетілдіруге арналған жаттығулардың рөлі, оқу мен жазудың рөлі, ана тілінің маңызы жете бағаланбайды.

Оқытудың коммуникативті әдісін қолдануды жариялай отырып, коммуникативті бағытталған оқыту әдістемесінің бірқатар негізгі принциптерін елемей, іс жүзінде тіл жүйесін үйрететін кейбір әдіскерлер мен практиктерге тағы бір экстремалды тән. Білімді игеруде, ережелерді білуде когнитивті аспектілерге көп көңіл бөлінеді, ал сөйлеу практикасын ұйымдастыру оқу уақытының көп бөлігінде ресми тілдік жаттығуларды қолдануға дейін азаяды. Қарым-қатынас тек тақырып бойынша жұмыстың соңғы кезеңінде, студенттерге диалог құруға немесе мәселе бойынша өз пікірін айтуға шақырылған кезде ғана еске түседі.

Көптеген отандық, ресейлік және шетелдік әдіскерлер коммуникативті тәсілдің осындай түсіндірмесін қабылдайды, оған сәйкес оқу процесі жүйелік және мазмұнды тәсілдерді ақылға қонымды түрде біріктіруі керек, формада да (ассигасу) де, мазмұндық жағынан да (fluency) жұмысты қамтуы керек.

Коммуникативті тәсіл негізінде бірқатар коммуникативті әдістер жасалды. Мысалы, Пассовтың коммуникативті әдісі, Шаталовтың коммуникативті-когнитивті әдісі, коммуникативті тапсырмалар әдісі (task-based learning), Китайгородской әдісі және т.б. сияқты әдістерді атауға болады, олардың өзіндік ерекшеліктері бар, бірақ шет тілін коммуникативті бағытталған оқытудың жалпы сипаттамаларына ие [12]. Осылайша, шет тілдерін оқытудағы барлық теориялық алғышарттар жасалды: жүйе ретінде тілден және сөйлеу жүйеден шет тіліндегі сөйлеу әрекетіне коммуникативті тәсіл және оның шет тілін оқытудағы әртүрлі модификациялары негізінде жасалды.

Жалпыланған түрде шет тілін оқытудың заманауи модельдерін екі үлкен топқа жіктеуге болады: лингвистикалық және коммуникативті. С. В. Павлованың тұжырымы бойынша классификацияның көмегімен қазіргі заманғы шет тілді білім беру модельдерінің негізгі мәнін жалпылауға және білдіруге болады. Лингвистикалық әдістердің ерекшелігі - тіл бірліктерінің пішінін, құрылымын және функцияларын талдау арқылы игерілетін алдын-ала таңдалған формаларды қолдану болып табылады. Осы әдістер арқылы жүзеге асырылатын оқу іс-әрекетінің негізі тілдік бірліктерді саналы түрде қолдану болып табылады, бірақ қолданудың мақсаты тілдің семантикалық және грамматикалық аспектілерін терең түсіну болып табылады, бұл, әрине, коммуникативті құзыреттілікті қалыптастыруда маңызды рөл атқарады, бірақ коммуникативтілік принципін жүзеге асыруда белгілі бір шектеулерге ие.

Қорытынды. Осылайша, коммуникативті бағытталған оқу процесі ниеттерге байланысты әртүрлі жағдайларда қарым-қатынас құралы ретінде тілді меңгерудің практикалық дағдыларын дамытуға бағытталған. Бұл жағдайда коммуникативтілік оқытудың барлық аспектілерін бағындыратын әдіснамалық принцип ретінде әрекет етеді: білімді дағды мен іскерлікпен байланыстыру, жалпы білім беру және тәрбие міндеттерінің мазмұны, сондай-ақ оқыту әдістерін таңдау көзделеді.

Оқытудың белсенділік сипаты студенттердің белгілі бір тапсырмаларды қолдана отырып, нақты оқу міндеттерін қоюға және шешуге бағытталған оқу іс-әрекеті ретінде сабақтарды ұйымдастыруды қамтиды. Аталған тәсіл тұрғысынан оқыту объектісі тыңдау (тыңдау), сөйлеу, оқу, жазу, аударма сияқты түрлердегі шет тіліндегі сөйлеу әрекеті болып табылады. Коммуникативті - іс-әрекеттік тәсіл тіл сабақтарын қарым-қатынасты оқытуға, ой алмасу мақсатында тілді қолдануға бағыттайды. Ол үшін студенттердің қарым-қатынас қажеттілігін құруға және қолдауға және қарым-қатынас процесінде кәсіби маңызды және жалпы мәдени құндылықты білдіретін ақпаратты игеруге баса назар аударылады. Коммуникативті бағытталған оқу процесі - іс-әрекеттік тәсілінің әдістемелік

мазмұны - бұл ең алдымен ұжымдық жұмыс түрлерін кеңінен қолданумен, проблемалық мәселелерді шешумен, оқытушы мен білім алушылар арасындағы ынтымақтастықпен байланысты оқу қызметін ұйымдастыру әдістерімен байланысады.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Глухов Б.А., Шукин А.Н. Термины методики преподавания русского языка как иностранного. М., 1993. 178 с.
2. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. М.: Слово, 2000. С. 24.
3. Сафонова В.В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций. Воронеж: Истоки, 1997. 237 с.
4. Гальскова Н.Д. Образование в области иностранных языков: новые вызовы и приоритеты // Иностранные языки в школе. 2008. № 5. С. 2.
5. Сысоев П.В. Концепция языкового поликультурного образования (на материале культуроведения США): дис. ...д-ра пед. наук. Москва, 2004. 546 с.
6. Сысоев П.В. Языковое поликультурное образование в XXI веке // Язык и культура. 2009. № 2 (6). С. 99.
7. Ст. 3 Закон Об образовании РК № 319-III от 27.07.2007 года https://kodeksy-kz.com/ka/ob_obrazovanii/3.htm
8. Елизарова Е.Г. Культура и обучение иностранным языкам. СПб., 2005.С. 5-6
9. Зимняя И.А. Педагогическая психология. 2-е изд., испр. и доп. М., 2000. С. 65.
- 10.Цатурова И.А. Многоуровневая система языкового образования в высшей технической школе: автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Таганрог, 1995. 56 с.
- 11.Сбитнев К.В. Компетентностно-деятельностный подход в обучении будущего специалиста иностранному языку в неязыковом вузе // Материалы Междунар. заоч. науч.-практ. конф. «Современные тенденции общественных наук: политология, социология, философия», 03 мая 2012 г. [Электронный ресурс]. URL: <http://sibac.info>
- 12.Ялалов Ф.Г. Деятельностно-компетентностный подход к практико-ориентированному образованию // Интернет-журнал «Эйдос». 2007. 15 янв. [Электронный ресурс]. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2007/0115-2.htm>

МРНТИ 14.35.09

Алпысова Жанна Еркиновна¹ Тулегенова Малика Балтабаевна² Айдарова Р. Т³.

Казахский Национальный Педагогический Университет имени Абая (КазНПУ им.Абая), Алматы, Казахстан

*¹Старший преподаватель кафедры филологии и профессионально-ориентированных языков
87770182668 alpysova70@mail.ru*

Казахский Национальный Педагогический Университет имени Абая (КазНПУ им.Абая), Алматы, Казахстан

*²Старший преподаватель кафедры филологии и профессионально-ориентированных языков
Казахский Национальный Педагогический Университет имени Абая
(КазНПУ им. Абая), Алматы, Казахстан*

³Преподаватель кафедры практического английского языка

РОЛЬ ЯЗЫКА КАК СРЕДСТВО ВЫРАЖЕНИЯ МЫСЛИ

Аннотация

Данная статья посвящена проблеме ситуации в преподавании диалогической речи. В преподавании речи учитель должен работать с мотивированным выражением, как актом речи. Развитие комбинационных навыков даёт возможность расширить практику слушателей используя речевые ситуации.

Ключевые слова: диалогическая речь, акт речи

*Alpysova Zhanna Erkinovna*¹ *Tulegenova Malika Baltabaevna*² *Aidarova R. T.*³
Kazakh National Pedagogical University named after Abai (KazNPU named after Abay), Almaty,
Kazakhstan

¹*Senior Lecturer at the Department of Philology and Professionally Oriented Languages*
87770182668 alpysova70@mail.ru

Kazakh National Pedagogical University named after Abay (KazNPU named after Abay), Almaty,
Kazakhstan

²*Senior Lecturer at the Department of Philology and Professionally Oriented Languages*
Kazakh National Pedagogical University named after Abai
(KazNPU named after Abai), Almaty, Kazakhstan

³*Teacher of the Department of Practical English*

THE ROLE OF LANGUAGE AS A MEANS OF EXPRESSING THOUGHTS

Abstract

This article is devoted to the problem of the situation in the teaching of dialogical speech. In the teaching of speech, the teacher must work with a motivated expression, as an act of speech. The development of combinational skills makes it possible to expand the practice of students using speech situations.

Key words: dialogical speech, act of speech

*Алпысова Жанна Еркінқызы*¹ *Төлегенова Малика Балтабаевна*² *Айдарова Р.Т.*³
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті (Абай атындағы ҚазҰПУ),
Алматы, Қазақстан

¹*Филология және кәсіби бағдарланған тілдер кафедрасының аға оқытушысы*
87770182668 alpysova70@mail.ru

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті (Абай атындағы ҚазҰПУ),
Алматы, Қазақстан

²*Филология және кәсіби бағдарланған тілдер кафедрасының аға оқытушысы*
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті
(Абай атындағы ҚазҰПУ), Алматы, Қазақстан

³*Практикалық ағылшын тілі кафедрасының оқытушысы*

ТІЛ ОЙ БЕРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

Аңдатпа

Бұл мақала диалогтік сөйлеуді оқытудағы жағдай мәселесіне арналған. Сөйлеуге үйретуде мұғалім сөйлеу әрекеті ретінде дәлелді өрнекпен жұмыс істеуі керек. Аралас дағдыларды дамыту тыңдаушылардың сөйлеу жағдаяттарын пайдалану тәжірибесін кеңейтуге мүмкіндік береді.

Кілт сөздер: диалогтік сөйлеу, сөйлеу әрекеті

Обучение устной речи на современном этапе характеризуется всё более глубоким проникновением в сущность речевой деятельности и отражением её основных закономерностей и функций в учебном процессе.

Наряду с постоянным учётом роли языка как средства выражения мысли, формирования мышления, накопления человеческого опыта, большое внимание при обучении устной речи необходимо уделять её коммуникативной природе. Это значит, что работа над всяким образцом речи должна разворачиваться на фоне условий общения.

Всякий образец речи вне ситуации тоже выражает определённую мысль. Однако выполнить коммуникативную роль он может только являясь элементом ситуации. Иными словами, встаёт вопрос о том, как говорящий приходит именно к такому способу выражения, вопрос о мотивировке. Таким образом, при обучении речи преподаватель должен работать с мотивированным высказыванием, а не с изолированными факторами речи.

Мотивировкой высказывания как акта речевого поведения является ситуация. Отсюда вытекает важность проблемы ситуации как важнейшего средства стимулирования речи.

К проблеме ситуации возможен двухсторонний подход:

- 1) с точки зрения стимула речевой деятельности;
- 2) с точки зрения способов речевой реакции на эти стимулы.

В связи с этим важно выяснить, какой должна быть ситуация, чтобы она служила стимулом к речи, с одной стороны, и каковы способы речевой реакции на неё – с другой. Чтобы решить первый вопрос, нужно дать определение ситуации, её существенных свойств и видов.

Способы речевой реакции можно выделить путём анализа фиксированной диалогической речи, рассматриваемой как речевая деятельность двух субъектов, которая является целенаправленным отражением определённой ситуации. Всякий анализ требует чёткого описания постулатов, лежащих в его основе. В данной статье исходными являются понятия ситуации, её свойств и видов, а также вопрос взаимодействия ситуации и речевого поведения /1/.

1. Понятие ситуации.

Ситуация есть фрагмент объективной действительности, отражаемый субъектом в процессе его деятельности. Такое определение включает в понятие ситуации не только совокупность предметов и их свойств, но и человека с его переживаниями мыслями. Окружающий человека мир характеризуется множественностью объектов и отношений. Однако для конкретного человека ситуацией становятся лишь те обстоятельства, на которые направлена личность. Направленность же в реальных условиях обуславливается потребностями, интересами, идеалами. В обучении направленность задаётся преподавателем, который предлагает определённые ситуации для их отражения в речи /2/.

2. Основные свойства ситуации.

Свойства ситуации должны быть даны в терминах отношений. Ситуация не может быть описана путём простого перечисления её свойств и качеств, потому, что это не вскрывает её сущности, не обнажает той пружины, которая даёт представление о причинах развития самой ситуации, и не объясняет речевого поведения субъекта.

"... Анализ в ситуации есть не столько анализ свойств, сколько отношений, его использование должно заключаться в характеристике ситуации, в терминах отношений, ибо и свойства здесь рассматриваются как моменты отношений" /3/. Этот факт представляется важным при воссоздании ситуаций как речевого стимула в учебных условиях. Такие ситуации должны быть описанием существенных отношений между: а) различными субъектами; б) различными людьми; в) объектами и людьми. Описание таких отношений есть описание ядра ситуации.

Основой всякой ситуации должны быть отношения участников диалога друг к другу и к окружающим их обстоятельствам. Необходимым признаком всякой ситуации является её временно-пространственная локализация. Это значит, что описательное представление учебной ситуации должно обязательно содержать указание на время и место действия.

С временно-пространственной определенностью событий связаны такие свойства ситуации, как статичность и динамичность. Статичность характеризует ситуацию, в которой нет развития действия. Динамика – способность ситуации к изменению. Тенденция к смене одних ситуаций другими характерна для всякого более или менее продолжительного разговора и требует включения в описание учебной ситуации порядка смены обстоятельств. Если вы хотите предложить студентам побеседовать на тему «Прогулка по городу», это значит, что наряду с вышесказанными признаками ситуации необходимо показать развитие в ситуации, которая может быть, например, отражена следующим образом: "Вы гуляете по городу, вы неизбежно заходите в магазины, переходите улицы, согласовываете с попутчиком свои планы, обсуждаете, каким транспортом и куда поехать и, если вас в пути застаёт голод, вы покупаете пирожки или идете в столовую и т.д."

Взаимодействие субъекта и ситуации находит своё отражение в речевом поведении, по отношению к которому ситуация носит принудительный характер. Задавая определённые ситуации, можно влиять на речевую деятельность. Каким образом такое влияние становится возможным? Ведь речевая деятельность не является результатом простого пассивного становления временных связей в ходе реагирования на отдельные внешние раздражители. В современной физиологии всё большее место занимает "подход к организму как к неделимому целому, не пассивно взаимодействующему, а активно и целенаправленно воздействующему на окружающий мир" /4/.

Исходя из определения речевой деятельности, принятого психологической школой Л.С. Выготского, она рассматривается как сложная "совокупность процессов, объединённых общей направленностью на достижение определенного результата, который является вместе с тем объективным побудителем данной деятельности, т.е. тем, в чём конкретизируется та или иная потребность".

В определении ясно говорится, что всякая деятельность предполагает объективный побудитель, определённый мотив. Таким мотивом является обобщённая цель коммуникации, отражающая направленность личности. Итак, воздействие ситуации на речевое поведение опосредовано целью коммуникации.

Утверждение о принудительном характере ситуации не должно носить категорической характер. Оно уместно лишь тогда, когда говорится об обучении на начальном этапе, где речь в основном подготовлена, т.е. задана как в плане формы, так и в плане содержания. На старших курсах, тем более в естественных условиях общения, одна и та же ситуация может вызвать у разных людей самые различные речевые высказывания. И чем своеобразнее высказывание, тем выше уровень развития речи. "По-видимому, приходится считать, что в процессе порождения речи кодируется несколько внеязыковых сообщений. Только одно из них имеет своим содержанием конкретную ситуацию; всегда есть и другое, потенциальное сообщение, содержанием которого служит тот или иной фрагмент социально-исторического опыта человечества" /6/.

Поэтому, когда мы говорим о принудительном характере ситуаций в естественном речевом общении, имеется в виду, что ситуация сообщает поведению его «качества связанности» и ни в коем случае не однозначность реакции на неё.

Виды ситуаций.

Важным с методической точки зрения представляется вопрос классификации ситуаций. В данной работе предлагается четыре различных вида классификаций, обозначенных по принципу парного противопоставления:

- 1) Микро- и макроситуации;
- 2) естественные и искусственно воссозданные ситуации;
- 3) ситуации, определяемые формой переживания и внешними обстоятельствами, которые в них отражаются;
- 4) экстралингвистические и лингвистические ситуации.

Такой подход к классификации ситуаций преследует чисто методические цели. Выделение первого вида классификации вызвано общедидактическим принципом, требующим прохождения материала в порядке нарастания трудностей. Это делается необходимым дроблением материала на минимальные единицы, что позволяет представить трудности в расчлененном виде. Поскольку задачей в области обучения диалогической речи является умение вести диалог на темы, предусмотренные программой, то диалог, включающий заданную тематику, будет отражением макроситуации. Путь к ней ведет через усвоение целого ряда микроситуаций.

Определение каждого вида ситуаций должно быть дано в двух планах, с точки зрения стимула и с точки зрения способа речевой реакции на него. В таком случае микроситуация – простой стимул (отражающий статичную ситуацию), речевой реакцией на который является сочетание двух-трех взаимосвязанных реплик. Иллюстрацией может служить следующий пример, реализующий одну простую цель коммуникации.

Цель: Договоренность о планах (когда встречаются в свободное время и решают побродить по городу).

Where will we go today?

- I suppose we`ll make a little trip.

Let`s go to a country.

We can drink coffee somewhere.

Речевая реакция представлена тремя взаимосвязанными репликами собеседников. Так как диалог прежде всего речь воздействующая, то цели, которыми руководствуются собеседники в разговоре, не всегда совпадают. В таком случае простой стимул включает две цели общения, каждая из которых является мотивацией высказывания какого-то одного участника диалога. Доказательством служит такая ситуация.

Цель:

1. Стремление показать, что собеседник неправ.

2. Стремление отстоять своё мнение.

1. Take your words back

2. You should apologize.

Микроситуация – сложный стимул, отражающий динамичную ситуацию и находящий выражение в целенаправленном речевом поведении, имеющем многостепенный характер в достижении цели. Примером является небольшой диалог между девушкой и юношей, который зашёл за ней, чтобы вместе идти на бал. Цель коммуникации сложная и индивидуальна для каждого участника диалога.

Цель: Обратить на себя внимание.

1. Просьба подождать.

2. Понравиться девушке, подарив цветы и тем самым доставить ей удовольствие.

3. Выражение восторга в знак благодарности за цветы.

4. Выражение радости в смущённо-сдержанной форме.

1. Are you ready Ann?

2. Yes, please. Look at my dress.

3. But here you made me pleasure.

4. Flowers, real flowers, for me?

In the middle of the winter.

5. Oh, no. It`s only flowers.

Таким образом, механизм, который приводит в движение пружину развития действия в диалоге, очень сложен. Макроситуация безгранична. Это самый большой объём микроситуаций, который только возможен. Однако в учебном процессе границы макроситуации определяются тематикой, знанием языкового материала, степенью обучения.

Уже традиционным является в методике деление на естественно и искусственно воссоздаваемые ситуации. Естественные ситуации представляют собой естественный стимул к речи в

виде внутренних побуждений и обстоятельств лингвистического и экстралингвистического плана, реально существующих в жизни.

Искусственные ситуации – искусственно создаваемый стимул в виде воображаемых обстоятельств.

Деление ситуаций, исходя из форм переживания и отражаемых обстоятельств, связано с различием внешних и внутренних факторов, влияющих на речевое поведение, в силу обусловленности поведения человека как его личностью, так и внешней ситуацией. Познание внутренних факторов совершается путём выведения их из особенностей личности. Отсюда ситуации, определяемые формой переживания – внутренний стимул, побуждающий к речевому действию, а ситуация, определяемая внешними обстоятельствами, – стимул к речи в виде обстоятельств, независимых от личности.

Выделение экстралингвистических и лингвистических ситуаций обусловлено различием способов воссоздания ситуаций.

Экстралингвистическая ситуация – стимул, создаваемый с помощью экстралингвистических средств (реальной действительности). Речевая реакция характеризуется возрастанием эллиптических конструкций и эмоциональностью. Такие ситуации чаще встречаются в реальном общении. В обучении примером экстралингвистической ситуации является кадр немого фильма или картинка.

Лингвистическая ситуация – стимул, создаваемый с помощью лингвистических средств, с помощью контекста.

К такой ситуации очень часто прибегает преподаватель на уроке, воссоздавая с помощью контекста естественные ситуации, которые оказываются тем самым включенными в самое содержание речи [7]. Вот, например, описание ситуации разговора между двумя подростками – юношей и девушкой, – которым захотелось познакомиться друг с другом.

Описание ситуации.

Юноша обращается первым, стараясь, естественно, скрыть своё стремление шуткой. Девушка отвечает независимо, но и она хочет, чтобы начавшийся разговор, заинтересовавший её, не окончился быстро. В результате разговора собеседники узнают друг друга и оказывается, что они уже слышали друг о друге.

Стимулом может быть не только описание ситуаций, но и сама речевая реакция (предшествующая реплика). Описание ситуаций может быть предельно обобщённым или же, наоборот, очень развернутым с тем, чтобы студенты имели возможность использовать его языковой материал при ведении диалога.

Между этими двумя полярными видами существуют ситуации, использующие как лингвистические, так и экстралингвистические средства для стимулирования речи. Суммируя общие сведения о ситуации как стимуле, можно выделить следующие общие требования к ней.

1. Всякая ситуация служит для разрешения определенной цели коммуникации (простой или сложной).
2. Основными её признаками являются отношения участников диалога друг с другом и к объекту высказывания, а также временно-пространственная локализация и вытекающие отсюда динамичность либо статичность. Совокупность этих признаков даёт описание условий общения.
3. При стимулировании диалогической речи необходимо различать:
 - 1) микро- и макроситуации;
 - 2) искусственные и естественные ситуации;
 - 3) ситуации, служащие выражением форм переживаний и внешних обстоятельств.
 - 4) лингвистические и экстралингвистические ситуации.

Конечной задачей упражнений на комбинирование должно являться развитие всех относящихся сюда умений в их совокупности, постепенная ликвидация появления осознанно вербализированных элементов родного языка и превращение комбинационных действий в автоматизированные с тем, чтобы учащиеся могли относительно непринужденно сочетать пройденное при осуществлении самых разнообразных коммуникативных целей.

Развитые комбинированные умения позволяют расширить рамки устной практики учащихся: дают возможность актуализировать для определённой аудитории и для определённого обучающегося сообщения и беседы по темам учебной программы, говорить и на темы, не связанные с пройденными, широко обсуждать прочитанное и увиденное, беседовать о различных событиях жизни в нашей стране и за рубежом, и таким образом превращают иностранный язык в подлинное средство общения.

Список использованных источников:

1. Hallicyay M.A. *Categories of the Theory of Grammar//Word*, 1961. Vol. 17. №3, pp. 13-17.
2. Артёмов В.А. *Коммуникативная, синтаксическая, логическая и моральная функция в речевой интонации// Материалы коллоквиума по экспериментальной фонетике и психологии речи.* – М., 1966. – С. 40-48.
3. Ахманова О.С. *О принципах и методах лингвостиллистического исследования.* – М., 1996. – С. 25-31.
4. Бим И.Л. *Методика обучения устной речи на основе речевых образцов по 2-м классам школ с преподаванием ряда предметов на немецком языке: Дис... к.п.н.* – М., 1964 – С. 56
5. Леонтьев А.А. *Слово в речевой деятельности.* – М., 1965. – С.21-27.
6. Скалкин В.Л., Рубинштейн Г.А. *Речевые ситуации как средство развития неподготовленной речи//Иностранные языки в школе.* – 1966. -№4. – С. 35-36.
7. Соловьева А.К. *О некоторых общих вопросах диалога//Вопросы языкознания.* – 1965. -№6. –С. 21;41.

МАЗМҰНЫ/СОДЕРЖАНИЕ/CONTENTS

ШЕТЕЛ ТІЛІНДЕ БІЛІМ БЕРУ ИНОЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ FOREIGN LANGUAGE EDUCATION

Утегенова К.Ч. Махамжанова Л.М. Алиярова Л.М. Куанышбаева А.Н. Современные методы обучения иностранному языку	4
Исмаилова Д.Б. Влияние игрового обучения на овладение иностранным языком учащимися начальной школы.....	9
Kozhakanova A.S, Tautenbayeva A.A Using intellectual game technology in teaching foreign language to secondary school students.....	14

ЛИНГВИСТИКА ЖӘНЕ МӘТІН ЛИНГВИСТИКАСЫ ЛИНГВИСТИКА И ЛИНГВИСТИКА ТЕКСТА LINGUISTICS AND TEXT LINGUISTICS

Утегенова К.Ч. Махамжанова Л.М. Алиярова Л.М. Куанышбаева А.Н. Лексические единицы выражения эмоциональности при переводе синхронных текстов оон с английского языка на казахский язык.....	23
Утегенова К.Ч. Махамжанова Л.М.Алиярова Л.М. Куанышбаева А.Н. Описание эмоциональной лексики в политическом дискурсе и ее перевод.....	35

КОМПЕТЕНЦИЙ В ОБУЧЕНИИ К ЯЗЫКАМ THE ROLE OF COMPETENCY IN LEARNING LANGUAGES

А.А.Ибраева, А.Е.Нұримаanova, А.Т. Чакликова Роль лингвокультурной компетенции в процессе изучения английского языка как второго иностранного языка.....	45
Shayakhmetova D. B., Serubay A.K. Discussion as a method of formation intercultural communicative competence	52
А.Е.Нұримаanova, А.А.Ибраева, Д.Б.Шаяхметова Қазіргі ағылшын тілі сабағында лингвомәдени құзыреттілікті қалыптастырудың ерекшеліктері.....	58
Мирзахмедова Ж.Ж., Масакова С.С., Шаяхметова Д.Б. Формирование ключевых компетенций у обучающихся посредством использования интернет-ресурсов.....	66

КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ТІЛ ҮЙРЕТУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛАР ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИИ В ОБУЧЕНИИ К ЯЗЫКАМ MULTILINGUAL EDUCATION AND INNOVATIONS IN LEARNING LANGUAGES

Сариева А.К., Ергалиева А.Н. Жаңа тәсілдер контекстіндегі оқу үрдісінің ерекшеліктері.....	77
Алпысова Ж.Е. Тулегенова М. Б. Айдарова Р. Т. Роль языка как средство выражения мысли.....	87

**«ХАБАРШЫ» ЖУРНАЛЫНЫҢ
«КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ШЕТЕЛ ТІЛДЕРІ ФИЛОЛОГИЯСЫ»
СЕРИЯСЫНДА БАСЫЛАТЫН МАҚАЛАЛАРДЫ БЕЗЕНДІРІЛУГЕ**

ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР:

I. Қажетті материалдар.

1.1. Парақтардың төменгі орта жағы қарындашпен нөмірленген мақала көшірмесі мен оның электрондық нұсқасы.

1.2. Аңдатпа 200 сөзден және Түйін сөздер 10-12 сөзден тұрады және олар қазақ, орыс және ағылшын тілдерінде болуы тиіс.

1.3. Мақаланың мазмұны: а) кіріспе бөлім; ә) талдау; б) тәжірибе (егер болса); в) қорытынды;

г) әдебиеттер тізімі және түйін сөз (екі тілде: егер де мақала қазақ тілінен болса, түйін сөз (15 сөз) – орысша және ағылшынша, ал егер де орыс тілінде болса, түйін сөз (15 сөз) қазақша және ағылшынша болуы тиіс және т.б.) керек.

1.4. Автор (авторлар) жайында берілетін мәліметтер: аты-жөні толық, жұмыс орны (ұжым аты, жоғары оқу орнының толық аты және қысқартылған аты), атқаратын қызметі, ғылыми дәрежесі мен атағы, жұмыс және үй телефоны, электронды поштасы.

II. Мақаланы безендіру ережесі.

2.1. Мақала мәтіні терілуі: Word стандартты формат А4, Times New Roman, кегль №14, бір интервал арқылы, парақтың жоғарғы және төменгі бос өрістері – 2,5 см; оң жақтағы – 1,5 см; сол жақтағы – 3 см болуы керек.

2.2. ӘОК – сол жақ жоғарғы бұрышта бас әріптермен (кегль №13).

2.3. Автордың (авторлардың) аты-жөні – жартылай қарайтылған кіші әріптермен ортада және келесі жолға жұмыс істейтін ұжым мен қала, мемлекет аты (кегль №13).

2.4. Мақала аты – бір бос жолдан кейін жартылай қарайтылған бас әріптермен (кегль №13).

2.5. Аңдатпа және Түйін сөздер – мақала жазылған тілде (кегль №12).

2.6. Мақала мәтіні – бір бос жолдан кейін (кегль №14).

2.7. Әдебиеттер тізімі (кегль №13).

2.8. Әдебиеттерге сілтемелер квадраттық жақшада беріледі, *мысалы*, [1], [2, 315 б.], [4-7].

III. Мақалаларды жариялау тілдері – қазақ, орыс, ағылшын, қытай тілдері және т.б.

Редакцияға түскен мақалаларға сала бойынша мамандардың пікірлері беріледі. Пікір негізінде редакция алқасы авторға мақаланы толықтыруға (түзетуге) ұсыныс жасауы, не мүлдем қайтарып беруі мүмкін. Әр автор өз мақаласының мазмұнына, грамматикалық, стилистикалық және орфо-графиялық жіберілген қателеріне жауапты.

Мекен-жайы: Алматы қаласы, Жамбыл көшесі, 25, Абай атындағы ҚазҰПУ, жұмыс телефоны: **8(727) 2 91-40-87**, эл. пошта: **saule.yessenaman@mail.ru**

Редакция алқасы

ТРЕБОВАНИЯ

К ОФОРМЛЕНИЮ СТАТЕЙ В ЖУРНАЛЕ «ХАБАРШЫ/ВЕСТНИК»,
серия: ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИНОСТРАННАЯ ФИЛОЛОГИЯ

I. Необходимые материалы.

- 1.1. Статья в распечатанном и электронном варианте: нумерация страниц внизу по центру.
- 1.2. Аннотация (200 слов) и ключевые слова (10-12 слов) на трех языках (на казахском, русском и английском).
- 1.3. Содержание статьи: а) введение, б) анализ, в) практическая часть (если есть), г) заключение, д) список литературы, е) резюме из 15 слов: если статья на казахском языке – резюме на русском и английском языках, если на русском языке – на казахском и английском.
- 1.4. Сведения об авторе (соавторе): ФИО полностью, место работы (название организации, вуза полное и сокращенное название), должность, учёная степень, звание, контактный телефон, e-mail.

II. Оформление статьи.

- 2.1. Набор текста статьи: Word стандартного формата А4, Times New Roman, кегль №14, через 1 интервал, поля: верхнее, нижнее – 2,5 см, правое – 1,5 см, левое – 3 см.
- 2.2. УДК – в левом верхнем углу прописными буквами (кегель №13).
- 2.3. Фамилия, инициалы автора (соавтора) – по центру полужирным строчным шрифтом, (кегель №13), следующая строка – место работы, город, страна.
- 2.4. Название статьи – через интервал полужирным прописным шрифтом (кегель №13).
- 2.5. Аннотация и ключевые слова – на языке оригинала (кегель №12).
- 2.6. Текст статьи – через интервал (кегель №14).
- 2.7. Список литературы (кегель №13).
- 2.8. Ссылки в тексте на литературу даются в квадратных скобках, *например*, [1], [2, с. 315], [4-7].

III. Язык издания статьи – казахский, русский, английский, китайский и др.

Поступившие в редакцию статьи рецензируются ведущими специалистами и учеными по отраслям знаний. Статья, на основании редактирования, может быть возвращена для ее корректирования и доработки. Статьи, не соответствующие требованиям, возвращаются. Каждый автор несет ответственность за содержание, грамматические, стилистические и орфографические ошибки.

Адрес: г. Алматы, ул. Жамбыла, 25, КазНПУ им. Абая, контактный телефон: **8(727) 2 91-40-87**, электронный адрес: **saule.yessenaman@mail.ru**

Редакционный совет

REQUIREMENTS

TO THE ARTICLES IN THE JOURNAL "KHABARSHY/VESTNIK"
SERIES: MULTILINGUAL EDUCATION AND FOREIGN LANGUAGES

I. Required materials.

- 1.1. An article in the printed and electronic version: page numbers at the bottom center.
- 1.2. Abstract (200 words) and key words (10-12 words) in the original language.
- 1.3. Article content: a) introduction b) analysis c) the practical part (if there is one), d) conclusion, e) references, e) summary/resume consists of 15 words (article in the Kazakh language: a summary in Russian and English languages, in Russian: in Kazakh and English).
- 1.4. About the author (co-author): full name, work place (name of organization, full and abbreviated name of the university), position, academic degree and title, telephone number, e-mail.

II. Designing articles.

- 2.1. Typesetting articles: Word standard A4, Times New Roman, type size 14, 1 interval, margins: top, bottom – 2.5 cm, right – 1.5 cm, left – 3 cm.
- 2.2. UDC – at the top left corner in capital letters (type size 13).
- 2.3. Author's name and initials (co-author) – centered in bold lower case letters (type size 13), the following line – work place, city, country.

- 2.4. Title of the article – in the interval in bold uppercase letters (type size 13).
- 2.5. Abstract and keywords – in the original language (type size 12).
- 2.6. Text of the article – a line after, (type size 14).
- 2.7. References (type size 13).
- 2.8. References cited in the text are given in square brackets, for example [1], [2, p. 315], [4-7].

III. Publishing language of articles – Kazakh, Russian, English, Chinese, etc.

Submitted articles are reviewed by leading experts and scholars on the definite spheres. The article based on the editing can be returned to its correction and refinement. Articles that do not meet the requirement will be returned. The author of an article is responsible for the content, grammatical, stylistic and orthographic errors.

Address: 25 Jambyl Str., Abai KazNPU, Almaty, Tel: **8 (727) 2 91-40-87**, e-mail: **saule.yessenaman@mail.ru**

Editorial Board

**Келесі басылымның негізгі бөлімдері
Рубрики следующего выпуска
Rubrics of the next issue:**

**ШЕТЕЛ ТІЛІНДЕ БІЛІМ БЕРУ
ИНОЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ
FOREIGN LANGUAGE EDUCATION**

**ЛИНГВИСТИКА ЖӘНЕ МӘТІН ЛИНГВИСТИКАСЫ
ЛИНГВИСТИКА И ЛИНГВИСТИКА ТЕКСТА
LINGUISTICS AND TEXT LINGUISTICS**

**ЛИНГВОМӘДЕНИЕТТАНУ
ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЯ
LINGUA-CULTURAL LINGUISTICS**

**ТІЛДЕРДІ ОҚЫТУДАҒЫ ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРДІҢ РӨЛІ
РОЛЬ КОМПЕТЕНЦИЙ В ОБУЧЕНИИ К ЯЗЫКАМ
THE ROLE OF COMPETENCY IN LEARNING LANGUAGES**

**КӨПТІЛДІ БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ ТІЛ ҮЙРЕТУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛАР
ПОЛИЯЗЫЧНОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИИ В ОБУЧЕНИИ К ЯЗЫКАМ
MULTILINGUAL EDUCATION AND INNOVATIONS IN LEARNING LANGUAGES**

ХАБАРШЫ ВЕСТНИК BULLETIN

**«Көптілді білім беру және шетел тілдері филологиясы» сериясы
Серия «Полиязычное образование и иностранная филология»
Series «Multilingual Education and Philology of Foreign Languages»**

№3 (43), 2023

Басуға 01.12.2022. Пішімі 60x84 ¹/₈.

Қаріп түрі «Тип Таймс» Сықтывқар қағазы.
Көлемі 19,5. Таралымы 300 дана. Тапсырыс № 772.

050010, Алматы қаласы, Достық даңғылы, 13.

Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің
«Ұлағат» баспасының баспаханасында басылды.

ISSN 2307-7891

АБАЙ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АБАЯ
ABAI KAZAKH NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY

ХАБАРШЫ

«Көптілді білім беру және шетел тілдері филологиясы» сериясы
Серия «Полиязычное образование и иностранная филология»
Series «Multilingual Education and Philology of Foreign Languages»

№3(43), 2023

АЛМАТЫ
АБАЙ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
КАЗАХСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ АБАЯ
ABAI KAZAKH NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY

ХАБАРШЫ

«Көптілді білім беру және шетел тілдері филологиясы» сериясы
Серия «Полиязычное образование и иностранная филология»
Series «Multilingual Education and Philology of Foreign Languages»

№3(43)

АЛМАТЫ, 2023